

Shtator 2017
Numri: 114
E përmuajshme

Revistë edukative-kulturore - www.revistaetika.com

ETIKA

Shqipëri: 200 Lekë
Kosovë: 1.5 Euro
Maqedoni: 90 Den
Evropë: 7 Euro

SHOQËRI

me kible të gjallë

*Shtëpia botuese Progresi
vjen me 6 libra të rinj, të cilët
do të ushqejnë botën tonë shpirtërore
dhe do t'i japin drejtim jetës sonë
individuale dhe shoqërore.*

TË
RINJ

Një këshillë
1001 mësimë
350 Lekë
3 Euro

Si edukonte
Ai (s.a.v.s.)
150 Lekë
1 Euro

101 Parime
në shërbim
200 Lekë
1.5 Euro

Shoqetësimi
për brezat
200 Lekë
1.5 Euro

Udhëtimi
drejt Zotit
200 Lekë
1.5 Euro

Shërbimi
200 Lekë
1.5 Euro

Qëndrova në prezencën Tënde...

Ndoqa Kuranin Tënd...

U ktheva nga Kibla...

Kibla ime Qabja...

Kur mendojmë për rruzullin tokësor, me miliona myslimanë kthehen në atë drejtim pesë herë në ditë të përqendruar me zemër në namaz...

Me miliona zemra lidhen me Qaben. Kibla i mbledh zemrat rreth Qabes dhe ia paraqet Krijuesit si një trup të vetëm. Pesë herë në ditë, Krijuesit i ofrohet një buqetë e përbërë prej miliona zemrash...

Vetëdija ndaj kiblës është një gjendje e cila e shpëton zemrën nga devijimi dhe shpërndarja; e mbledh atë dhe e mban vazhdimisht në drejtimin e duhur. Islami e ka predikuar këtë gjendje si gjëja më e domosdoshme për mbajtjen gjallë të zemrës së myslimanit. Namazi është i domosdoshëm për myslimanin, ndërsa kibla është e domosdoshme për namazin.

Ashtu si namazi, që e nxjerr njeriun përpara Krijuesit të tij në mëngjes, në drekë, në ikindi, në aksham dhe në jaci dhe me këtë siguron lidhjen e zemrës së njeriut me Krijuesin, ashtu edhe vetëdija ndaj kiblës, në strukturën e namazit luan rolin e mbledhjes së zemrës prej lëkundjeve, devijimeve, hutimeve dhe humbjeve në këtë botë.

Vetëdija ndaj kiblës është perceptimi "i drejtimin" që duhet të gjendet tek myslimani. Nëse identiteti i myslimanit është i detyruar të jetë i lidhur me rrugën e drejtë -siratul mustakim- e jo me rrugë të tjera- edhe qëndrimi në "siratul mustakim" varet nga ekzistimi i një kible absolute.

Kibla është një gjilpërë busulle e "siratul mustakim", që ka zënë vend në zemër.

"Fe ejne tedhhebun / E ku jeni duke shkuar?" (Tekuir, 26)

Njeriu është gjithmonë në lëvizje e në udhëtim mbi rruzullin tokësor. Jeta s'është gjë tjetër veçse një udhëtim. Pyetja në të cilën fokusohet zemra, ndërkohë që je duke vërejtur qiellin, tokën e nëntokën, është:

Ku është kibla juaj?

Ku është Veriu, Jugu, Lindja e Perëndimi?

Vetë drejtimet nuk kanë ndonjë kuptim. Por nëse drejtimet shprehin zgjedhjen e një besimi apo një mënyre jetese, aty fillon edhe zgjedhja e kiblës dhe Islami kërkon prej myslimanëve që zemrat e tyre t'i drejtojnë nga **"Shtëpia e Allahut"**.

Shtator 2017

VITI: XI

NUMRI: 114

BOTUESI

Shtëpia botuese "Progresi"

DREJTOR

Albert Halili

KRYEREDAKTOR

Alban Kali

REDAKTOR

Zija Vukaj

PËRKTHYES

Albert Halili

Fatmir Sulaj

Ilir Hoxha

DIZAJN

Bledar Xama

ADRESA

Rr: Studenti; Sheshi "2 Prilli"

Shkodër; Shqipëri

MOBILE

+355 67 340 6182

E-MAIL

rev.etika@gmail.com

WEBSITE

www.progresibotime.com

KOSOVË

Rr: Ardian Zurnaxhiu; pn. Ralin

Prizren; Kosovë

Mob: +377 45 639 143

Prishtinë; Kosovë

Mob: +377 44 566 577

MAQEDONI

Drvarska 28; Stara Carsija

Skopje; Makedonija

Mob: +389 7042 8245

Mob: +389 7145 6003

ABONIMI VJETOR

Shqipëri: 2000 lekë

Kosovë: 15 Euro

Maqedoni: 900 Denar

Evropë: 80 Euro

Ju bëjmë të ditur se materialet e sjella në redaksi pavarësisht nëse botohen apo jo nuk i kthehen autorit. Koha e botimit të një materiali përcaktohet nga redaksia. Honoraret e shkrimeve autoriale ose përkthimeve duhet të vini t'i tërhiqni pranë Shtëpisë Botuese "Progresi" ose pranë zyrave të përfaqësimit në Kosovë dhe Maqedoni.

Përmbajtja

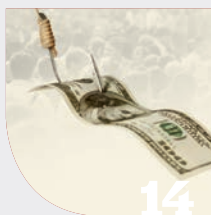
10

Haxhi, ibadeti plot urtësi
Dr. Durak Pusmaz

Kurbani dhe Bajrami
Osman Nuri Topbash

34

14

24

A e shpjegon shkencë çdo gjë?
Xhihan Tashtan

- 5 Shoqëri me kible të gjallë
Ahmet Tashgetiren
- 12 Të jesh i fuqishëm dhe në të drejtë
Ali Riza Temel
- 14 Kurthet e shejtanit
Xhafer Durmush
- 16 Rinia e sahabëve fisnikë
Dr. Murat Kaja
- 18 Ekuilibri i frikës dhe i shpresës
në suren **Fatiha**
Salih Zeki Meriç
- 20 Bota myslimane karshi perëndimit
Abdu Muhtar Musa
- 22 Beteja për ujin
Brahma Chellaney
- 26 Shkencë e netëve: **Astronomia**
Muaz Erdem
- 27 Urtësi

52

- Heroi i Hudejbijes, Ebu Xhendel Ibn Suhejl 28
Mustafa Erish
- Dukja, trupi dhe turpi 30
Edison Çeraj
- Një Ajet 31
- Një Hadith 32
- El - Musauir 38
Ilir Hoxha
- Mbi librin "Fenomeni i artit" 40
Edison Çeraj
- Edhe koha është e Allahut 44
Nuredin Jëlldëz
- Plaku që u rrëzua dhe vdiq 45
Xhemal Nar
- Trajnim Dashurie 46
Halime Demireshik
- Edukata në familje 51
Mehtap Bahar

40

E ardhmja si realitet i pajetuar
Nuredin Nazarko

Çelësat e riskut - 2
Naim Drijaj

56

Shoqëri ME KIBLË TË GJALLË

.....*Ahmet Tashgetiren*.....

Qëndrova në prezencën Tënde...

Ndoqa Kuranin Tënd...

U ktheva nga Kibla¹...

Kibla ime Qabja...

Kur mendojmë për rruzullin tokësor, me miliona myslimanë kthehen në atë drejtim pesë herë në ditë të përqendruar me zemër në namaz...

Me miliona zemra lidhen me Qaben. Kibla i mbledh zemrat rreth Qabes dhe ia paraqet Krijuesit si një trup të vetëm. Pesë herë në ditë, Krijuesit i ofrohet një buqetë e përbërë prej miliona zemrash...

Vetëdija ndaj kiblës është një gjendje e cila e shpëton zemrën nga devijimi dhe shpërndarja; e mbledh atë dhe e mban vazhdimisht në drejtimin e duhur. Islami e ka predikuar këtë gjendje si gjëja më e domosdoshme për mbajtjen gjallë të zemrës së myslimanit. Namazi është i domosdoshëm për myslimanin, ndërsa kibla është e domosdoshme për namazin.

Ashtu si namazi, që e nxjerr njeriun përpara Krijuesit të tij në mëngjes, në drekë, në ikindi, në aksham dhe në jaci dhe me këtë siguron lidhjen e zemrës së njeriut me Krijuesin, ashtu edhe vetëdija ndaj kiblës, në strukturën e namazit luan rolin e mbledhjes së zemrës prej lëkundjeve, devijimeve, hutimeve dhe humbjeve në këtë botë.

Vetëdija ndaj kiblës është perceptimi “i drejtimit” që

1. Kibla: Drejtimi i Qabes prej vendit ku ndodhemi.

duhet të gjendet tek myslimani. Nëse identiteti i myslimanit është i detyruar të jetë i lidhur me rrugën e drejtë -siratul mustakim- e jo me rrugë të tjera- edhe qëndrimi në “siratul mustakim” varet nga ekzistimi i një kible absolute.

Kibla është një gjilpërë busulle e “siratu mustakim”, që ka zënë vend në zemër.

“Fe ejne tedhhebur / E ku jeni duke shkuar?”²

Njeriu është gjithmonë në lëvizje e në udhëtim mbi rruzullin tokësor. Jeta s’është gjë tjetër veçse një udhëtim. Pyetja në të cilën fokusohet zemra, ndërkohë që je duke vërejtur qiellin, tokën e nëntokën, është:

Ku është kibla juaj?

Ku është Veriu, Jugu, Lindja e Perëndimi?

Vetë drejtimet nuk kanë ndonjë kuptim. Por nëse drejtimet shprehin zgjedhjen e një besimi apo një mënyre jetese, aty fillon edhe zgjedhja e kiblës dhe Islami kërkon prej myslimanëve që zemrat e tyre t’i drejtojnë nga **“Shtëpia e Allahut”**.

Kudo që shkon, puna e parë që bën një mysliman, është kërkimi i kiblës, sepse pak më vonë do të falë namazin. Namazi është qëndrimi në audiencë të Allahut. Namazi është kuptimi i të fshehtës së krijimit. Namazi është të thuash pesë herë në ditë: “Lebbejke Allahumme lebbejk / Iu përgjigja thirrjes Tënde, o Allah!” dhe të qëndrosh gatitu. Namazi është shfaqja më kuptimplote e devotshmërisë.

Nëse myslimani nuk e ka humbur ndjesinë ndaj namazit, do të thotë se nuk ka humbur as lidhjet e zemrës me Zotin e tij. Zemra e njeriut që nuk i humb lidhjet me Zotin e saj, nuk humbet as perceptimin e kiblës. Për myslimanin, këta janë damarë që ushqejnë njëri-tjetrin.

E kundërta e kësaj, njeriu i cili nuk vihet në kërkim të kiblës në vendet ku shkon, është njeriu i cili ka probleme në lidhje me namazin. Dhe njeriu që ka probleme në lidhje me namazin, është e vështirë të bëjë një jetë si mysliman.

Në bazë të kësaj, vetëdija ndaj kiblës, për personalitetin e myslimanit tregon gjallërinë e zemrës së tij. Qabja, gjatë periudhës së haxhit, hyn si një tjetër realitet në botën e myslimanit... Qabja, për nga ku ai drejtohet pesë herë në ditë, tashmë qëndron në horizontin e tij për t’u parë me sy, për ta bërë tavaf dhe për të prekur trupin e saj...

Haxhi është bërë i detyrueshëm një herë në jetë për atë që ka mundësi. Mirëpo, Qabja qëndron në vendin e saj në çdo periudhë të viti dhe takohet me ata që e vizitojnë dhe i drejtohen me zemër në çdo orë të ditës, në çdo minut e në çdo sekondë.

Qabja, është shtëpia e parë e Allahut, e ndërtuar

mbi rruzullin tokësor. Sipas asaj që na mëson Kurani, kudo që të drejtohet njeriu, aty është edhe Allahu. Padyshim se Allahu është i pavarur nga hapësira dhe Atij nuk mund t’i atribuohet vend. Nisur nga kjo, të drejtohesh nga Qabja nuk do të thotë ta adhurosh atë.

Qabja është një vend, ku zemrat fokusohen në teuhid/njëshmërinë e Allahut dhe devotshmëri. Nga kjo pikëpamje, Qabja, është më tepër se një bina e ndërtuar me gurë. Qabja mbase është vetë zemra. Mund të thuhet se zemrat, duke u drejtuar vazhdimisht nga Qabja, e kanë shndërruar atë në zemrën e një besimtarit të brumosur me teuhid.

Lidhja që i bëjnë sufite zemrës dhe Qabes dhe shpeshherë vënia e zemrës në plan të parë, mbase duhet të jetë, për shkak se vetë Qaben e kanë shndërruar në zemër.

Besimtarët shkojnë në haxh, qëndrojnë në Arafat, zhvishen nga statuset që gëzojnë në këtë botë, shohin mahsherin, qëndrojnë në prezencë të Allahut, bëjnë llogarinë e librit të jetës në llogarinë e madhe, rinovojnë qelizat me përgjërime të sinqerta dhe kërkesë për falje, pastaj përjetojnë takimin e përzemërt me Qaben, vijnë përçark saj si të dashuruar, e marrin atë brenda vetes, çdo vijë të saj e qëndisin në shpirtin e tyre, rinovojnë besnikërinë e vetëdijen ndaj Qabes dhe më pas kthehen në vendin e vet. Njësoj si besimtarit që hyn në xhami, i cili bën takimin e përzemërt me namazin, duke qëndruar në këmbë, në ruku e në sexhde. Pastaj kthehet përsëri në jetën e përditshme...

Mbajtja gjallë e vetëdijes së kiblës, në fakt është për të parandaluar lëkundjet brenda jetës. Se, po të shkojë njeriu në Qabe, bukuria e saj domosdo që do ta tërheqë atë dhe do ta bëjë t’i vijë përçark si i dashuruar. A është e mundur të shkosh në Arafat e të mos bësh dua? A është e mundur të shëtisësh në vende të tjera, ndërkohë që disa milion zemra përpiqen të vjelin mëshirën hyjnore?

Njeriu edhe kur hyn në xhami, rrethohet prej saj. Në çdo xhami e në çdo mihrab, patjetër ka edhe pasqyrime prej botës shpirtërore të Qabes. Kjo atmosferë, në njëfarë kuptimi, është si inkubatorët ku mbahen fëmijët e porsalindur; një atmosferë sterile, e pastruar prej ndyrësive dhe gjynaheve.

Mirëpo, këtu nuk mund të qëndrosh vazhdimisht. Haxhi është njëherë në jetë dhe ditët e tij janë të kufizuara. Vijnë e ikin. Njerëzit shkojnë dhe kthehen prej qyteteve të shenjta. Edhe orët e namazit janë të kufizuara. Nëse i llogarisim pesë kohë namazi brenda 24 orëve bëhen a s’bëhen dy orë. Do apo s’do, nga xhamia do të dilet.

Jashtë xhamisë, ka një jetë që nuk është aspak sterile. Pikërisht, këtu tregohet edhe aftësia. Kur të largohesh prej atmosferës ku gurëzohet e dëbohet

2. Shih. Kuran: et-Tekuir, 81/26.

shejtani e të kthehesh në realitetin e kësaj bote.

Pyetja jetësore është:

Kush shkon në haxh, ka mundësi ta marrë Qaben brenda vetes dhe ta sjellë? Tashmë, këtej e tutje, a jeton ai duke ndjerë rrahjen e damarit të Qabes në zemrën e tij?

Besimtari që qëndron në namaz, a mund të ndërtojë një jetë të vetëdijshme ndaj rrugës së drejtë që e fitoi në sajë të kiblës dhe e formoi gjatë qëndrimit në prezencë të Allahut?

Ka një thënie popullore, në të cilën thuhet: **“Kali i dobët nuk ka kible”**.

Pra, kalin që nuk ka këmbë e trup të fortë, nuk është e mundur ta mbash në një drejtim. Goditja më e vogël mund ta lëkundë e ta rrëzojë atë.

Edhe njeriu, nuk është më ndryshe. Kujdesi i njeriut ndaj kiblës, megjithëse nuk është një çështje e lidhur me forcën fizike, është e sigurt se është një çështje e lidhur me forcën e zemrës.

Kush shkon në haxh, duhet ta qëndisë në zemër duanë që bëhet në Arafat.

Kush bën tavaf Qaben, duhet ta gdhendë Qaben në zemrën e vet si një gjilpërë busulle që tregon kiblën.

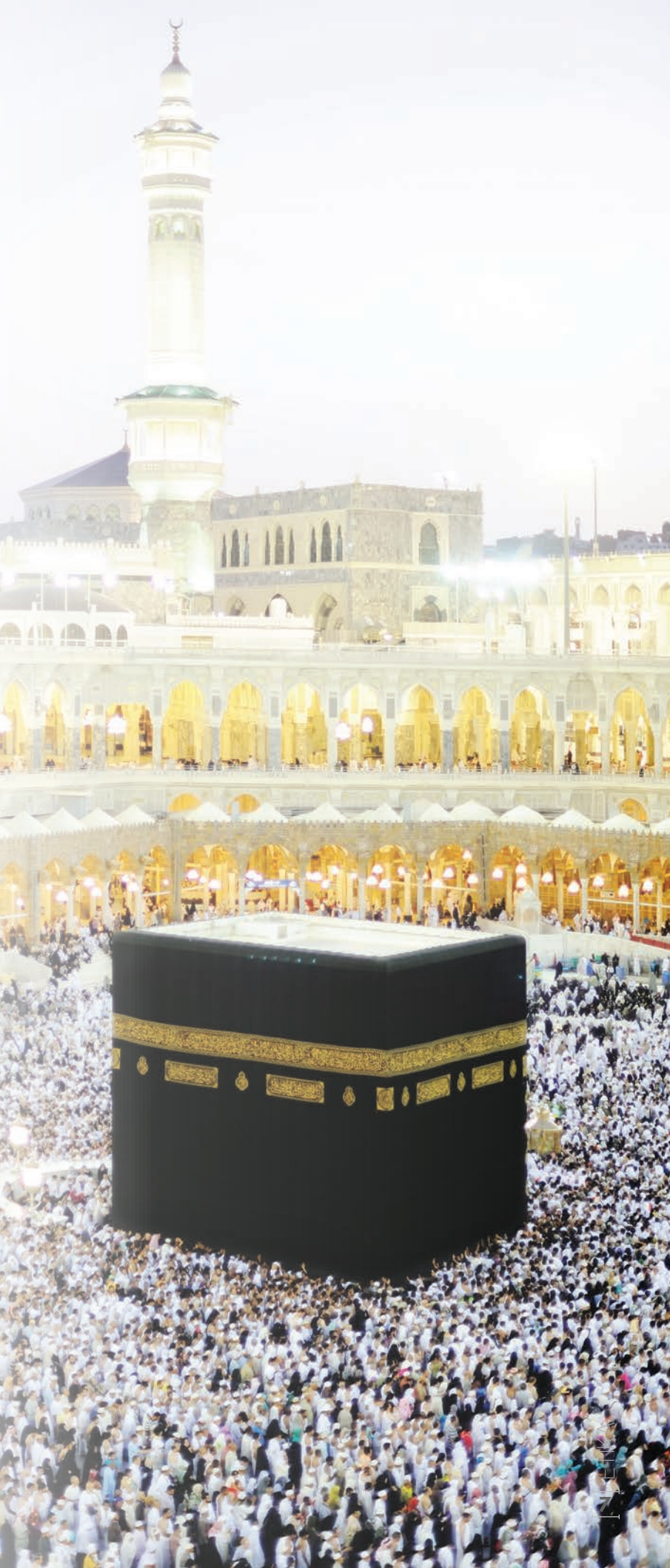
Kush hyn në xhami, duhet të bartë në rrahjet e zemrës së vet harmoninë e kthimit nga kibra...

Shoqëria myslimane duhet të marrë formën e një shoqërie të kiblës.

Të dërgosh çdo vit dhjetëra mijëra myslimanë në Qabe, pastaj të jesh një shoqëri që ka probleme në marrëdhëniet me kiblën, nuk është e lehtë të shpjegohet brenda kuadrit islam.

Themi se ata që dalin këtë vit në udhëtimin e shenjtë, duhet ta fusin Qaben në zemrat e tyre pa dalë ende për udhë dhe kur të kthehen në vendet e tyre, duhet të marrin prej atje aq sa të munden, që të ndërtojnë një shoqëri me kible të gjallë.

Kur shoqëritë myslimane të shpëtojnë prej gjendjes së devijimit të kiblës, edhe bota do të ndryshojë.

“RUHUNI NGA MOSRESPEKTIMI I ALLAHUT” ose projekti për të mbetur të pastër

Prof. dr. Ismail Lutfi Çakan

Si mysliman, ne kemi një detyrë themelore dhe synim, që është ruajtja nga papastërtia dhe qëndrimi të pastër si në aspektin fizik ashtu edhe në atë shpirtëror. Mirëpo, për shkak se jemi njerëz, ne nuk kemi shans të mos bëjmë fare gjynahe apo gabime. Të gjithë bëjmë një jetë brenda rregullit: *“njeriu hutohet, robi s’është pa të meta”*.

Pikërisht në këtë pikë, në lidhje me të jetuarin e një besimi të pastër na vjen në ndihmë udhëzuesi ynë, Profeti (a.s.), i cili na tregon rrugën e duhur. Prandaj, këtu do të flasim për një hadith fisnik, i cili ka vlerën e një “Projekti dhe këshille për të mbetur të pastër”, nëse më lejohet të shprehem kështu:

Sipas një transmetimi të Ebu Dherr Xhunde ibn Xhunade dhe Abdurrahman Muadh ibn Xhebel (Allahu qoftë i kënaqur me ta), Profeti (a.s.), ka thënë:

“-Ruhu/ki frikë nga mosrespektimi i Allahut kudo (dhe sido) që të jesh.

- Nëse ke bërë ndonjë gjynah, menjëherë pas tij bëj një të mirë, me qëllim që ajo e keqe të fshihet.

- Krijë marrëdhënie të mira me njerëzit!”

TRE RREGULLA

Në këtë transmetim dhe në transmetime të tjera të këtij hadithi, gjejmë tre rregulla për ta bërë myslimanin të fuqishëm në jetën e përditshme, të pastër, ndikues dhe t’i sigurojnë atij ecjen në vijën e Islamit me cilësitë e tij të veçanta, përballë çdo gjëje që mund t’i ndodhë.

1. Rregulli themelor i devotshmërisë së myslimanit

ndaj Allahut, është se kudo që të ndodhet dhe në çfarëdo gjendjeje të jetë, ai duhet të ketë frikë prej mosrespektimit të Allahut, duke e ruajtur veten nga ndotja me gjynahe.

2. Për çfarëdo gjynahu që bën, duhet të bëjë menjëherë një të mirë, me qëllim që ta fshijë gjurmën e asaj të keqeje nga jeta e tij. Në këtë mënyrë, ai do të pastrohet menjëherë, do ta kthejë të keqen në të mirë dhe do t’i dalë zot personalitetit të tij fetar.

3. Si një individ që bën pjesë në shoqëri, myslimani duhet t’i ruajë marrëdhëniet e mira njerëzore brenda kuadrit të moralit të bukur, duke u bërë shembull i një besimtari të pastër dhe shoqëror.

Atyre që dërgohen me mision të fshehtë në radhët e armikut, u jepen këshilla/taktika të shkurtra dhe të përgjithshme për të siguruar jetën e tyre në momentet më kritike të misionit. Në të njëjtën mënyrë, edhe Profeti (a.s.), na ka dhënë këshilla thelbësore, të përgjithshme, efektive dhe të zbatueshme, për të siguruar besimin e myslimanëve përballë armiqve, si shejtani, egoja, mashtrimet e kësaj bote dhe njerëzit e tjerë.

Në këtë shkrim, dëshirojmë të qëndrojmë më tepër mbi këshillën e parë të hadithit fisnik: *“Ruhu/ki frikë nga mosrespektimi i Allahut kudo (dhe sido) që të jesh.”* Pra, në qëndrimin bazë që duhet mbajtur për të arritur një jetë të pandotur me gjynahe.

FRIKA NDAJ ALLAHUT

Fjala arabe “ittaki”, e cila përdoret në fillim të hadithit dhe që në të shumtën e rasteve përkthehet “të kesh frikë”, mund të përdoret edhe në kuptimin, të ruhesh, të ngurrosh etj. Për këtë arsye, shprehjen “ittaki’llah”, preferuam ta përkthenim: “Të ruhesh nga mosrespektimi i Allahut, nga kundërshtimi i Tij”. Në ajetin: “**...Allahu ju paralajmëron që t’i ruheni Vetes së Tij!**”² mund të themi se këtu, Allahu i Madhëruar shpjegon kuptimin e fjalës “ittika”.

Takua, është një parim pjekurie/përsosmërie, e cila fillon me ruajtjen prej ndalesave të Allahut dhe zbatimit sipas mundësive të urdhrave të Tij.

Rezultati i natyrshëm i takuas, është të jetosh me vetëdijen se ndodhesh nën vëzhgimin hyjnor. Takua, do të thotë të mos tregosh mungesë respekti ndaj Allahut goftë kur je i vetmuar, goftë në shoqëri, në momente fatkeqësie, në varfëri dhe vështirësi, në rehati dhe në bollëk, shkurtimisht, në çdo gjendje.

Mirësitë që do të fitojë ai që është i mbushur gjithë respekt ndaj Allahut, ose që nuk tregon mungesë respekti ndaj Tij, pra që ka frikë prej Allahut, janë shprehur në dhjetë vende në Kuranin Fisnik.³

Është me vend të theksohet edhe njëherë se, takua, pra të tregosh respekt ndaj Allahut ose të kesh frikë prej Tij, është një virtyt i lartë dhe thelbësor që do ta mbrojë myslimanin prej çdollosjës të keqeje. Për rrjedhojë, edhe Profeti (a.s.), na ka bërë thirrje të veprojmë në përputhje me ajetin: “**...Allahu është përherë Mbikëqyrës mbi ju!**”⁴

Në një paralajmërim që shënohet në “Shuabu’l-Iman”⁵, gjendet një evidentim i jashtëzakonshëm në lidhje me temën tonë:

“Fjala më e keqe tek Allahu, është që kur një njeri të këshillohet: “Ki frikë nga mosrespektimi i Allahut!”, ai të përgjigjet: “Shiko veten tënde (thuaja vetes atë)!”

Këshilla dhe rregulli i dytë dhe i tretë i hadithit tonë në cilësinë e “Projektit për të mbetur të pastër”, shkurtimisht janë:

Pastrimi i së keqes me të mirë: Të tregosh respekt ndaj Allahut, pra të kesh frikë prej Tij, nuk është pengesë ndaj veprimit të një gjynahu, ashtu siç nuk është edhe veprimi i një gjynahu pengesë për të pasur frikë nga Allahu. Për këtë arsye, gjynahet që bëhen si pasojë e natyrës njerëzore, kërkojnë që

menjëherë pas tyre të bëhet një mirësi, me qëllim që mirësia ta eliminojë rezultatit e atij gjynahu apo gabimi, madje edhe vetë gjynahun e bërë. Nisur nga kjo, Allahu i Madhëruar ka urdhëruar se: “**...veprat e mira i shlyejnë veprat e këqija...**”⁶ Ndërsa: “**Atij që pendohet, beson dhe punon vepra të mira, Allahu ia ndërron veprat e këqija në të mira.**”⁷

Në këtë botë ku është e pamundur të mos bëjmë gabime, kthimi i të këqijave në të mira, ose eliminimi i rezultateve të të këqijave në sajë të veprës së mirë që do të bëhet menjëherë pas gjynahut që është bërë, është një mundësi dhe fat i madh për ne në aspektin e pastërtisë ndaj gjynaheve. Këshilla: “**Pas të keqes bëj menjëherë një të mirë!**”, do të thotë që njeriu duhet të sillet pa tolerancë ndaj gabimeve të veta.

Të shkosh mirë me njerëzit:

Kjo sjellje, është si rezultat i pjekurisë morale dhe vetëdijes së vetëkontrollit në marrëdhëniet njerëzore. Kriteret e një zbatimi të tillë, janë shpjeguar me një seri këshillash nga ana e Profetit (a.s.), si mos veprimi me të tjerët ashtu siç nuk do që të tjerët të veprojnë me ty, të tregohesh i qeshur, të mos dëmtosh, të përpiqesh në përhapjen e mirësive etj.

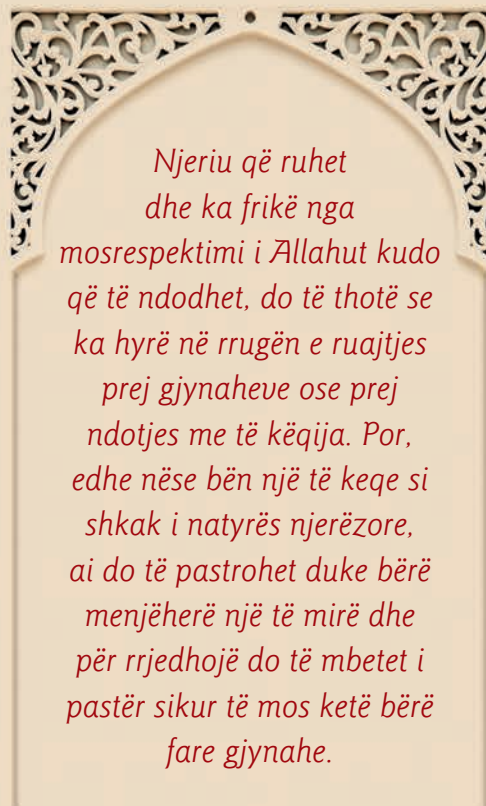
PËRFUNDIM

Njeriu që ruhet dhe ka frikë nga mosrespektimi i Allahut kudo që të ndodhet, do të thotë se ka hyrë në rrugën e ruajtjes prej gjynaheve ose prej ndotjes me të këqija. Por, edhe nëse bën një të keqe si shkak i natyrës njerëzore, ai do të pastrohet duke bërë menjëherë një të mirë dhe për rrjedhojë do të mbetet i pastër sikur të mos ketë bërë fare gjynahe. Ndërsa marrëdhëniet e mira me njerëzit do

ta ruajnë atë nga gjërat negative që do të shkaktojnë edhe të tjerët, por edhe vet ai, duke dalë me sukses prej provimit në skenën e jetës. Një rezultat kaq i bukur dhe i pastër, padyshim që është dëshira e çdo myslimani. Çështja është vetëm të zbatojmë me aq sa kemi mundësi projektin dhe sistemin e mos ndotjes dhe mbetjes të pastër prej gjynaheve që na mëson hadithi fisnik.

Referencat:

1. Tirmidhi, Birr 55; Darimi, Rikak 74; Ahmed b. Hanbel, Musned, V, 153, 158, 169, 228, 236. Në transmetimin e këtij hadithi në Musnedin e Ahmed b. Hanbelit, shënohet se sipas kërkesës për këshillë të Muadh b. Xhebelit, Profeti (a.s.), e tha këtë hadith në tri fjali të ndara. 2. Al-i Imran, 28. 3. Al-i Imran, 28, 120, 133, 186; Junus, 63; Ahzab, 70-71; El-Huxhurat, 13; et-Talak, 2-3; el-Lejl, 17. 4. Nisa, 1. 5. Bejhaki, Shuabu’l-Iman, I, 435. 6. Hud, 114. 7. Furkan, 70.

HAXHI

ibadeti plot urtësi

Dr. Durak Puzmaz

Allahu i Lartësuar i ka krijuar të gjithë njerëzit për ta njohur dhe për ta adhuruar Atë. Këtë e vërteton ky ajet fisnik: **“Xhinet dhe njerëzit i kam krijuar vetëm që të Më adhurojnë.”** (Dharijat, 56) Njeriu e ka për detyrë ta adhurojë Allahun dhe t’i zbatojë urdhrat e Tij. Për këtë arsye, të gjitha ibadetet kryhen ngaqë janë urdhër i Allahut (xh.xh.). Edhe gjërat që janë haram, lihen ngaqë i ka ndaluar Allahu Teala. Në gjërat që ka urdhëruar dhe ndaluar Zoti (xh.sh.), patjetër që ka urtësi të pafundme. Allahu është i Urtë, çdo gjë e bën në vendin e vet dhe me urtësi. Allahu nuk bën asgjë rastësisht. Për një pjesë të këtyre urtësive, Allahu i Madhëruar na ka njoftuar dhe na i ka shpjeguar. Ndërsa, për një pjesë tjetër, jo. Disa prej këtyre mund t’i kuptojmë me mendje dhe meditim.

Si të gjitha ibadetet e tjera, edhe haxhi ka shumë urtësi dhe mirësi që i dimë apo nuk i dimë. Ata që kanë shkuar në haxh, i kanë përjetuar plot entuziazëm këto urtësi dhe mirësi.

Adhurimet, sidomos haxhi për të cilin po flasim, i zhvillon dhe i lartëson ndjenjat shpirtërore që gjenden në krijimin e njeriut. Kur haxhilerët bëjnë tavafin¹ rreth Qabesë, kur bëjnë “sajin”² ndërmjet Safës dhe Merves, kur qëndrojnë në Arafat e Muzdelife dhe kur vizitojnë Ravzatu’l-Mutahharan³, marrin një kënaqësi

1. Tavaf: Rrotullimi shtatë herë rreth Qabesë, duke filluar nga këndi ku ndodhet Haxheru’l-Esvedi.

2. Riti sa’j: Katër vajtjet dhe tri ardhjet që bëhen mes kodrave Safa dhe Merve gjatë ibadetit të haxhit ose umres.

3. Ravzatu’l-Mutahhara: Qoshku i Dliirë; vendi ku prehet trupi i të Dë-guarit të Allahut (a.s.).

shpirtërore të papërshkrueshme. Me këtë kënaqësi të papërshkrueshme që marrin, u forcohet besimi, ibadetet i kryejnë më me rregull dhe në mënyrën më të mirë, u zbukurohet morali, i lënë veset dhe zakonet e këqija, nëse kanë pasur në të kaluarën dhe bëhen më të sjellshëm e më të ndjeshëm ndaj familjes së tyre e ndaj të tjerëve. Siç thuhet edhe në Kuranin Fisnik, ata tashmë ushqehen me ushqimin e devotshmërisë. Në ajetin e njëqindëntëdhjeteshtatë të sures Bakara, thuhet: **“Koha e haxhillëkut është në muaj të caktuar. Kush vendos të kryejë haxhillëkun, le të largohet nga marrëdhëniet (me gruan), grindjet dhe sharjet. Ndërkaq, çdo vepër të mirë që bëni, Allahu e di. Pajisuni me gjërat që ju nevojiten për rrugë dhe dijeni se pajisja më e mirë është devotshmëria. Prandaj, kini frikë prej Meje, o njerëz të mençur!”**

Haxhiu i lë pas gjërat e shëmtuara, si mëkatet dhe zënkat me njerëzit duke u trajnuar në shkollën e haxhit. Ai përpiqet të sillet me mirësi ndaj njerëzve. Është i vetëdijshëm se Allahu e di çdo mirësi që bëhet. Ismail Hakkë Bursevi ka thënë: “Njeriu ka dy udhëtime: Udhëtimi në këtë botë dhe udhëtimi nga kjo botë për në botën tjetër. Përgjatë udhëtimit që njeriu bën në këtë botë, duhet të marrë ushqime me vete. Këto janë ushqime për të ngrënë e për të pirë, mjet transporti dhe pasuri. Edhe përgjatë udhëtimit që do bëjë nga kjo botë për në botën tjetër, duhet të marrë me vete ushqim. Ushqimi që duhet të marrë në këtë udhëtim është marifetullah / njohja e Allahut Teala, muhabbetullah / dashuria ndaj Allahut (xh.xh.), largimi nga çdo gjë e kësaj bote, duke u preokupuar me bindjen ndaj Allahut Teala dhe duke mos i kundërshtuar ndalesat e urdhrat

e Tij. Ky është ushqimi më i mirë që udhëtari mund ta përgatisë në këtë botë, sepse ushqimi i kësaj bote të mbron nga vuajtja e përkohshme, ndërsa ushqimi i botës tjetër të mbron nga ndëshkimi i përhershëm. Ushqimi i kësaj bote është provizor, ndërsa ushqimi i botës tjetër është i përhershëm. Ai e shpie njeriun te kënaqësitë e papërshtueshme. (Ruhu'l-Bejan, botimet Erkam, II, 253.)

Haxhi ka edhe aspektin e udhëtimit. Në aparencë duket si udhëtim, por haxhi nuk është një udhëtim turistik. Ai është një udhëtim për ibadet. Prandaj, që kur kandidati për haxhi del nga shtëpia, kryen haxhin dhe kthehet në vendin e tij, është në rrugë të Allahut Teala. Allahu i Madhëruar do t'ia japë shpërblimin për këtë. Në lidhje me këtë çështje, i Dërguari i Allahut, (a.s.), ka thënë: *“Ata që shkojnë për haxh dhe për umre në shtëpinë e Allahut, janë përfaqësuesit e myslimanëve në audiencën e Allahut. Nëse ata i luten Atij, Allahu ua pranon lutjet. Nëse i kërkojnë falje, Ai do t'i falë.”* (Ibn Maxhe, Menasik, 5.)

Nisur nga kjo, ne duhet të lutemi shumë dhe t'i kërkojmë Allahut falje përgjatë kryerjes së adhurimit të haxhit, në Mesxhidu'l-Haram, Arafat, Muzdelife, Mina, Mesxhidu'n-Nebevi dhe vende të tjera të shenjta si këto.

Adhurimi i haxhit ka sevapin e xhihadit (lufta në rrugën e Allahut). Nëna jonë, Aisheja (r.a.), e pyeti të Dërguarin e Allahut (a.s.): *“O i Dërguari i Allahut, ne dimë që vepra më e virtytshme është xhihadi. Pse të mos bëjmë edhe ne gratë xhihad?”* Pejgamberi (a.s.), u përgjigj: *“Xhihadi më i mirë për ju është haxhi i pranuar.”* (Buhari, Haxh, 4.) Sepse gjatë haxhit, ashtu si edhe gjatë luftës, njeriu është larg familjes dhe të afërmeve. Po ashtu, është në luftë me nefsin e tij dhe kalon shumë vështirësi.

Siç dihet, feja islame i jep rëndësi të madhe unitetit dhe bashkimit. Prandaj, urdhëron që myslimanët të kenë unitet dhe harmoni. Fakti që haxhi është në një sezon dhe ditë të njëjta, sjell me miliona myslimanë në Qabe, Arafat, Muzdelife dhe Mina nga vende e krahina të ndryshme të botës. Por ne duhet të jemi të vetëdijshëm për këtë.

Fjala Arafat vjen nga rrënja marifet. Marifet do të thotë njohje. Haxhiu në Arafat njeh veten e tij, njeh Krijuesin e tij, njeh përgjegjësitë e tij. Përpiqet të njohë qëllimin e krijimit të tij dhe kuptimin e vakfes (qëndrimin në audiencën e Allahut Teala). Ai njihet me haxhilerët e tjerë, prezantohet me ta dhe bashkëpunon. Me fjalë të tjera, ai gjendet plotësisht në një proces kërkimi llogarie ndaj vetes, perceptimi, njohjeje dhe bashkëpunimi me të tjerët.

Qabeja është tempulli i parë që është ndërtuar për të adhuruar Allahun dhe kibra e të gjithë myslimanëve që simbolizojnë unitetin e tyre, sepse myslimanët i drejtohen Qabesë në faljen e pesë kohëve të namazit. Ndërsa haxhi është ibadeti që e realizon këtë bashkim.

Feja islame ka sjellë parimin e barazisë së të gjithë

njerëzve, pa marrë parasysh prejardhjen, racën apo ngjyrën. Ata që shkojnë në haxh, i heqin uniformat apo rrobat e zakonshme në vendet e quajtura “mikat” para se të hyjnë në Mekë dhe veshin një rrobë të përbërë prej dy copash të bardha, e cila quhet ihram. Kjo simbolizon vëllazërinë dhe barazinë ndërmjet tyre çfarëdo pozite që mund të kenë. Tashmë, aty është i barabartë shefi me nëpunësin, administruesi me të administruarin, i pasuri me të varfrin dhe i ziu me të bardhin. Feja islame thotë se njerëzit janë të barabartë tek Allahu Teala. Këtë e vërteton edhe me praktikë, sepse përgjatë haxhit askush nuk ka rroba që tregojnë pozitën, pasurinë apo varfërinë e tyre. Të gjithë veshin ihramin, i cili nuk është gjë tjetër përveçse dy copa të bardha.

Kjo veshje e bardhë, siç simbolizon barazinë e njerëzve përpara Allahut të Lartësuar, i kujton njeriut edhe qefinin, e bën të mendojë se jeta e kësaj bote është e përkohshme, se një ditë çdo njeri do ta shijojë vdekjen dhe se përveç atij qefini nuk do të marrë asgjë në ahiret, sado i pasur të jetë.

Haxhi, në të njëjtën kohë është edhe një aktivitet intelektual dhe kulturor. Aty haxhilerët takohen me njerëz që vijnë nga vende dhe krahina të ndryshme të botës, njihen me ta, i mësojnë njëri-tjetrit një pjesë prej zakoneve, traditave dhe kulturave të tyre. Ata përfitojnë në mënyrë reciproke nga njëri-tjetri, duke u njoftuar për mendimet, shkencat dhe kulturat e tyre.

Në ditën e Bajramit bëhet remju'l-xhimar, i cili në popull njihet si “gjuajtja me gurë e shejtanit” në Mina. Ky është simboli i reagimit dhe mallkimit ndaj dredhivë dhe vesveseve djallëzore në këtë botë. Me të vërtetë, ato që gjuhen me gurë janë ndjenjat e mendimet e këqija dhe vesveset e hilet djallëzore të cilat gjenden brenda njeriut.

Pas mbarimit të këtyre ritualeve, theret kurbanit për ta falënderuar Allahun Teala, i cili mundësoi të kryhet me sukses ky ibadet i vështirë dhe i mundimshëm. Kjo, nga njëra anë e mëson njeriun ta përballojë sakrificën materiale për hir të Allahut (xh.xh.), ndërsa nga ana tjetër zhvillon ndjenjat e ndihmës reciproke dhe solidaritetit ndërmjet njerëzve. Njeriun e shpëton nga egoizmi dhe e bën atë të shijojë ëmbëlsinë e të ndihmuarit të të varfërve dhe skamnorëve.

Krahas këtyre urtësive të haxhit, ka edhe shumë urtësi të tjera që nuk i kemi shkruar apo nuk i dimë. Sidoqoftë, ne nuk i bëjmë ibadetet dhe haxhin për shkak të këtyre urtësive e mirësive, por ngaqë ka urdhëruar Allahu i Lartësuar dhe për të fituar kënaqësinë e Tij. Poeti thotë:

Çfarëdo që të kërkojë Zoti, duhet ta kryejmë;

Ne jemi robër, nuk na takon të bëjmë pyetje.

Në Kuranin Fisnik, thuhet: **“Thuaj: ‘Në të vërtetë, namazi im, kurbanit im, jeta ime dhe vdekja ime, i përkasin vetëm Allahut, Zotit të botëve.’**” (En'am, 162)

Të jesh I FUQISHËM dhe NË TË DREJTË

Ali Riza Temel

Matematikani dhe filozofi i famshëm Pascal (1623-1662), ka shprehur një të vërtetë të rëndësishme kur ka thënë: *“Fuqia pa drejtësi është tirani, drejtësia pa fuqi, është e dobët”*. Thelbi është të jesh në të drejtën, ndërsa vendosja dhe ruajtja e drejtësisë, është detyrë. Dhe mënyra e kësaj, është të jesh i fuqishëm në çdo aspekt. Nëse të drejtët janë të dobët, ata s’mund ta mbrojnë as veten dhe as të drejtat e tyre.

Kushti i suksesit, është të besosh dhe të shfaqësh vullnet të fortë. Dhe për ta realizuar këtë vullnet, më pas duhet të përgatiten plane, projekte dhe fuqi materiale. Pafuqia, gjithmonë i shton oreksin palës tjetër. Për të mos u bërë ushqim për të tjerët, duhet që çdo moment të kesh një forcë bindëse. Lidhur me këtë çështje, Allahu i Madhëruar na ka paralajmëruar duke thënë: ***“Përgatitsni kundër tyre kuaj dhe forcë për luftë sa të mundni, që të tmerroni armikun e Allahut dhe armikun tuaj, si dhe të tjerë, përveç tyre, të cilët ju nuk i njihni, por që Allahu i njeh. Çfarëdo që të shpenzoni në rrugën e Allahut, do t’ju shpërblehet dhe nuk do t’ju bëhet padrejtësi.”*** (Enfal, 60)

Përgatitja e forcës ndryshon sipas vendit dhe kushteve. Dikur luftohej me shpatë, mburojë dhe heshta, ndërsa sot luftohet me armë moderne. Kur Profeti (a.s.), po e lexonte në minber ajetin e mësipërm, tha: *“Kini kujdes! Fuqi, do të thotë të hedhësh.”*¹ Në atë kohë, “të hedhësh”, do të thoshte, të hedhësh shigjetë. Ndërsa sot, do të thotë të hedhësh apo të lëshosh predha, raketa, antiraketa, bomba atomike, hidrogjeni, neutroni etj.

Përgatitja e një fuqie bindëse është një urdhër hyjnor. Kjo përgatitje, nuk është diçka e lehtë, por një përgatitje që bëhet kur ke fuqi. Për këtë arsye, duhet të përdoret çdo mundësi. Nëse është nevoja, duhet përgatitur infrastruktura shkencore dhe teknike, duhet të arrihet forca ekonomike dhe, asgjë nuk i duhet lënë rastësisë dhe fatit. Profeti (a.s.), në luftën për çlirimin e Hajberit dhe Taifit, përdori katapulta dhe në çdo betejë ka marrë të gjitha masat e duhura.

Megjithëse lufta është e padëshirueshme në Islam, që është edhe feja e mëshirës dhe paqes, Allahu ka urdhëruar që të zotërojmë fuqi bindëse, sepse zotërimi i kësaj force, siguron paqen. Siç e theksuam që në fillim, të jesh i papërgatitur dhe i pafuqishëm, shton oreksin dhe guximin e armikut. Prandaj, sidomos sot në ditët tona, është e domosdoshme të zotërosh një forcë bindëse.

Gjendja e dhimbshme dhe e mjerueshme e botës islame sot përballë fuqive imperialiste, buron prej neglizhimit të urdhrit hyjnor në lidhje me përgatitjen e forcës. Ajo që i ka hije myslimanit, është që ai të jetë i fuqishëm në çdo aspekt. Dhe kjo forcë, nuk duhet të jetë shkatërruese, por ndërtuese. Të fortët e ditëve tona, nuk e përdorin forcën e tyre për të ndërtuar, por për të shkatërruar, duke shtypur të dobët pa njohur asnjë kriter njerëzor dhe moral dhe duke i hapur rrugën vdekjeve, gjakut, lotëve, varfërisë dhe mjerimit. Për këtë arsye, forca nuk duhet të jetë në dorën e tiranëve, por në dorën e të drejtëve.

Një nga detyrat më të rëndësishme të myslimanëve është të urdhërojnë të mirën dhe të ndalojnë të keqen. Të urdhërosh dhe të ndalosh, është punë e

1. Muslim, Imare, 167.

të fuqishmëve. Atyre që nuk kanë fuqi dhe autoritet, nuk u dëgjohej fjala. Meqenëse përgatitja e forcës, urdhërimi në të mirë dhe ndalimi nga e keqja janë obligim, e tillë është edhe përgatitja e kushteve për të realizuar këto obligime.

Shkaku kryesor që vendet islame kanë rënë në kurthin e imperialistëve, është mos ndjekja e zhvillimit teknologjik në Perëndim dhe qëndrimi duarkryq përballë anijeve me avull, lokomotivave, makinave të tekstilit, armëve të zjarrit etj., që prodhoheshin në fillim në Perëndim. Ndërsa vendet perëndimore, jo vetëm që nuk u mjaftuan me grabitjen e burimeve tona ekonomike në sajë të avantazheve të forcës së re që zotëronin, por në të njëjtën kohë, ata u bënë të fuqishëm edhe në fushën ushtarake. Ata i pushtuan fizikisht shumë vende islame. Edhe pse sot nuk bëhet më fjalë për këtë pushtim fizik, pushtimi kulturor dhe ekonomik vazhdon ende në mënyrë të qartë.

Një nga mendimtarët tanë të rëndësishëm, Vahiduddin Hani, i cili ka bërë disa evidencime realiste të shkaqeve të lumturisë dhe fatkeqësisë sonë, duke shkruar të vërtetat në mënyrë të ndershme, edhe pse neve mund të mos na pëlqejnë, në librin e tij, *“E djeshmja, e sotmja dhe e nesërmja e myslimanëve”*, shprehet:

“Sa herë që mposhtemi përballë Evropës, për shkak se nuk kemi ç’të bëjmë tjetër, prirëmi t’i bëjmë vetes një ligjëratë entuziaste dhe të kërkohet arsytimit për të arritur njëfarë kënaqjeje psikologjike. Në vend që të shohim gjendjen tonë dhe të korrigjohet të metat, kemi hyrë në një luftë fjalësh kundër ekzistencës imagjinare të armiqve tanë. Për shembull: Kur “heronjtë e fjalës”, flasin në lidhje me Palestinën, në përgjithësi fjalimin e tyre e përfundojnë me këto fjalë: “Padyshim se sot Palestina ka nevojë për një Salahudin Ejub të ri për të arritur lirinë e saj”. Kur këta “heronj” e thonë këtë, besojnë se i kanë dhënë hakun fjalimit të tyre. Mirëpo, kjo fjalë, është vetëm një evidencë e thjeshtë në lidhje me kauzën palestineze.”

Edhe sikur sot të lindë një person tjetër si Salahudin Ejubi, ai nuk mund ta zgjidhë çështjen palestineze, sepse ai ishte një komandant që u shfaq në kohën dhe kushtet e kryqëzatave. Omeri (r.a.), e ka çliruar Kudsën në vitin 634 dhe brenda katërqind viteve të ardhshme të krishterët nuk kishin tentuar ta rimerrnin Kudsën. Pas shekullit të njëmbëdhjetë, Papa Urbani i II, i bëri thirrje Francës të shpëtonin Kudsën. Në fund të luftës që zgjati dy vjet, në vitin 1098, ata arritën të rimerrnin Kudsën. Ndërsa Salahudin Ejubi, arriti ta rimerrte përsëri Kudsën në vitin 1190. Në këtë luftë, Salahudin Ejubi, u vu përballë Perandorisë Gjermane, Anglisë, mbretërve të Francës dhe Sicilisë, Leopoldit të Austrisë dhe shumë mbretërve, dukëve dhe kontëve të tjerë. Me fitoren e arritur, ai e bëri botën të pranojë madhështinë e Islamit dhe të myslimanëve.

Salahudin Ejubi ndërroi jetë në vitin 1195. Me fuqishat e tij luftarake ai ia theu belin perëndimit. Aq

sa perëndimorët tmerroheshin prej Salahudinit. Ata e kishin aq frikë atë, saqë për t’u përballur me të, vendosën një taksë të veçantë për popullsinë e tyre, që quhej “taksa e Salahudinit”. Sasia e kësaj takse ishte sa një e dhjeta e të ardhurave vjetore të një evropiani në atë kohë.

Padyshim se Salahudini luftonte me besim, guxim dhe trimëri. Besimi i fortë ishte një element i fuqishëm i fitoreve të tij. Mirëpo, nëse besimin dhe trimërinë e tij e shohim si burimin e vetëm të suksesit të tij, do të mashtronim veten. Cilët janë faktorët e tjerë që luajtën rol të rëndësishëm në sukseset e Salahudinit? Le t’i dëgjojmë këto evidencime nga një historian perëndimor: *“Myslimanët, me përpjekjet e tyre individuale ndërtonin baza ushtarake përgjatë kufijve për të parandaluar sulmet e armiqve. Ata siguronin çdo lloj ushqimi, pije dhe çdo nevojë tjetër të ushtarëve. Madje, myslimanët formuan edhe vakëfe për të mbështetur luftëtarët e tyre me kuaj, shpata, shigjeta dhe armë të tjera të nevojshme. Punimi i armëve në ato zona u zhvillua aq shumë, saqë në periudhën Bizantine, për të blerë armë shkohej deri në Damask dhe Egjipt. Kjo gjendje i detyroi dijetarët islamë të asaj kohe, të jepnin fetvanë: ‘Është haram t’u shesësh armë të huajve.’”*

Salahudin Ejubi nuk zotëronte vetëm besimin dhe trimërinë, por në të njëjtën kohë, kishte edhe një forcë ushtarake që konsiderohet e madhe për kohën e tij. Kur myslimanët hidhnin mbi kokat e armiqve shigjeta zjarri me katapultë, francezët pandehën se ato ishin gjarpërinj fluturues prej zjarri. Kjo, sepse ata vetë luftonin me armë të modës së vjetër.

E vërteta është se, sado i guximshëm të jetë një njeri, ai “nuk mund ta ngulë me grusht gozhdën në mur”. Patjetër që ka nevojë për një çekiç.

Ndërsa sot ne mjaftohemi vetëm me fjalime për besimin dhe trimërinë. Ky mentalitet ka nxjerrë në pah ligjërues dhe poetë që entuziazmojnë ndjenjat me tufane fjalësh. Në vend që të lëmë pas trashëgimi triumfesh dhe çlirimesh, ne lavdërohemi vetëm me kujtimet e dëshmorëve dhe veteranëve.

Kur u shpik pushka, humbi burrëria. Gozhdë nxjerr gozhdën, hekuri drejtohet me hekur. Nuk luftohet me thikë shalqiri. Pa u kapur fort pas shkaqeve të suksesit, nuk mund të arrihen fitore. Duaja/lutja nuk bëhet duke u shtrirë, por duke dalë në udhë dhe duke kërkuar ndihmë prej Allahut për sukses.

Problemi më i madh i myslimanëve sot është dobësia e tyre në fushën materiale dhe shpirtërore. Gjatë vizitës sime në Kuds, imami i Mesxhidit Aksa, tha se hebrenjtë janë shumë të fuqishëm. Ndërsa unë i thashë: “Dobësia jonë, është fuqia e tyre”. Të jesh gjithmonë në pozitë të drejtë, të zotërosh besim, vullnet të fortë dhe forcë bindëse për kohën, është çelësi i vetëm i lavdisë dhe nderit. Allahu i Madhëruar e ktheftë sa më shpejt në lavdi poshtërimin që po përjeton sot bota islame! Amin!

KURTHET e shejtanit

Shejtani është krijuar prej zjarrit dhe përfaqëson rebelimin, të keqen dhe të gjitha gjynahet. Kurani na njofton në ajete të ndryshme në lidhje me faktin se Ademi (a.s.) dhe bashkëshortja e tij Havaja, janë nxjerrë nga Xheneti për shkak të tij.¹ Në ajetet për të cilat bëhet fjalë, është theksuar qartë se Iblisi (shejtani), është armiku i hapët i njerëzimit dhe lajmërohemi se ai është betuar duke thënë: “...*(iblisi tha) Unë do t’u zë pritë njerëzve në rrugën Tënde të drejtë do t’u qasem atyre nga përpara dhe nga mbrapa, nga e djathta dhe nga e majta, e kështu Ti do të vëresh se shumica prej tyre nuk të janë mirënjohës!*”² Për shkak të urtësisë së Allahut, atij i është dhënë afat deri në Ditën e Kiametit. Për rrjedhojë, Allahu i Madhëruar e ka njoftuar edhe njeriun në lidhje me hilet dhe kurthet e tij:

“O bijtë e Ademit, le të mos ju mashtrojë kurrsesi shejtani, ashtu si i nxori prindërit tuaj nga Xheneti, duke ua zhveshur rrobat për t’u dukur vendet e turpshme! Ai dhe shpura e tij ju sheh, prej nga ju nuk i shihni ata. Ne i kemi bërë djajtë roje të atyre që nuk besojnë.” (A’raf, 27)

“O besimtarë! Mos ndiqni gjurmët e djallit! Kush ndjek gjurmët e djallit, do të nxitet nga ai të bëjë vepra të këqija e të shëmtuara...” (Nur, 21)

Profeti (a.s.), na tërheq vëmendjen se, “*shejtani lëviz në trupin e njeriut siç lëviz gjaku*”³ dhe, për këtë arsye, ai na ka mësuar lutje të ndryshme për t’u ruajtur prej së keqes së tij. Gjithashtu, ai na ka mësuar edhe sjelljet që e hidhërojnë dhe e bëjnë atë

të humbasë shpresën, por edhe sjelljet që e kënaqin dhe e lumturojnë atë.

Ne e dimë se, shejtani përpiqet të devijojë njerëzit dhe fut vesvese në zemrat e tyre. Ai mundohet të përçajë myslimanët dhe të nxisë frikën prej varfërisë. Po ashtu, ai përpiqet të pengojë besimtarët nga namazi. Por, nëse nuk ia arrin kësaj, përpiqet të prishë qetësinë dhe përkushtimin në namaz. Ndërsa ata që nuk e përmendin Allahun, ai i sulmon shumë lehtë. Ai ha me dorën e majtë⁴ dhe merr pjesë në ushqimin që nuk fillohet me Bismilah⁵.

Mirëpo, shejtani nuk mund të qëndrojë në vendet ku bëhen punë të mira e të dobishme, përkundrazi ai largohet prej atyre vendeve. Për shembull, sapo dëgjon zërin e ezanit, ai largohet menjëherë prej aty.⁶ Ai nuk mund t’u bëjë gjë atyre që janë të udhëzuar në rrugën e drejtë dhe nuk mund t’i arrijë gjërat që janë bërë me Bismilah.

Shkurtimisht, shejtani nxit çdo gjë që është në kundërshtim me natyrshmërinë e krijimit. Ndërsa bërjen e gjynaheve dhe veprimin e gjërave të papëlqyeshme i tregon si gjëra të bukura. Dhe, për të pasur sukses në të gjitha këto, ai thur hile dhe kurthe të ndryshme. Kurthet dhe hilet e tij ndryshojnë sipas gjërave që i tërheqin më tepër njerëzit në një kohë të caktuar, sipas gjinisë, grup-moshave dhe statusit shoqëror të njerëzve.

Ai përdor mënyra të ndryshme e të veçanta sipas njerëzve, me qëllim që t’i mashtrojë, t’i pengojë dhe t’i devijojë të gjithë nga rruga e drejtë. Padyshim se,

RUAJTJA NGA SHPËRDORIMI

këtu nuk mund t'i përmendim të gjitha kurthet dhe mënyrat e shejtanit. Mirëpo, kjo nuk duhet të na dekurajojë asnjëherë, sepse kurthet dhe hilet e shejtanit janë gjithmonë të dobëta. Ne kemi mundësi dhe aftësi të marrim masa kundër të gjitha llojeve të kurtheve të tij. Mjafton që të jemi vigjilentë. Për rrjedhojë, ne duhet të ruhem i ndryshe prej sjelljeve që neve na duken të thjeshta, por që do ta lumturonin shumë shejtantin. Gjithashtu, është e domosdoshme që t'i ngulitim në mendje edhe ajetet dhe hadithet që na paralajmërojnë ndaj shejtanit. Ne duhet të përsëritim shpesh duatë e mbrojtjes nga shejtani, të cilat na i ka mësuar Profeti (a.s.). Përveç këtyre, ne duhet t'i mësojmë edhe të rinjtë tanë dhe në mënyrë të veçantë personat për të cilët jemi përgjegjës në lidhje me kurthet e shejtanit dhe mënyrat e ruajtjes prej tij.

Për shembull, fillimi i çdo pune me Bismillah, është një mbrojtje e mirë prej shejtanit, sepse përmendja e Allahut, është mburojë. Po ashtu, edhe bartja e shqetësimit, duke menduar: *"Vallë a e kënaq shejtantin po të veproj kështu!?"*, është një mur mbrojtje i jashtëzakonshëm.

Duhet ta dimë mirë se kanalet nga ku hyn shejtani, i hapin gjynahet, ndërsa ajo që ia mbyll rrugët, është kafshata hallall. Ky fakt përmendet kështu në një ajet fisnik: *"O njerëz! Ushqehuni me të gjitha ato gjëra të lejuara e të mira që gjenden në Tokë dhe mos ndiqni gjurmët e djallit!.."* (Bekare, 168)

Këtu na duhet të tërheqim vëmendjen edhe në logjikën e tij djallëzore: Iblisi nuk e ndjen veten fajtor për shkak se nuk iu bind "urdhrit të sexhdes", që i dha Allahu. Përkundrazi, ai fajësoi Ademin (a.s.), si shkaktar të gabimit të tij dhe u zotua që t'i devijojë të gjithë pasardhësit e tij deri në Ditën e Kiametit.

Në lidhje me ajetin fisnik që përmendëm në fillim, dëshirojmë të themi se: "Megjithëse shejtani nuk mund të shihet me sy, pikat ku ai mund të përdorë hilet e tij dihen. Rroba e devotshmërisë dhe ndjenja e besimit, janë pengesat më të forta ndaj të keqes së tij. Nëse njeriu vesh rrobën e besimit dhe devotshmërisë nga brenda dhe jashtë, shejtani nuk mund të ndikojë tek ai dhe ta mashtrrojë, edhe pse e sheh atë prej andej nga njeriu nuk e sheh."⁷

T'i kesh të qarta hilet dhe kurthet e armikut, të mësosh të gjitha mënyrat e mbrojtjes prej së keqes së tij dhe në fund të mposhtesh prej tij, nuk është diçka që e bën njeriu me mendje të shëndoshë.

Shpërdorim do të thotë të shpenzosh diçka në mënyrë që nuk e dëshiron Allahu dhe më tepër se sa është nevoja. Allahu i Madhëruar, ia ndalon njeriut në mënyrë të prerë shpërdorimin, duke e urdhëruar: *"...Hani e pini, por mos e teproni, se Ai nuk i do ata që e teprjnë."*⁸ Pra, Allahu shprehet qartë se nuk i do shpërdoruesit. Dhe, për të përshkruar besimtarët e devotshëm, urdhëron: *"Ata që, kur shpenzojnë, nuk janë as dorëshpuar, as dorështrënguar, por i përmbahen të mesmes."*⁹ Ndërsa me anë të ajetit: *"Mos e shtrëngo dorën, as mos u bëj dorëshpuar e të mbetesh i qortuar dhe i mjerë."*¹⁰, Allahu na mëson të zgjedhim gjithmonë rrugën e mesme.

Profeti (a.s.), ka thënë: *"Allahu i Madhëruar, ua ndaluar pabindshmërinë ndaj prindërve, të mos jepni atë që duhet dhënë, të kërkonin atë që nuk keni të drejtë ta merrni dhe të varrosni vajzat të gjalla. Po ashtu, Ai i ka bërë të papëlqyeshme thashethemet, pyetjet e shumta dhe shpërdorimin e pasurisë."*¹¹ Me këtë, Profeti (a.s.), ka treguar se shpërdorimi është diçka jo e pëlqyeshme. Për të treguar edhe mendimin e të mëdhenjve tanë në lidhje me këtë çështje, po japim edhe një thënie që shënohet në veprën e Gazaliut, *Ihja'u Ulumi'd-Din: "Kush ha thërrimet e bukës që bien, nuk e provon vështirësinë dhe fëmija i tij nuk bëhet mendjeshkurtër."*¹²

Në një kohë kur mirësitë e botës janë vënë para nesh dhe po "sprovohemi me ngopje", është e domosdoshme të ruhem nga shpërdorimi, sepse shpërdorimi ledhaton unin dhe lazdron egon, duke penguar dhurimin dhe solidarizimin me njerëzit.

Referencat:

1. shih. A'raf, 27; Tâhâ 115-122; Bekare 30-36; Isrâ 60-63; Kehf 50. 2. A'raf, 16-17; shih. Nisa, 119-120. 3. shih. Buhari, Itikâf, 11. 4. shih. Muslim, Eshribe, 105. 5. shih. Ebu Daud, Et'ime, 15. 6. shih. Buhari, Ezan 4, Amel fi's-salât 18. 7. shih. Hak Dini Kuran Dili, Hamdi Yazır, Eser Nesriyât, c. 3, s.2147. 8. A'raf, 31. 9. Furkan, 67. 10. Isra, 29. 11. Buhari, Istikraz 19. 12. Transmetohet nga Xhabiri (r.a.) dhe është shënuar nga Ebu Sheyh në librin «Kitâbu's-Sevâb».

Rinia

E SAHABËVE FISNIKË

Dr. Murat Kaja

Rinia është një nga mirësitë që Allahu i Madhëruar u ka falur robërve të Tij. Në periudhën e rinisë, të gjitha aftësitë e njeriut, si trupi, mendja, zgjuarsia, memoria, të kuptuarit etj., janë në formën e tyre më të mirë. Për këtë arsye, një i ri që punon me ndershmëri, do të jetë gjithmonë i suksesshëm me lejen e Allahut.

Që prej ditëve të para të Islamit, të rinjtë e ndoqën të Dërguarin e Allahut (a.s.), me përkushtim. Feja jonë e bekuar, u zhvillua në atmosferën shpirtërore të këtyre të rinjve. Sahabët fisnikë, shumica e të cilëve ishin aq të rinj sa mund të quheshin edhe fëmijë, bënë shumë sakrificë për hir të fesë së tyre që në moshë të vogël. Në sajë të shërbimeve që ata i kryen me pasion dhe vetëmohim, u ndriçuan me udhëzime shumë qytete, duke arritur paqen me moralin islam. Në fillim, të rinjtë e Mekës, e më pas ata të Medinës u bënë legjenda në historinë islame.

Kur Abasi (r.a.), pa fytyrat e delegacionit që erdhën prej Medinës në Besëlidhjen e dytë të Akabes, vuri re se ishin njerëz të cilët nuk i njihje fare dhe i shqetësuar, i thotë Profetit (a.s.):

“O biri vëllait tim! Unë nuk e di se kush janë këta njerëz që kanë ardhur, megjithëse unë e njoh shumë mirë popullin e Jethribit (Medinës)... Këta janë njerëz të cilët nuk i njoh. Këta janë të gjithë të rinj!” (Ahmed, III, 339.)

Gjatë hixhretit (emigrimit) për në Medinë, Profeti (a.s.), bashkë me Ebu Bekrin (r.a.), u fshehën për tre net në një shpellë në malin Seur. Djali i Ebu Bekrit (r.a.), vinte tek ata sapo binte nata dhe e kalonte gjithë natën me ta. (Në mëngjes pa gdhirë dita, ai kthehej përsëri në Mekë) Abdullahu, ishte një i ri i aftë dhe i zgjuar. (shih. Buhari, Menakibu'l-Ensar, 45.)

Enesi (r.a.), ka thënë:

“I Dërguari i Allahut erdhi në Medinë. Midis të gjithë sahabëve të tij, nuk kishe asnjë tjetër me flokë dhe mjekër të thinjur si Ebu Bekri (r.a.). Por edhe ai i kishte lyer flokët me këna dhe bimë liri.” (Buhari, Menakibu'l-Ensar, 45.)

Kur Rasulullahu (a.s.), emigroi në Medinë, Zejd bin Sabit (r.a.), ishte një jetim 11- vjeçar. Ai tregon:

“Kur Rasulullahu (a.s.), erdhi në Medine, mua më

çuan para tij dhe ai më përkëdheli. Të pranishmit i thanë:

«O Rasulallah! Ky është një i ri prej Bijve të Nexharit. Ai di përmendsh shtatëmbëdhjetë sure që të kanë zbritur nga Allahu.»

Kjo i pëlqeu shumë Profetit (a.s.), i cili më tha:

«O Zejd! Mëso për mua të shkruash në gjuhën e hebrejve. Për Allahun, unë nuk i besoj hebrejve në lidhje me shkrimin.»

Pa kaluar mirë pesëmbëdhjetë ditë, unë e mësova shkrimin e tyre. Madje, u aftësova shumë në këtë çështje. Tashmë, kur hebrejtë i shkruanin ndonjë letër Rasulullahut (a.s.), unë ia lexoja atij. Kur Profeti (a.s.), dëshironte t'u përgjigjej këtyre letrave, atëherë unë i shkruaja në emër të tij.” (Ahmed, V, 186. shih. Buhari, Ahkam, 40; Ebu Daud, Ilim, 3/3645; Tirmidhi, Istizan, 22/2715.)

Kur Profeti (a.s.), ishte ende gjallë, ai u ka dhënë të drejtë për fetva edhe sahabëve të rinj, si Aliut, Abdurrahman bin Aufit, Abdullah bin Mes'udit, Zejd bin Sabitit etj., (r.anhum). Po ashtu, edhe shkruesit e shpalljes që zbriste nga Allahu, shkruesit e letrave të ftesave islame dhe dërguesit e tyre te personat e rëndësishëm, në përgjithësi i kishte zgjedhur prej të rinjve.

Për shembull, marrëveshjet që bënte Rasulallahu (a.s.), në shumicën e rasteve i shkruante Aliu (r.a.). Përveç kësaj, ai shkruante edhe shkresat në lidhje me personat dhe fermanët e pronësive.¹

Një ditë, i Dërguari i Allahut së bashku me disa persona prej muhaxhirëve dhe ensarëve dhe disa të rinjve prej kurejshëve dhe jashtë tyre, dolën për të përcjellë Muadh bin Xhebelin (r.a.), si vali në Jemen. Muadhi (r.a.), ecte hipur mbi një kafshë, ndërsa Rasulallahu (a.s.), ecte në këmbë përmbri tij, duke e këshilluar. Muadhi (r.a.), tha:

“O Rasulallah! Unë jam hipur, ndërsa ti ecën në këmbë. A nuk bën sikur të zbres edhe unë e të eci në këmbë bashkë me ty dhe sahabët e tu?” Profeti (a.s.), tha:

“O Muadh! Unë shpresoj shpërblim prej Allahut për këta hapa që po hedh në rrugën e Tij.” (Dijarbekri, Hamis, II, 142.)

Enesi (r.a.), tregon:

“Ishin shtatëdhjetë të rinj prej ensarëve, që njihe-

shin me emrin kurra/lexues Kurani. Ata qëndronin vazhdimisht në xhami. Mirëpo, kur binte mbrëmja, ata tërhiqeshin në një vend që kishin caktuar në një cep të Medinës dhe aty lexonin dhe mësonin Kuran deri në mëngjes. Gjatë kësaj kohe, diskutonin gjatë për ta kuptuar më mirë Kuranin dhe falnin namaz. Familjet e tyre mendonin se ata ndodheshin në xhami, ndërsa myslimanët që jetonin në xhami (ehl-i suffice), mendonin se të rinjtë kishin shkuar në shtëpi. Në mëngjes, të rinjtë e fuqishëm mbushnin ujë në pusët përreth dhe e çonin në xhami. Po ashtu, ata bënë dru në kodrat përreth dhe i mbështetnin në murin e shtëpisë së Rasulullahut (a.s.). (Profeti mbante aq dru sa i duheshin dhe pjesën tjetër e shiste për t'i siguruar ushqim ehl-i suffes.) Ndërsa të rinjtë që kishin mundësi të mira ekonomike, mblidheshin bashkë, blinin një dele, e piqnin dhe e varnin në murin e shtëpisë së Rasulullahut (a.s.). (Në këtë mënyrë, ata dhuronin sipas mundësive, duke ndihmuar edhe besimtarët nevojtarë.)

Profeti (a.s.), këta të rinj i dërgoi të gjithë si mësues nëpër fiset arabe, ku edhe u tradhtuan në vendin e quajtur Bi'r-i Maune. Aty u ndeshën me tradhtarët dhe ranë të gjithë dëshmorë. Nuk e kam parë të Dërguarin e Allahut (a.s.), të hidhërohet për asgjë tjetër më shumë se sa u hidhërua për humbjen e tyre. Kjo e tronditi aq shumë Profetin (a.s.), sa që i mallkoi vrasësit e kurrave për një muaj të tërë pas namazit të sabahut.”²

Pranë Rasulullahut (a.s.), gjendeshin rreth njëzet të rinj prej ensarëve. (Ata ishin gjithmonë gati për çdo gjë që nevojitej) Kur vrasësit prej Urejnes bënë një krim, Profeti (a.s.), i dërgoi këta të rinj për t'i kapur. (Muslim, Kasame, 13.)

Abdurrahman bin Auf (r.a.), thotë:

“Katër apo pesë prej sahabëve të Rasulullahut (a.s.), qëndronim me turne natë e ditë pranë tij me qëllim që të plotësonim çdo nevojë që ai kishte.” (Ebu Ja'lâ, Musned, II, 164/858.)

Sahabët fisnikë e konsideruan rininë si stinën e fitimeve materiale dhe shpirtërore, ndërsa të rinjtë si diamante që duhen ruajtur. Për shkak se rinia është një thesar i vlefshëm dhe një xhevahir i çmuar, ata e kanë ruajtur atë me kujdesin më të madh. Përndryshe, shejtanët prej njerëzve dhe xhindëve mund ta grabitin këtë thesar dhe ta shpenzojnë në punët e tyre të fëlliqura.

1. Ibn Sa'd, I, 267, 268, 272, 274, 285; Ibn Abdilberr, Istiâb, I, 69; Ibn Esîr, Usdu'l-Gabe, I, 62.

2. shih. Ahmed, III, 235, 137; Buhari, xhenaiz, 41, xhihad 9, Vitri 7, Megazi 28; Muslim, Imare, 147.

Ekulibri i frikës dhe shpresës në suren *Fatiha*

Salih Zeki Meriç

Libri hyjnor, Kurani Fisnik, është indeksi i gjithësisë dhe udhëzuesi i rrugës së drejtë i të gjithë ekzistencës. Për rrjedhojë, Kurani Fisnik është receta dhe udhërrëfyesi i vetëm për njerëzimin. Suret e Kuranit Fisnik dhe çdo ajet që gjendet në ato sure, madje çdo fjalë, është vendosur e radhitur në bazë të një urtësie. Kështu që nuk është rastësi që surja Fatiha, është bërë surja e parë e Kuranit Fisnik.

Surja Fatiha, ka një përmbajtje të tillë, saqë për nga kuptimi u jep besimtarëve përmbledhjen e të gjithë Kuranit Fisnik. Në të njëjtën kohë, ajo na jep një portret të qartë të koncepteve “frikë” dhe “shpre-

së”. Kjo është edhe gjendja shpirtërore që duhet të gjendet tek një besimtar i devotshëm.

Fatihaja ka kuptimin e thellë të hapësit të zemrave, çliruesit të vërtetë. Ajo është parafrasa më e bukur dhe më e përsosur. Ajo është si një përmbledhje e Kuranit dhe një poemë hyrëse që e përgatit besimtarin për një udhëtim të gjatë.

“Falënderimi i takon Zotit të botëve!” Të jesh një rob që qëndron në çdo kijam për të falënderuar ndaj të gjitha mirësive të Zotit tonë dhe ta madhërosh Atë është një veprim që mund ta bëjë vetëm një besimtar me gjendje shpirtërore të lartë. Një besimtar që pose-

don vetëdijen e mirënjohjes, do të thotë se ai ka arritur në një pikë të caktuar të pjekurisë së besimit. Kjo, sepse Allahu i Madhëruar, në ajete të ndryshme shprehet se njeriu është një krijesë që falënderon shumë pak. Për rrjedhojë, vetëdija e mirënjohjes dhe e falënderimit, është një nivel i kënaqshëm për besimtarin. Ja pra, këtë na mëson edhe surja Fatiha, në një aspekt të saj.

“Ai është Rrahman dhe Rrahim / i Gjithëmëshirshëm dhe Mëshirëplotë.” Ky ajet fisnik është shprehje e shpresës. Ky ajet shpreh mëshirën e Allahut të Madhëruar ndaj të gjitha krijesave në këtë botë dhe mëshirën e butësinë e Tij në botën tjetër, për ata që i kanë besuar. Duke njohur cilësitë Rrahman dhe Rrahim të Zotit të tij, besimtari duhet të ketë gjithmonë shpresën se do të takohet me mirësinë e faljes dhe mëshirës së Tij, sepse mëshira e Zotit tonë, është më e madhe sesa zemërimi i Tij. Nëse mëshira e Tij nuk do ta mbizotëronte zemërimin e Tij, bota dhe gjithçka ka në të do të ishin zhdukur për shkak të gjithë këtyre gjynaheve që bëhen mbi të.

Allahu është gjithmonë i mëshirshëm dhe i butë ndaj robërve të Tij. Kjo është theksuar shpesh si në ajetet e Kuranit fisnik, ashtu edhe në hadithet e Profetit (a.s.). Për këtë arsye, besimtari që tregon nënshtrim me falënderim dhe mirënjohje, do të jetë i vetëdijshëm ndaj mëshirës së pakufishme të Allahut dhe do të bartë shpresën për t’u zhytur në mëshirën e Tij.

“Ai është sunduesi i Ditës së Gjykimit.” Ky ajet fis-

nik, shpreh frikën dhe dorëzimin. Të gjithë ata që janë të lirë në punët e jetës së kësaj bote, veprojnë sipas dëshirës. Mirëpo, afati kohor i jetës që Allahu i ka dhënë njeriut, do të mbarojë dhe kthimi do të jetë tek Ai. Pra, në bazë të ligjit hyjnor, të gjithë njerëzit dhe krijesat e tjera do të kthehen përsëri tek Ai, ashtu siç kanë ardhur në fillim prej Tij. Ja pra, në Ditën e Gjykimit, ku njeriu do të heshtë e do të flasin veprat dhe ato që kanë bërë dora, këmba, syri dhe veshi i tij, autoriteti i vetëm do të jetë Allahu i Madhëruar.

Padyshim se frika që do t’u japë njerëzve ajo Ditë dhe tmerrri që do të ndjejë njeriu, është një gjendje shpirtërore e papërshekrueshme. Ajo është Dita kur njeriu do t’i thuhet: **“Lexoje librin tënd. Sot të mjafton dëshmia jote kundër vetes”**. Atë ditë, fjala dhe sundimi do të jenë vetëm të Allahut. Ajo është Dita e tmerrit kur njeriu do t’i dalin sytë prej vendit, ku do të humben shpresat dhe do të kërkohen ndërmjetësit. Dita kur nëna do të ikë prej fëmijës, njeriu prej të afërmve dhe kur të gjithë do të kenë vetëm hallin e vet.

Mënyra e strehimit tek Allahu për t’u ruajtur prej dënimit të kësaj dite të tmerrshme, është adhurimi i Tij dhe kërkimi i ndihmës prej Tij. Dhe kjo e çon besimtarin në ndjenjat e frikës dhe të shpresës. Adhurimi shpreh shpresën, ndërsa strehimi tek Ai, shpreh frikën.

“Vetëm Ty të adhurojmë dhe vetëm prej Teje ndihmë kërkojmë”: Duke e shqiptuar këtë ajet, robi pohon dobësinë e vet. Besimtari që ndodhet midis kësaj frike dhe shprese, në ajetin në vijim, i shpreh Zotit dëshirën për t’u udhëzuar, sepse ai tashmë e ka arritur vetëdijen e devotshmërisë, që është baza e kësaj dëshire. Lutja për udhëzimin në rrugën e drejtë, është dëshira e robit. Ajo rrugë e drejtë, është rruga e profetëve, njerëzve të mirë dhe besnikë. Ajo rrugë e drejtë, është rruga e Profetit tonë të dashur (a.s.). Ajo është rruga që do ta çojë besimtarin në botën tjetër në mënyrën më të bukur dhe do ta nxjerrë atë me fytyrë të bardhë para Zotit të vet.

Ndërkohë që besimtari kërkon prej Zotit të jetë i udhëzuar në rrugën e drejtë, nga ana tjetër, me ndjenjën e frikës, strehohet tek Zoti duke iu lutur, të mos e lërë në rrugën e atyre që kanë humbur dhe kanë devijuar dhe e cila të çon në Xhehenem. Kjo është ndjenja e frikës. Është dëshira për mbrojtje nga Allahu dhe për të mos qenë bashkë me ata që kanë humbur në rrugën e devijuar.

Besimtari që shëtit çdo ditë, në çdo rekat të çdo namazi mes sures Fatiha, në fakt shkon e vjen mes valëve të frikës dhe të shpresës ndaj Zotit të tij.

Bota MYSLIMANE karshi PERËNDIMIT

BARRIERAT POLITIKE MIDIS DY PALËVE

Abdu Muhtar Musa

Natyra e marrëdhënies mes Perëndimit dhe botës myslimane shtron këto pyetje qendrore: A e kërcënon vërtet Islami Perëndimin? Në mënyrë të ngjashme: A e rrezikon Perëndimi i modernizuar Islamit dhe qytetërimin e tij? Çfarë duhet bërë për ta zhvendosur marrëdhënien midis dy palëve nga përplasja dhe konflikti te bashkëpunimi dhe bashkëekzistenca paqësore? Studimi i marrëdhënies midis botës myslimane dhe Perëndimit nënkupton shqyrtimin e marrëdhënies midis Islamit dhe Krishterimit, sepse Perëndimi i qaset Islamit ideologjikisht nga një perspektivë kristiano-judaike.

Gjithashtu, Perëndimi, nga një këndvështrim historik, e trajton Islamit në një mënyrë të ndryshme nga kulturat dhe popujt e tjerë. Marrëdhëniet midis dy palëve u karakterizuan nga ndërveprime, si dhe nga konflikte dhe kundërveprime.

Kryqëzatat e udhëhequra nga Perëndimi kundër botës myslimane janë konsideruar si një kundërpërgjigje ndaj kontrollit mysliman të Spanjës (Andaluzisë) për tetë shekuj.

Po ashtu, orientalizmi u adaptua përgjithësisht për të shformuar dhe dobësuar shoqëritë myslimane, me qëllim që t'i hapë rruga dominimit perëndimor. Ai u synua të dëmtonte qytetërimin dhe kulturën islame më tepër se të vinte thjesht në rrezik Lindjen.

Thelbi i marrëdhënies në ditët e sotme midis botës myslimane dhe Perëndimit është manifestuar mirë në idetë e globalizimit të predikuara nga teoricienë të tillë si Samuel Huntington (Samuel Huntington), me veprën e tij, "Përplasja e qytetërimeve".

Huntingtoni (Huntington) paralajmëroi se më i rrezikshmi nga tetë qytetërimet është Islami. Këto qytetërimet e kërcënojnë Perëndimin jo vetëm në interesat materiale, por dhe në vlerat e tij. Kjo drojë tregon një pranim të nënkuptuar të kulturës dhe vlerave të fuqishme islame përkundër atyre të dobëta perëndimore.

SFONDI

Kur perëndimorët trajtojnë Islamit, ata mbështeten në mendimin filozofik. Ky mendim filozofik dhe teologjik është produkt i tre komponentëve: filozofisë greke, trashëgimisë romake, Krishterimit dhe Judaizmit.

Filozofia greke karakterizohet nga natyra shkencore dhe materialiste, e nga prirja heretike në shpjegimin e ekzistencës; trashëgimia romake është e famshme për krijueshmërinë në fushën e ligjeve, administrimit, sistemeve politike, traditës empirike, dhe kultit (perandor) të personalitetit; dhe, në fund, Krishterimi dhe Judaizmi, që u përpoqën t'u japin atyre shije spirituale dhe hyjnore.

Krishtërimi është në tërësi një trashëgimi e pastër orientale. Ama tani ai është konceptuar si një fenomen perëndimor.

Por Perëndimi e zhveshi Krishterimin nga petku lindor, për ta përshtatur atë me mendimin perëndimor. Kështu, Krishterimi do ta hiqte qafe petkun oriental, dhe do të mishëronte atë grek dhe romak.

Kjo situatë është përshkruar nga një dijetar mysliman me thënie: Krishterimi u romanizua, ndërsa Roma nuk u kristianizua; duke treguar shtrembërimin e mesazhit të Jezusit, dhe shmangien prej mesazhit të tij.

Në këtë mënyrë, mesazhi i Jezu Krishtit ishte reduktuar në një Kishë të shenjtë, dhe në institucione teologjike sistemet administrative të cilave u ngritën në përputhje me sistemin romak.

U ishte dhënë formë traditave dhe praktikave të pazakonta, që nuk kanë të bëjnë aspak me fenë origjinale, si pagëzimi, bërja e së dielës ditë e shenjtë, pezullimi i rrethprerjes, kryerja e lutjes pa abdest, dhe shtënia e traditës së murgjve dhe murgeshave.

Një epokë e re e historisë filloi kur feja u nda nga politika, mendimi nga realiteti, hyjnorja nga natyrorja, duke prodhuar aq shumë dikotomi; ndërsa

në Islam këto bashkojnë fenë, historinë, natyrën, shkencën, jetën e tanishme dhe jetën që vjen.

Islami vë një ekuilibër midis të gjithë përbërësve të jetës. Kësisoj, Krishterimi u shmang nga rrënjët monolite, dhe, që këtej, e humbi pikëtakimin që e sjell atë më pranë me Islamin.

Për më tepër, përhapja e filozofisë materialiste në Perëndim e ka zgjeruar hendekun midis botës myslimane dhe Perëndimit. Të njëjtat koncepte, vlera dhe perceptime që e patën zanafillën në Europë u morën në Shtetet e Bashkuara të Amerikës, filozofia e së cilave u mbështet në atë të Makiavelit europian, në një frymë amerikane, të njohur si pragmatizëm.

Kjo filozofi e re, e cila u krijua nga Uilliam Xhejmsi (William James) dhe u zhvillua nga Xhon Djuj (John Dewey), prodhoi “instrumentalizmin”; një filozofi e preteksteve, e cila shpjegon politikën e jashtme aktuale amerikane dhe sjelljen politike në marrëdhënien ndërkombëtare.

Kështu, Perëndimi, i përfaqësuar nga Europa shekullaro-materialiste, apo nga Amerika pragmatike, i braktisi fenë, vlerat dhe etikën. Kjo e ka zgjeruar hendekun midis Perëndimit dhe feve të tjera, veçanërisht me Islamin. Pikërisht kjo qe barriera e parë e cila u shfaq mes botës myslimane dhe Perëndimit.

Në të njëjtën kohë, ekziston dhe një tjetër perceptim i Perëndimit të modernizuar, që pretendon se shumica e krishterëve të modernizuar, e deri diku dhe e hebrenjve perëndimorë, deklarojnë se të gjitha qytetërimet do të ecnin në gjurmët e rrjedhës perëndimore të historisë që nga Rilindja.

BARRIERAT

Barrierat midis Perëndimit dhe Islamit mund të ndahen në tre faza: 1. Faza e vjetër: kohët mesjetare; 2. Faza e dytë është rilindja: e cila përfshin kryqëzatat, orientalizmin dhe kolonializmin; 3. Faza moderne: e cila është faza e modernizimit dhe globalizimit.

Barrierat në kohët mesjetare

Është e dukshme se anatema teologjike e Perëndimit e hedhur kundër Islamit dhe kryqëzatat qenë ato që shkaktuan vdekje dhe shkatërrime të mëdha; Europa mesjetare vështrroi me respekt vetëm “tjetrin” që njihte.

Urrejtja e hapur ndaj Islamit, intelektuale dhe teologjike, filloi realisht me Rilindjen, që gjithashtu e vajtoi të shkuarën e vet mesjetare. Qe pikërisht kjo periudhë në të cilën dy qytetërimet motra i ndanë rrugët.

Një valë e re dhe më shumë ngërthyesë e urrejtjes, e bazuar në kundërshtinë fetare ndaj Islamit në mesjetë, u krijua ndaj të gjitha gjërave islame, që çoi në

një qëndrim neverie, në një atmosferë superioriteti dhe droje, që ka mbijetuar nganjëherë edhe në mënyrë të pavetëdijshme në ditët e sotme në sjelljen e përgjithshme perëndimore ndaj Islamit.

Megjithëkëtë, ka pika takimi mes të dyjave. Dy qytetërimet e njohin ekzistencën e njëri-tjetrit, me gjithë armiqësitë, dhe çdonjëri ka marrë sistemin e tij të vlerave, etikën, kulturën, institucionet politike dhe forcën ushtarake.

Mes dy kulturave ka patur ndikim të ndërsjelltë gjatë kohëve mesjetare. Filozofët islamë dhe krishterë ndikuan te njëri-tjetri.

Shën Tomas Akuini përfaqëson një tablo të përsosur të një filozofi punët e të cilit nuk u ndikuan vetëm nga filozofia greke, por gjithashtu edhe nga filozofia islame. Ai mësoi shumë nga traktati logjik i Farabiut, dhe huazoi së tepërmi nga skema ontologjike e Ibn Sinait.

E shenja e përbashkët dhe hapësira e universitetar islamo-krishter morën tatëpjetën pas fundit të periudhës mesjetare në Europë.

Barrierat në fazën e dytë: Rilindja

Europa e marginalizoi fenë me Reformacionin dhe Rilindjen, dhe me këtë përcaktoi drejtimin shoqëror drejt së cilës do të fillonte udhëtimin e saj intelektual.

Ajo me Rilindjen i dha fund gjuhës së përbashkët me Islamin. Kjo shënoi një kthim tek bota intelektuale greke, në të cilën njeriu është masa e vetme e gjërave; një mbështetje në sekularizmin humanist të grekëve. Ishte një shmangie nga feja (Krishterimi). Dhe kështu, Perëndimi zgjodhi një paradigmë të ndryshme intelektuale pas Rilindjes.

Ai ndryshoi po ashtu gjuhën me të cilën kishte komunikuar me qytetërimet e tjera, si edhe me të shkuarën e vet. Prandaj myslimanët dhe perëndimorët gjejnë pak gjëra mbi të cilat të pajtohen në epokën e pas Rilindjes, një gjendje që ka prodhuar shumë tension, siç vihet në dukje nga Hantingtoni (Huntington) te “Përplasia e qytetërimeve”.

Përvojat e Reformacionit dhe Rilindjes e kanë bërë Perëndimin të çliruar nga vlerat, e, si rrjedhim, më pranues se shoqëritë myslimane ndaj “izm”-ave të reja. Tanimë, të dy palët kanë marrë drejtime të ndryshme përgjatë katër shekujve të fundit.

Në fakt, “Perëndimi modern shekullar nuk është më tepër në gjendje të ketë një ligjërim me fundamentalistët dhe mbrojtësit e tij të Zotit nga ç’është për të patur një ligjërim me myslimanët.”

Beteja PËR UJIN

Brahma Chellaney

Mprehtësimi i rivalitetit gjeopolitik ndërkombëtar mbi burimet natyrore i ka kthyer disa burime strategjike në mjete të luftës për pushtet. Burimet ujore transnacionale janë bërë një burim veçanërisht aktiv i rivalitetit dhe konfliktit, duke nxitur një garë të ndërtimit të digave dhe duke u dhënë shtysë thirrjeve në rritje për Kombet e Bashkuara që ta njohin ujin si një çështje kyç për sigurinë.

Uji është ndryshe prej burimeve të tjera natyrore. Tekefundit, shumë burimeve u gjendet zëvendësuesi, duke përfshirë naftën, por jo ujit. Në mënyrë të ngjashme, vendet mund të importojnë lëndë djegëse fosile, minerale, dhe burime nga biosfera, si peshk dhe lëndë drusore, por ato nuk mund të importojnë ujë, i cili është në thelb lokal, në një masë të madhe dhe mbi një bazë të tejzgatur, shumë më pak të përhershme. Uji është më i rëndë se nafta, duke e bërë atë tepër të kushtueshëm për t'u transportuar në largësi të mëdha, edhe me tubacione (që do të kërkonte pompa shumë të fuqishme).

Paradoksi i ujit është se ai jep jetë, por gjithashtu mund të shkaktojë vdekje kur bëhet bartës i mikrobeve vdekjeprurëse apo kur merr formën e një cunami, përmbytjeje, stuhie apo uragani. Shumë prej katastrofave më të mëdha natyrore të kohës sonë, duke përfshirë, për shembull, katastrofën e Fukushima në 2011-n, janë të lidhura me ujin.

Ngrohja globale po i kufizon gjithnjë e më shumë rezervat e ujit të pijshëm, ndërsa niveli i oqeaneve po rritet dhe po shtohet shpeshtësia dhe intensiteti i stuhive dhe i dukurive të tjera ekstreme të motit. Ekspansioni i shpejtë ekonomik dhe demografik e ka kthyer tashmë mundësinë për të patur ujë të pijshëm të mjaftueshëm në një çështje të dorës së parë në pjesë të mëdha të botës. Për shembull, ndryshimet në mënyrën e jetesës kanë stimuluar konsumin në rritje të ujit për frymë, me të ardhurat në shtim që inkurajojnë ndryshime dietetike, veçanërisht konsumin më të lartë të mishit, prodhimi i të cilit kërkon mesatarisht dhjetë herë më shumë ujë se kaloritë dhe proteinat me bazë bimore.

Sot numri i banorëve të tokës është pak më shumë se shtatë miliardë, por gjëja e gjallë numëron në çdo kohë të caktuar më shumë se 150 miliardë. Gjurma ekologjike e drejtpërdrejtë e gjësë së gjallë është më e madhe se ajo e popullatës njerëzore, me rritjen me të shpejtë të konsumit botëror të mishit duke u bërë vetiu një shtytës kyç i ngushticës për ujë.

Luftëra politike dhe ekonomike për ujë po zhvillohen tashmë në një sërë rajonesh, reflektuar në ndërtimin e digave mbi lumenjtë ndërkombëtarë dhe në diplomacinë detyruese apo në mjetet e tjera për të penguar vepra të tilla. Sillni në mendje, për shembull, luftën e heshtur për ujë të nxitur nga ndërtimi prej Etiopisë i digës mbi Nilin e Kaltër, që ka sjellë kërcënimet egjiptiane për raprezalje ushtarake të maskuara apo të hapura.

Një raport që pasqyron gjykimin e përbashkët të agjencive të shërbimeve informative të SHBA-ve paralajmëronte vitin e shkuar se përdorimi i ujit si një armë lufte apo si një instrument terrorizmi do të bëhej më i mundshëm në dekadën e ardhshme në ca rajone. Këshilli i Ndërveprimit, që përfshin më shumë se tridhjetë ish-kryetarë shtetesh apo qeverish, ka kërkuar veprim të menjëhershëm për t'i penguar disa vende që ndeshen me mungesa të theksuara të ujit të bëhen shtete të dështuara. Nga ana e tij, Departamenti Amerikan i Shtetit e ka ngritur ujin në "një çështje qendrore të politikës së jashtme të SHBA-ve".

Mungesa e ujit të mjaftueshëm po i kushtëzon gjithnjë e më tepër vendimet në shumë shtete mbi vendin e ngritjes së strukturave të reja industriale dhe të impianteve energjitike. Banka Botërore vlerëson se kushtëzimet e tilla po i kushtojnë Kinës 2.3% të GDP-së. Por Kina nuk është ende në kategorinë e shteteve që janë në ngushticë për ujë. Ato që janë, nga Koreja e Jugut dhe India, te Egjipti dhe Izraeli,

po paguajnë një çmim edhe më të lartë për problemet e tyre me ujin.

Këto vende e kuptojnë tanimë se uji është një burim i përtëritshëm, por i kufizuar. Kapaciteti i furnizimit me ujë nga natyra është i palëvizshëm, duke i kufizuar burimet e ujit të ëmbël të përdorshëm në rreth 200.000 kilometër kub. Por numri i popullsisë thuhet të dyfishuar që nga viti 1970, ndërsa ekonomia globale është rritur edhe më shpejt.

Ndërkaq, shtimi i kërkesës për ujë nuk po nxitet vetëm nga rritja ekonomike dhe demografike, apo nga prodhimi shtesë industrial, ushqimor dhe i energjisë për t'iu përgjigjur niveleve në rritje të konsumit, por gjithashtu nga fakti se popullata botërore po bëhet më e dhjamur. Treguesi mesatar i masës trupore (BMI) së njerëzve është rritur në periudhën e pas Luftës së Dytë Botërore, por veçanërisht që nga vitet 1980, me përhapjen e dhjamosjes të dyfishuar në tre dekadat e fundit.

Qytetarët më të rëndë kanë kërkesa më të shumta për burime natyrore, veçanërisht për ujë dhe energji. Në këtë mënyrë, çështja nuk është vetëm se sa gojë janë për t'u ushqyer, por po ashtu se sa yndyrë të tepërt trupore ka në planet. Për shembull, një studim i botuar në periodikun britanik *BMC Public Health* ka bërë me dije se nëse pjesa tjetër e botës do të kishte të njëjtin tregues të masës trupore si SHBA-të, kjo do të ishte njësoj sikur t'i shtoje popullsisë globale pothuajse një miliardë banorë, duke e përkeqësuar së tepërmi ngushticën për ujë.

Me epokën e ujit të lirë dhe të bollshëm të zëvendësuar nga rritja e kufizimeve të furnizimit dhe cilësisë, shumë investues po fillojnë ta shohin ujin si naftën e re. Rritja dramatike e industrisë së ujit me shishe që nga vitet '90 dëshmon për shtimin e komodifikimit të burimit më kritik të botës. Jo vetëm mungesat e ujit ka gjasa të shtohen dhe përhapen, por konsumatorët gjithashtu kanë për të paguar vazhdimisht më shumë për furnizimin e tyre me ujë.

Kjo goditje e dyfishtë mund të zbutet vetëm me ruajtjen dhe administrimin novator të ujit, dhe me zhvillimin e burimeve jotradicionale të furnizimit. Ashtu si në sektorin e gazit dhe naftës, ku shfrytëzimi i burimeve jokonvencionale, të tillë si i rërave bituminoze dhe rrespes, ka rezultuar një ndryshues loje, sektori i ujit duhet të adoptojë të gjitha alternativat jokonvencionale, duke përfshirë riciklimin e ujit të mbetur dhe shkripëzimin e oqeanit dhe të ujërave të njelmët.

Shkurt, ne duhet të përqendrohemi në trajtimin e problemeve të furnizimit tonë me ujë sikur jetët tona të vareshin prej tij. Në fakt, varen.

A E SHPJEGON SHKENCA ÇDO GJË?

✧ Xhihan Tashtan ✧

Nëse në të thënit 'Subhanallah' nuk ka emocion, atëherë ka një problem...

Doktoratura është një kryqëzim i rëndësishëm që duhet të kapërcehet nga çdo njeri që dëshiron të përparojë në botën akademike dhe të japë kontributin e vet në zhvillimin e njerëzimit. Puna shkencore që kryhet në këtë periudhë mund të quhet "adoleshenca e shkencëtarit". Nëse qëndroni në mesin e doktorantëve, do të vini re se në çdo temë që hapet, ato tentojnë të diskutojnë me kritere shkencore... Deri në këtë pikë çdo gjë është normale; por si çdo adoleshencë që mund të lërë gjurmë të pashlyeshme në jetën e njeriut, ashtu edhe aventura shkencore që fillon me doktoraturën, mund të çojë në krijimin e një filozofie të tillë: Shkenca shpjegon gjithçka...

Çdo ngjarje, që prej Shpërthimit të Madh deri në momentin ku jetojmë, mund të matet ose të shpjegohet me rregulla e teorema shkencore. Nëse mendojmë mbi atë që thotë ajeti "...Zoti ynë. Ai përfshin çdo gjë me dijeninë e Vet..." (Araf, 89), besojmë se është krejt e arsyeshme që të mendojmë se çdo gjë mund të shpjegohet me anë të mekanizmave shkencorë. Por le të bëjmë kujdes, sepse nëse ky mendim është ngulitur në mendje si një kancer i rrezikshëm dhe nuk është i mbështetur nga besimi i sigurt, mund ta shuajë të gjithë emocionin dhe aftësinë për t'u mahnitur me të mirat që na ka dhënë Allahu.

Nëse në të thënit 'Subhanallah' nuk ka emocion, atëherë ka një problem...

Tre studentë të doktoraturës, degët e të cilëve

ishin: matematika, inxhinieria elektronike dhe gjenetika, ishin mbledhur rreth një pjate me fruta dhe po flisnin për të. Studenti i gjenetikës ia shprehu mrekullinë dhe emocionin që ndjente, shokut të vet inxhinier duke i thënë: “Pa shikojë bukurinë e kësaj luleshtrydheje!“. Para syve të inxhinierit u shfaqën disa ekuacione dhe në më-

nyrë natyrale u shtua numri i “subhanallah”-ëve... Ashtu si filizi që zë rrënjë thellë në tokë për t’u lartësuar, ashtu edhe besimi i tyre u lartësuar në zemër.

Papritur mori fjalën doktoranti në matematikë dhe tha: “Ju e shfaqni si shumë të bukur krijimin e luleshtrydhes, por harroni se kjo ka një shpjegim të thjeshtë shkencor”. Ai pretendonte se krijimi dhe zhvillimi i luleshtrydhes nuk ishte një çështje që përmbante shumë emocion, sepse mund të kuptohej lehtësisht me disa rregulla të natyrës. Faktikisht, matematikani kishte të drejtë kur thoshte se mund ta shpjegonte me shkencë këtë mrekulli. Edhe vetë studenti i gjenetikës mund ta bënte këtë shpjegim, pavarësisht se kishte zgjedhur ta shpjegonte me emocion dhe ndjenja. Diskutimi që lindi mes studentëve të doktoraturës nuk ishte gjë tjetër veçse tema e shumëpërfolur: “A e shpjegon shkenca çdo gjë?”. Dukej sikur zhvillimi i shkencës e teknologjisë, në vend që të shtonte numrin e subhanallah-ëve, kishte ndezur kryelartësinë në zemrat dhe mendjet e njerëzve. Për këtë arsye, ky mendim iu përplas si një shuplakë e fortë dhe u kujtoi frikën e humbjes së “emocionit e mahnitjes”...

MENDJA DHE FILOZOFIA NË ISLAM

Pikërisht në mesin e këtyre diskutimeve, në vitin 2014 doli libri i të nderuarit Osman Nuri Topbash; një libër që lexohet me një frymë... “Mendja, shkenca dhe filozofia e përdorimit të këtyre dy mjeteve” duhet të lexohet nga të gjithë njerëzit e botës akademike që mendojnë se shkenca ka aftësinë për të shpjeguar gjithçka...

Kjo vepër e çmuar na mëson që, pavarësisht se ne kemi përparuar në rrugën e shpjegimit të gjërave me anë të metodave shkencore, Allahu Teala ashtu si nuk i ka dhënë askujt forcë të pafundme ashtu nuk i ka dhënë as logjikë të pafundme, me të cilën mund të shpjegojë çdo fenomen që ndodh në natyrë. Islami e pranon forcën e mendjes për të kuptuar Krijuesin tonë dhe krijimet e Tij, por mban një qëndrim të ndryshëm prej filozofëve tërësisht racionalistë. Me fjalinë e të nderuarit Bediuzzaman: “Shmangia nga rruga e drejtë në kohët tona dhe mosbindja ndaj Kuranit, Sunetit e Islamit, vijnë nga shkenca, filozofia dhe dituria” tentohet të shpjegohet revolucioni i çuditshëm i kohëve tona...

SHKENCA E NETËVE: ASTRONOMIA

Muaz Erdem

Si u formua universi? Si u formua Toka? Sa i madh është universi? Si filloi jeta në Tokë? A ka gjallesa të tjera përveçse në Tokë? Me mijëra pyetje të tilla si këto e kanë ngacmuar mendjen njerëzore për shekuj të tërë. Dhe, për të gjetur përgjigjen e këtyre pyetjeve, njeriu ka provuar mënyra të ndryshme. Dikush ngriti ndërtesa të larta për ta parë qiellin më nga afër. Dikush studioi pamjet e yjeve që reflektoheshin në sipërfaqen e ujit. Ndërsa dikush tjetër ndërtoi teleskop për ta vëzhguar shumë më nga afër universin. Edhe pse metodat që kanë përdorur mund të jenë të ndryshme, të gjitha kanë qenë për një qëllim të vetëm. Të njohin sa më mirë universin.

Astronomia është një degë e shkencës që studion planetin blu, Tokën, yjet, planetët, galaktikat, kometat dhe shumë e shumë objekte kozmike si këto. Në të njëjtën kohë, astronomia ushqehet edhe prej matematikës, fizikës, gjeografisë, biologjisë, kimisë dhe shumë degëve të tjera të shkencës.

Astronomia ka një veçori që nuk gjendet tek asnjë prej degëve të tjera të shkencës. Dhe ky është fakti se me astronominë mund të merret edhe një amator. Njerëzit që merren si amatorë me astronominë, quhen astronomë amatorë. Në ditët tona, astronomët amatorë kanë bërë shumë zbulime ose kanë dhënë kontributin e tyre në këto zbulime.

Të japim një shembull të freskët. Astronomi amator nga Australia Anthony Wesley, arriti të zbulojë një trup qiellor që u përplas me Jupiterin. Mirëpo, NASA, të cilën e lavdërojnë të gjithë, nuk kishte fare dijeni për këtë ndodhi, derisa Anthony Wesley ua bëri të ditur. Siç mund ta kuptojmë edhe prej këtij shembulli, astronomët amatorë janë shumë të dobishëm në fushën e astronomisë.

Për sa i përket historisë së astronomisë... Historia e astronomisë i ka fillimet shumë të hershme. Njerëzit

kanë filluar të interesohen për astronominë që prej shekujve të parë. Më vonë, ajo ka gjetur një përhapje të madhe dhe është zhvilluar vazhdimisht në formë zinxhiri që prej babilonasve, egjiptianëve, kinezëve, majave, grekëve të vjetër dhe vendeve islame, duke shtuar dije të reja mbi dijet e vjetra, ose duke korrigjuar ato të vjetrat, derisa ka ardhur në këtë formë në ditët tona. Mirëpo, kjo nuk ka qenë edhe aq e lehtë. Në këtë rrugë është vuajtur shumë, e madje janë dhënë edhe jetë njerëzish. Në mënyrë të veçantë, për shkak të presionit të kishës ndaj shkencëtarëve në mesjetë, shumë prej tyre janë detyruar të heqin dorë prej mendimeve të tyre, e disa të tjerë janë torturuar ose djegur në turrën e druve.

Astronomia na ndihmon të orientohemi në udhëtime, ashtu siç ka qenë edhe për udhëtarët apo marinarët në shekujt e shkuar. Duke përfituar prej yjeve polarë, ne mund të gjejmë shumë lehtë rrugën gjatë një udhëtimi. Astronomia është një degë shkencore me përmbajtje të gjerë. Galaktika, yje, supernova, nebula, vrima të zeza, pulsorë, grupime të yjeve globularë etj... Shembujt janë të pafund. Duke vëzhguar këto trupa qiellorë, duke i menduar ose imagjinuar, mund të meditojmë mbi to duke u përpjekur të kuptojmë fuqinë e pafundme të Allahut të Madhëruar.

“Thuaj: «Shikoni ç’ka në qiej dhe në Tokë!» Por shenjat dhe qortimet nuk u bëjnë kurrfarë dobie njerëzve që nuk besojnë.” (Junus, 101.)

Si një bashkësi besimtare që jemi, inshallah e studiojmë së bashku astronominë. Ne duhet të përpiqemi të mësojmë sa më shumë, me qëllim që të mos e lemë pa përgjigje këtë urdhër të Allahut. Allahu na ruajttë të gjithëve prej paditurisë dhe të paditurve. Amin!..

A NUK DI ASNJË LUTJE TJETËR?

Një njeri përsëriste të njëjtën lutje para derës së Haremit Sherif:

“Allahu im, ndihmoji të drejtët dhe mbroji ata që largohen nga gjynahet!”

Kur e pyetën se përse bënte vetëm këtë lutje dhe a nuk dinte asnjë lutje tjetër, ai u shpjegoi:

Kur po bëja tavafin e Shtëpisë së Bekuar diçka po më pengonte në këmbë, u ula ta shoh se ç’është. Kur ç’te shikoj, ishte një qese me florinj. Në atë moment shejtani filloi të luftonte me besimin tim. Shejtani më tha: “Një qese me florinj është gjithë ajo pasuri dhe t’i plotëson të gjitha nevojat e tua.” Ndërkohë që besimi më këshillonte: “Kjo është haram, mos e mbaj por gjej të zotin e saj dhe dorëzoja!”

Teksa unë kisha mbetur në këtë situatë, u dëgjua një zë:

Këtu më ka humbur një qese me një mijë florinj. Kush e gjen dhe ma sjell do t’i jap 30 florinj! Unë gjykova se 30 florinj janë më mirë se harami dhe ia dorëzoza qesen.

Ai më dha 30 florinj. I mora dhe teksa po shëtisja në pazarin shikova se një rob arab shitej për këtë çmim. E bleva menjëherë. Pas pak kohe disa arap u afruan dhe filluan që të flisnin në gjuhën e tyre dhe në mënyrë të fshehtë. Unë e pyeta robin tim se çfarë po flisnin.

Ai nuk u fsheh aspak por më tregoi: “Unë jam djali i sulltanit të Magrepit. Babai im luftoi me sundimtarin e Habeshit dhe doli i humbur. Mua më zunë rob dhe më shitën këtu. Babai i ka dërguar këta njerëz, u ka dhënë 50 mijë florinj me vete që të blejnë lirinë time e të kthehem. Ti je sjellë shumë mirë me mua, je kujdesur si për djalin tënd. Unë jam i kënaqur me ty. Këta do të më blejnë por ti mos u kënaq me pak florinj dhe mos më shit për më pak se 50 mijë florinj.”

Çdo gjë ndodhi ashtu si më tha dhe unë e shita për 50 mijë florinj. Me këtë pasuri kaq të madhe shkova në Bagdat dhe bleva mallra. Aty hapa një dyqan dhe shitja mallrat e mi. Një ditë erdhi një i njohuri im dhe më tha: “Një mik i imi, tregtar i dëgjuar, vdiq dhe vajza e tij e bukur si hëna ka mbetur e vetme. Le të martojmë ty me të.” Unë e pranova. Në pajën e vajzës

kishte pjata mbi të cilat kishte qese të mbushura më florinj. Në të gjitha ishte shkruar: “një mijë florinj” përveç njëres mbi të cilën shkruhej: “nëntëqind e shtatëdhjetë florinj”. Kur e pyeta për arsyen e kësaj qeseja të veçantë, vajza e dashur më tha:

Babai e ka humbur këtë qese në Haremin Sherif. Kur një njeri i drejtë ia ktheu babait qesen, ai i dha si shpërblim 30 florinj. Pjesa tjetër vazhdon të jetë këtu.

Kur dëgjova këto fjalë unë e falënderova Allahun me sinqeritet të plotë. I thashë vajzës se këto ishin rezultatet e drejtësisë dhe sinqeritetit dhe i tregova ngjarjen e parë nga këndvështrimi im. Në këtë mënyrë u forcua begatia dhe lumturia jonë!

FAKTE INTERESANTE

- * Sipas eksperimenteve të bëra në një institut shkencor të Francës, kërmijtë kanë afërsisht 25.000 dhëmbë.
- * Gurët e çmuar formohen nga bashkimi i elementeve të ndryshëm, përveç diamantit i cili formohet vetëm nga karboni.
- * Mercuri është një prej planetëve që me vështirësi mund të shikohet me sy. Ai është planeti më i afërt me Diellin.

NJË LUTJE

“O Zoti i njerëzve! Largoje sëmudjen e të sëmurit! Jepi shërim atij, Ti je ai që jep shërim. Nuk ka asnjë shërim përveç atij që jep Ti. Jepi një shërim të tillë që të mos mbes asnjë gjurmë e sëmudjes!”
(Muslim, Selam, 47)

NJË PERLË

“Nuk jam i dehur dhe as njeri i pavlerë. Jam e ardhmja me rrënjë tek e shkuara.”

Jahja Kemal Bejatlle

Heroi i Hudejbijes

Ebu Xhendel Ibn Suhejl

Radjallahu anhu

Mustafa Erish

Ai lindi dhe u rrit në Mekë, në një familje idhujtare. Babai i tij Suhejl ibn Amri, ishte prej parisë së kurejshëve.

Ebu Xhendeli (r.a.), u nderua me Islam para betejës së Bedrit. Zemra e tij u ndriçua me dritën e Islamit. Jetoj një periudhë të gjatë katërvjeçare me mallin për t'u takuar me Rasulullahun (a.s.). Pasi u bë mysliman, ai u bë i njohur me emrin Ebu Xhendel.

Babai i tij, Suhejl ibn Amri, ishte një njeri kokëfortë, që kishte mbetur në errësirën e idhujtarisë. Ai nuk mundi ta duronte hyrjen në Islam të djalit të tij. Prandaj e torturoi atë shumë rëndë.

Me qëllim që t'i shkurajonte të rinjtë e kurejshëve, që edhe ata të mos hynin në Islam, ai e mbylli djalën e tij në birucë. Dhe për të penguar ikjen e tij, e lidhi atë me zinxhirë dhe nuk e lejoi të emigronte në Medinë.

Ebu Xhendeli (r.a.), ishte një i ri i dashuruar pas Profetit (a.s.). Ai nuk mund të duronte qëndrimin larg të Dërguarit të Allahut (a.s.). Zemra e tij ishte mbushur aq shumë me mall dhe dashuri për të, sa që dëshironte të shpëtonte nga burgu dhe të takohej me Rasulullahun (a.s.) edhe me këmbët e lidhura me zinxhirë.

Po hyri drita e besimit në një zemër, ai njeri nuk mund të ndalet, sepse dashuria nuk njeh ligje. Po ashtu, edhe Ebu Xhendeli (r.a.), që digjej nga malli për Profetin (a.s.), priste gjithmonë një rast të volitshëm për të ikur.

Më në fund, ai shfrytëzoi rastin kur idhujtarët mekas, midis të cilëve ishte edhe babai i tij Suhejli, shkuan në Hudejbije. Mendoi se një rast i tillë nuk do t'i paraqitej përsëri, prandaj vendosi të shpëtonte prej prangave duke përfutur prej qetësisë që ra në Mekë.

Në atë kohë, babai i tij Suhejli, si përfaqësues i kurejshëve, po punonte për të arritur marrëveshjen e Hudejbijes. Ai përpigjej të organizonte tekstin e marrëveshjes që do të bëhej me Profetin tonë (a.s.), duke e bërë atë gati për t'u firmosur.

Në njërin prej pikave të marrëveshjes, thuhej:

“Kushdo prej mekasve që bëhet mysliman dhe ikën në Medinë, duhet të rikthehet përsëri në Mekë.”

Në momentin kur do të hidheshin firmat, u vu një djalë i ri që vinte prej anës së Mekës duke tërhequr zinxhirët e këmbëve zvarrë. Ky djalë i ri ishte Ebu Xhendeli (r.a.), i biri i përfaqësuesit të mekasve, Suhejlit. Ebu Xhendeli (r.a.), po vinte i gjakosur nga këmbët, duke tërhequr zinxhirët zvarrë. Sahabët u gëzuan shumë kur e panë. Mirëpo, babai i tij kryeneç, u zemërua jashtë mase kur e pa atë përballë në një kohë kur nuk e priste. Për këtë arsye, ai mori një shkop dhe filloi ta godiste. Nuk u mjaftua me kaq, por iu kthye Profetit (a.s.) dhe i tha:

“Ky është personi i parë që duhet të më dorëzoni në bazë të marrëveshjes!”

Profeti ynë i nderuar (a.s.), i tha:

“Ende nuk e kemi firmosur marrëveshjen. Ky le të mbe-

tet jashtë marrëveshjes.” Mirëpo, Suhejli, si kokëfortë që ishte, këmbënguli duke kërcënuar:

“Nëse nuk ma dorëzoni djalin tim, as unë nuk e firmos marrëveshjen.”

Me shpresën se ai do ta mirëkuptonte, Profeti (a.s.), iu drejtua edhe njëherë Suhejlit, duke iu lutur:

“Mbaje këtë jashtë marrëveshjes për hatrin tim.”

Mirëpo, Suhejli nuk hoqi dorë prej inatit të vet. Për rrjedhojë, Ebu Xhendeli (r.a.), iu dorëzua babait të tij në mënyrë të detyrueshme. Ndërkohë që babai i pamëshirshëm po e kthente përsëri në Mekë djalin e tij që kishte gjetur rrugën e drejtë, Ebu Xhendelit (r.a.), i rridhnin lotët si çezmë dhe thërriste: “O Rasulullah!.. O myslimanë! Unë u bëra mysliman dhe erdha tek ju. A po më dorëzoni tek idhujtarët që të më kthejnë nga feja ime? A nuk po e shihni se çfarë po më bëjnë?”

Kjo pamje që të copëtonte zemrën, i hidhëroi të gjithë sahabët. Ndërsa Profeti ynë i nderuar (a.s.), i hidhëruar jashtë mase, i afrohet Ebu Xhendelit dhe, duke derdhur lot dashurie, e përgëzoi me diçka që do t'i freskonte shpirtin:

“Ebu Xhendel! Ne bëmë një marrëveshje me ata duke u dhënë fjalën në emër të Allahut. Prandaj nuk na ka hije të kthehemi prej fjalës së dhënë. Duro, sepse së shpejti Allahu do të tregojë një rrugëdalje për ty dhe të tjerët si ti.”

Omeri (r.a.), nuk mund të qëndronte në vend. Ai nuk mund t'i pranonte ato që po ndodhnin. Për këtë arsye, edhe ai iu afrua ngadalë Ebu Xhendelit (r.a.), duke dëshiruar që ai të shihte shpatën që kishte në brez dhe ta merrte e t'i binte babait të vet.

Ebu Xhendeli (r.a.), e kuptoi qëllimin e Omerit (r.a.). Mirëpo, nuk donte t'i tregonte shpatën babait të vet. Për rrjedhojë, me lot në sy dhe hidhërim në zemër, u kthye dhe iku, duke u privuar nga Profeti i tij i dashur. (shih. Buhari, Sulh, 6; Shurut, 1, 15. Enciklopedia Islame, 10, 119.)

Pas kësaj ndodhie, Ebu Xhendeli (r.a.), vazhdoi përsëri të priste rastin e volitshëm për t'u larguar nga Meka. Ai priti me durim, që të arrinte përgëzimin që i dha Profeti (a.s.).

Njëherë mori vesh se edhe Ebu Basri (r.a.), i cili shkoi në Medinë si mysliman pas marrëveshjes së Hudejbijes, iu dorëzua mekasve në bazë të marrëveshjes. Por ai kishte shpëtuar prej rojeve që kishin ardhur ta merrnin duke vrrarë njërin prej tyre dhe ishte vendosur në vendin e quajtur “Sifu'l-bahr”, në brigjet e Detit të Kuq.

Pasi mori këtë lajm, filloi të thurte plane në mendjen e vet. Atij i erdhi ideja të ikte prej aty dhe të formonte një grup për të luftuar kundër armikut. Për këtë arsye, ai u mor vesh me shtatëdhjetë myslimanë të tjerë, të cilët ishin burgosur si ai dhe u larguan prej Mekës. Kur shkuan në Sifu'l-Bahr, ata zunë pritë

mbi rrugën e tregtisë dhe filluan t'u shkaktonin dëme idhujtarëve mekas.

Paria e kurejshëve e kuptuan se myslimanët që ishin mbledhur në Sifu'l-Bahr, u bënë një rrezik i madh për karvanët e tyre të tregtisë. Prandaj, për ta ndaluar këtë, iu drejtuan direkt Profetit tonë (a.s.).

Ata kërkuan prej Profetit (a.s.), të hiqnin pikat e marrëveshjes së Hudejbijes, që kishin të bënë me kthimin e të ikurve, duke i thënë se kishin hequr dorë prej atyre që bëheshin myslimanë dhe vinin në Medinë. Në mënyrë të veçantë, ata kërkuan që Ebu Xhendeli dhe shokët e tij, të pranoheshin në Medinë. Në këtë mënyrë, ata u përpoqën të pengonin goditjen e karvanëve të tyre të tregtisë.

Rasulullahu (a.s.), e konsideroi këtë si një mirësi prej Allahut të Madhëruar dhe menjëherë u shkroi një letër sahabëve të tij, duke e urdhëruar Ebu Xhendelin me shokët e tij, të vinin në Medinë. Për rrjedhojë, edhe ata u kthyen menjëherë në Medinë.

Në këtë mënyrë, Ebu Xhendeli dhe shokët e tij arritën atë që dëshironin prej kohësh. Kështu përfundoi edhe qëndrimi larg Profetit të tyre të dashur (a.s.). Ebu Xhendeli (r.a.), qëndroi në Medinë deri kur ndërroi jetë Rasulullahu (a.s.), duke mos u ndarë fare prej tij. Ai mori pjesë së bashku me Profetin (a.s.), në të gjitha betejat. Pas çlirimit të Mekës, mori pjesë në çlirimin e Damaskut së bashku me babain e tij Suhejl ibn Amrin (r.a.), i cili tashmë kishte pranuar Islamit. (Usdu'l-gabe, VI, 545.)

Ebu Xhendeli (r.a.), i cili u soll me mëshirë ndaj babait të tij që e kishte torturuar aq shumë, tashmë luftonte së bashku me të në rrugën e Allahut dhe të Rasulallahut (a.s.).

Sa bukur! Kjo është një tablo që me të vërtetë duhet marrë mësim!..

Çfarë durimi!.. Çfarë mëshire e madhe!.. Çfarë morali i lartë!..

O Zoti ynë! Na e bëj të mundur edhe neve atë moral të lartë!..

Na fal durim, qëndresë dhe fitore në rrugën e Allahut dhe të Dërguarit të Tij (a.s.)!..

Na fal të gjithëve vullnet që të punojmë për nderin dhe lavdinë e Islamit dhe myslimanëve!..

Sipas një transmetimi, Ebu Xhendeli (r.a.), ndërroi jetë në vitin 633, moshën tridhjetë e tetë vjeç në luftën e Jemames. (shih. el-Isabe, IV, 34.) Ndërsa sipas disa burimeve të tjera, ai vdiq bashkë me babain e tij në vitin 639 në Jordani, si shkak i sëmundjes së murtajës. (shih. Ibn Sa'd, VII, 405.)

Allahu na dhëntë të gjithëve prej durimit, qëndresës, mëshirës dhe dashurisë për Rasulallahun (a.s.), që kishte Ebu Xhendeli.

Allahu qoftë i kënaqur prej tij!..

“Duku siç je
ose ji siç dukesh.”

(Rumi)

Dukja, trupi dhe turpi

Edison Çeraj

Ngjan sikur stina e verës është rasti tipik për të parë të pasqyruar në sjellje një thënie po aq tipike të kohës, ku na kumtohet me qesëndi se nuk ka shumë rëndësi se si je¹, por si dukesh; domethënë, mos i shiko punën, por gunën. Disa do të shtojnë menjëherë se duhet të jetë e kundërta, dhe kanë të drejtë, nëse nuk e heqin gunën nga lista. Në një mënyrë apo në një tjetër, të gjithë njerëzit kujdesen për dukjen/paraqitjen e tyre, gjë që është pjesë e natyrës njerëzore, nëse mund ta themi kështu. Edhe të qenurit zhuls bën pjesë këtu, për të mos thënë që është një trend më vete.

Si në të kaluarën ashtu edhe sot, çështja e dukjes apo e paraqitjes në hapësirat publike është një tregues apo një shenjë që shërben për të kuptuar diçka rreth personit që qëndron pas kësaj apo asaj dukjeje, si të thuash përbën një lloj parathënieje për sa i takon njohjes; sikundërse edhe një tregues për statusin, siç thuhet, pavarësisht “fshtatit global” ku jemi katandisur me katandi me këste.

Po të shkojmë më tej, veshja apo zhveshja, në thelb i ka rrënjët te një botëkuptim i caktuar, pra është pasojë e asaj çfarë beson dhe mendon personi.

Por në këtë rast do përqendrohemi te trupi si dukje, që për shumëkënd përbën të vetmën gjë që kemi si mundësi për mirëqenien e reduktuar në një kamje të vajisur me një estetikë bukur të ftohtë.

Ajo që mund të pikasësh kollaj në stinën e verës është turpi nga trupi, pasi gati të gjithë i hyjnë pa komandë garës së dukjes/paraqitjes, për t’u dukur sa më “bukur” apo sa më “mirë”. Që të mos i pengojmë dukjet e tjera të mundshme, le të themi për t’u dukur kështu apo ashtu, secili sipas një arketipi ose modeli që ka në kokë. Pra, pjesa dërrmuese, nuk duan të jenë ashtu siç janë (turpi), dhe zgjedhin pa bërë asnjë zgjedhje që t’i hyjnë konkurrencës për të modifikuar

trupin sipas një modeli të stereotipizuar deri në qimet e pafajshme në vesh.

Nuk kemi të bëjmë thjesht me një stërvitje të caktuar, që e mban trupin në formë, por me diçka më shumë, që mund të përcaktohet edhe si modifikim, siç e thamë. Njerëz që besojnë se të qenurit në botë, ku bën pjesë edhe trupi, është vetëm një rastësi a diçka e kësaj natyre, shkëputur nga zinxhiri i qenieve dhe i gjallesave. Një botëkuptim i tillë e kthen ekzistencën në një aksident, dhe kështu shpejtësia për të shpëtuar nga aksidenti bëhet e vetmja shtysë e të qenurit në botë.

Ja, kaq ka mbetur nga realiteti i turpit: e para, është reduktuar te trupi²; dhe e dyta, te prirja për ta bërë (modifikuar) atë ideal.

Pavarësisht diversitetit të brishtë që priret drejt një uniteti të frikshëm, apo që i lidh të gjitha dukjet sot, mbetet stoik kujdesi i vazhdueshëm në formë rituale për dukjen; një përkushtim vetmohues, për t’u patur zili.

Ky lloj modifikimi, pavarësisht shumë emrave pikantë që i vihen, është mision, që për ata që e kanë pranuar do të thotë të jesh, të ndihesh gjallë. Ja pse ka kaq shumë sakrificë që të lënë pa fjalë kur vjen puna te modifikime konkrete si dobësimi, ndërhyrjet e ndryshme kirurgjike, dietat fantastiko-shkencore, ushqimet e zgjedhura si në përralla e kështu me radhë.

Në fakt, po të kujtohemi pak, në qytetërimin dhe kulturën europiane, në thelb kemi dy qëndrime *in extremis* për trupin: në Mesjetë zhvlerësohej, kurse pas Rilindjes e këndej nisi mbivlerësimi. Dikur përçmohej tani adhurohet.

Trupi ideal është një kërkim i pamundur që vjen si pasojë e harresës për të kërkuar njeriun, siç ishte dikur njeriu i idealizuar (pa mëkate) një kërkim po aq i pamundur për shkak të harresës së trupit.

1. Ata që s’përtojnë të ta kujtojnë herë pas here këtë, hiqen këmb - ngulës që marrin vesh nga jeta, të sigurt në vetvete, dhe mbi të gjitha kaq të qartë.

2. Ndoshta do ishte më e saktë të thuhej te mishi.

“Dhe një prej shenjave të Tij është që prej jush krijoi për ju bashkëshortet tuaja, që të qetësoheni pranë tyre, duke vënë ndërmjet jush dashuri dhe mëshirë. Me të vërtetë, në këtë ka shenja, për njerëzit që mendojnë.”

(Rrum, 21)

Çështja e familjes në Kuran zë një vend shumë të rëndësishëm. Ajo është një nga rrugët që të shpie tek Allahu. Në institucionin e familjes ka shumë argumente mbi të cilët duhet reflektuar thellë. Prandaj Allahu i fton njerëzit të reflektojnë dhe mendojnë mbi familjen. Nga kjo pikëpamje familja është një shkollë. Njeriu lidhjet më të forta me Zotin i krijon pikërisht në institucionin e familjes.

Familja është një mjedis i zhvillimit dhe rritjes shpirtërore. Familja në të njëjtën kohë është edhe si një libër ku prindërit gjejnë rastin të lexojnë shenjat e krijimit, pikërisht në familje përjetohen përvojat më të jashtëzakonshme të jetës.

Mrekullitë biologjike dhe psikologjike që përjetojnë në familje, në Kuran na paraqiten si shenja të Allahut. Këto janë mjete dhe simbole që të çojnë tek Allahu. Nga kjo pikëpamje, familja është tërësia e shenjave dhe simboleve që të shpien tek Allahu. Njeriu në familje zbulon sekretet e krijimit. Në familje gjendet qetësia shpirtërore dhe materiale.

Krijimi i njeriut është ndër çështjet e para të trajtuara dhe të përsëritura në Kuran. Njeriu në mënyrë të përsëritur i kërkohet të kthejë shikimin dhe mendjen nga krijimi. **“Le të meditojë njeriu se nga çfarë është krijuar.”** (Tarik, 5) **“A s’ka qenë një pikë fare që derdhej?”** (Kijame, 37)

Në këtë mënyrë kërkohet përqendrimi i vëmendjes tek rrënjët e njeriut dhe i fazave prej të cilave ka kaluar për të ardhur deri aty ku është. Reflektimi dhe përjetimi vetjak i prindërve gjatë lindjes së fëmijës

rrit dashurinë për Krijuesin absolut.

Gjatë lindjes së fëmijës vëmendja e prindërve përqendrohet tek mirëqenia dhe shëndeti i fëmijës. Prandaj ata i luten Zotit: **“Nëse na dhuron pasardhës të shëndoshë, do të të jemi vërtet mirënjohës!”** (Araf, 189)

Burri dhe gruaja plotësojnë njëri-tjetrin nga ana psikologjike dhe biologjike. Midis tyre ekziston një ekuilibër i pashoq. Bashkimi i tyre sjell qetësi, rehati dhe lumturi. Allahu ka krijuar një forcë tërheqëse që i mban të lidhur. Kjo forcë nuk është thjesht biologjike, por njëkohësisht edhe psikologjike.

Familja siguron vazhdimësinë e jetës njerëzore, lumturinë e çiftit dhe largimin nga imoraliteti. Familja është një strehë dhe mburojë e përsosur përballë mëkateve.

Dashuria, dhembshuria, mëshira dhe respekti shfaqen në formën e saj më të lartë dhe të sinqertë pikërisht në familje. Ardhja në jetë e fëmijëve është pasojë e këtyre përjetimeve. Ata janë të gatshëm të përballojnë çdo lloj vështirësie dhe të bëjnë çdo lloj sakrifice për fëmijët e tyre. Kjo vjen si pasojë e ndjenjave që Allahu ka kultivuar në shpirtin e prindërve.

Të gjitha këto ndjenja janë siguria e familjes dhe njerëzimit. Nëse nuk do të ishin këto ndjenja, krijimi i folesë familjare do ishte i pamundur dhe për pasojë, vazhdimësia e njerëzimit do të ishte e pamundur. Në të gjitha këto ka argumente për ata që mendojnë dhe reflektojnë.

Adi ibn Hatimi (r.a.), transmeton se Profeti (a.s.), ka thënë:

“Ruajeni veten tuaj prej zjarrit, qoftë edhe me një gjysmë hurme! Kush nuk e gjen as këtë, të paktën ta ruajë veten me fjalë të bukura!”

(Buhari, Edeb, 34)

ÇDO MIRËSI ËSHTË SADAKA

Myslimanët që ishin mbledhur në Luginën Ranuna, do të falnin namazin e parë të xhumasë nën udhëheqjen e Profetit (a.s.), të cilin e kishin pritur me entuziazëm të madh. Profeti (a.s.), u ngrit në këmbë midis turmës dhe pasi falënderoi dhe madhëroi Allahun, filloi hutben duke thënë:

“O njerëz! Para se të shkoni në botën tjetër, dërgoni atje diçka për veten tuaj!” Ai tregoi tmerrin dhe shqetësimin e njeriut kur të dalë para Zotit të vet Ditën e Kiametit. Më pas foli për Xhehenemin. Ai e tërhoqi fytyrën e tij disa herë, sikur po ruhej prej zjarrit atë moment dhe tha: “Ruajeni veten tuaj prej zjarrit qoftë edhe me një gjysmë hurme! Kush nuk e gjen as këtë, të paktën ta ruajë veten me fjalë të bukura!” (Buhari, Edeb, 34; Ibn Hisham, Siret, III, 30.)

Fakti që i Dërguari i Allahut (a.s.), i nxit mysli-manët në dhënien e sadakasë që në hutben e parë menjëherë pas hixhretit/emigrimit, me ç’rast u sprova edhe besimi i tyre, është shumë kuptimplotë. Kjo, sepse sadakaja, e cila bëhet shkak i fitimit të kënaqësisë së Allahut, në të njëjtën kohë është edhe treguesi më i rëndësishëm i reflektimit të besimit në vepra, të sinqeritetit dhe të ndershmërisë. Siç shprehet edhe i Dërguari i Allahut (a.s.): “Sadakaja është argument.” (Muslim, Tahare, 1.)

Në Ditën e Kiametit, kur njeriu të pyetet se ku e ka shpenzuar pasurinë e tij, “sadakaja” do të jetë përgjigja më e bukur për këtë pyetje. Sadakaja është mburojë ndaj Xhehenemit i cili është i rrethuar nga gjërat që egoja i dëshiron më së shumti. Ndërsa gjërat

të cilat nuk i pëlqejnë egos, janë shkak i fitimit të Xhenetit. Të mësosh të ndash me të tjerët, pavarësisht pengesave të egos së pangopur, është një nga veprat më të rëndësishme që e edukon njeriun dhe ia forcon atij ndjenjën për të ndihmuar të tjerët pa prituri shpërblim prej tyre.

Profeti (a.s.), duke u shprehur se çdo mysli-man duhet të japë sadaka, thotë:

“Njeriu duhet të japë sadaka për të gjitha gjymtyrët e tij çdo ditë që lind dielli.” (Muslim, Zekat, 56.) Nisur nga kjo, sadakaja, e cila është edhe një mënyrë falënderimi ndaj Zotit tonë të Madhëruar, na bën ta ndiejmë peshën e saj mbi supet tona si një përgjegjësi që duhet të zërë vend në çdo çast të jetës sonë të përditshme. Mirëpo, këtu mund të lindë pyetja se a i mjafton gjithkujt pasuria për të dhënë sadaka çdo ditë. Në këtë rast, nëse i marrim parasysh edhe hadithet e tjerë të Profetit (a.s.), në lidhje me këtë çështje, del në pah se sadakaja është një koncept gjithëpërfshirës që nuk nënkupton vetëm ndihmat në aspektin material, por edhe çdo fjalë dhe sjellje të mirë. Për të Dërguarin e Allahut (a.s.), çdo mirësi konsiderohet sadaka. (shih. Buhari, Edeb, 33.) Pra, Profeti (a.s.), i cilëson si sadaka të gjitha sjelljet si, buzëqeshja, fjala e bukur, përshëndetja me selam, këshillimi në të mirë, ndalimi nga e keqja, gostitja e mikut, mësimi i diturisë dhe ndarja e saj me të tjerët, pajtimi i njerëzve me njëri-tjetrin, tregimi i rrugës atij që ka humbur, qëndrimi larg së keqes, largimi i një pengese prej rrugës ku kalojnë njerëzit, sigurimi i të ardhurave për familjen, ndihmesa ndaj njerëzve

me të meta, mbjellja e pemëve frutore që të kenë dobi krijesat e tjera. (shih. Buhari, Megazi, 12; Muslim, Zekat, 55-56; Tirmidhi, Birr, 36; Ibn Maxhe, Sunnet, 20; Ibn Hanbel, V, 285.)

Të gjitha këto, tregojnë se rrugët e mirësisë janë të shumta dhe të lehta për këdo që dëshiron të arrijë kënaqësinë e Allahut të Madhëruar. Madje, Profeti (a.s.), duke dhënë shembull ndihmën që bëhet qoftë edhe me një gjysmë hurme, tregon se edhe një ndihmë e vogël e sinqertë mund të bëhet shkak për ruajtjen nga zjarri i Xhehenemit. Kjo, sepse Allahu i madhëruar, më tepër i jep vlerë sadakasë që jepet me sinqeritet dhe prej pasurisë hallall, sesa sasisë së saj. Për këtë arsye, i Dërguari i Allahut thotë se sadakaja nuk duhet nënvleftësuar edhe nëse ajo është e pakët, sepse çdo fjalë apo vepër që bëhet në emër të mirësisë, qoftë edhe një fjalë e thjeshtë, do të ketë vlerë të madhe tek Allahu i Madhëruar.

Duke u nisur nga shembulli që tregon se Allahu, i Cili pranon sadakatë, mund ta zmadhojë sa mali i Uhudit edhe sadakanë e vogël sa një kafshatë¹, mund të themi me plotë bindje se nuk është aspak e drejtë të ngurrosh në dhënien e sakadasë me pretekstin se ajo është e pakët. Sadakaja, e cila bëhet shkak i fitimit të kënaqësisë së Allahut, që është shpërblimi më i çmuar si në këtë botë ashtu edhe në botën tjetër, në të njëjtën kohë ndikon pozitivisht edhe në zhvillimin e njeriut në aspektin moral. Në sajë të sadakasë, është e mundur të mposhtësh koprracinë

dhe dhënien pas pasurisë së kësaj bote, të cilat janë prej sëmundjeve më të këqija të njeriut. Ai që qahet duke thënë “pasuria ime, pasuria ime!”, nuk duhet të harrojë se në këtë botë, njeriu nuk ka asnjë fitim përveç ushqimit që konsumon, veshjes që vjetëron dhe sadakasë që jep dhe e dërgon në botën tjetër para se të shkojë vetë. (shih. Muslim, Zuhd, 3.)

Sadakaja, e cila përveç ndihmës ndaj nevojtarëve përfshin edhe çdo fjalë dhe vepër të mirë, ndihmon edhe forcimin e ndjenjave të solidaritetit, ndihmës dhe marrëdhënieve të mira mes njerëzve. Nisur nga kjo, asnjë mirësi nuk duhet nënvleftësuar, qoftë edhe një buzëqeshje ndaj vëllait. (shih. Muslim, Birr, 144.)

Për atë që dëshiron të arrijë kënaqësinë e Allahut, ka shumë mënyra për të bërë mirësi, mjafton që ai të dëshirojë të bëjë mirë. Dhe një nga këto, është sadakaja. Ashtu siç thotë edhe i Dërguari i Allahut (a.s.), meqenëse çdo mirësi është sadaka, nuk është e drejtë që sadakaja të neglizhohet me pretekstin se është e pakët apo e vogël. Gjithashtu, Allahu i Madhëruar premton se nuk do ta lërë pa shpërblyer qoftë edhe një mirësi të vogël sa grimca. (shih. Zelzele, 7.) Ndërsa sjelljet e atyre që përveçse nuk ndihmojnë aspak, pengojnë edhe kryerjen e mirësive, Allahu i qorton me ashpërsi. (shih. Maun, 7.) Nëse veprohet me sinqeritet duke qenë i vetëdijshtëm se çdo mirësi konsiderohet sadaka, atëherë është e domosdoshme të mos nënvleftësohet as edhe një mirësi e vogël e cila e afron njeriun drejt Xhenetit dhe e largon atë prej Xhehenemit në çdo hap që hedh.

1. shih. Tirmidhi, Zekat, 28.

BAJRAMI DHE KURBANI

Kjo botë është vend i kurbetit të shpirtit midis së pafilltës dhe të pafundmes. Ndërsa bajramet janë ditë vëllazërie, gëzimi dhe hareje, që Zoti ynë ua ka falur robërve të Tij dhe të cilat rrjedhin në dimensionin kohor, ndonjëherë me tablo lumturie e ndonjëherë me tablo hidhërimi.

Qëndresa në devotshmëri është shpërblimi i sakrificës në rrugën e Allahut. Me gjithë këtë, bajramet kurrë nuk janë ditë pushimi, argëtimi, gëzimi e lumturie individuale. Bajramet janë gëzimi i mbarë shoqërisë. Njeriu nuk mund të bëjë bajram si një individ i vetëm. Pra, ashtu siç nuk mund të mendohet që një namaz bajrami të falet vetëm apo të urosh vetveten, nuk mund të mendohet as një bajram i posaçëm për lumturinë e një njeriu të vetëm apo të familjes së tij. Përkundrazi, bajramet janë fushata të fitimit të zemrave. Ato janë ditë të bekuara, ku realizimi i shumë prej përgjegjësive tona, si vizita e të afërmve, shfaqja e vëllazërisë islame në shoqëri, pajtimi i të zemëruarve, gëzimi i skamnorëve, të vetmuarve, të sëmurëve e të vuajturve arrin nivelin më të lartë.

Po ashtu edhe urimet dhe përgëzimet reciproke, janë raste të volitshme për përmirësimin e shpirtit të vëllazërisë në shoqëri. Të parët tanë, që prej njeriut më të thjeshtë e deri tek zyrtarët më të lartë, i kanë dhënë një rëndësi shumë të madhe ceremonisë së urimit reciprok të bajrameve.

Në radhë të parë, urimet reciproke të bajramit duhen bërë me ata që presin më shumë kujdes, ndihmë dhe mëshirë, me ata që kanë harruar gëzimin dhe ha-

renë, si zemrat e hidhëruara, shpirtrat e përvuajtur, të mjerët e të vetmuarit. Pra, është e nevojshme që gëzimin e bajramit, më parë ta ndajmë me ta. Ndërkohë që gëzojmë fëmijët tanë, nuk duhen harruar as jetimët, të cilët nuk kanë as nënë e as baba që do t'i gëzojë. Besimtari duhet të përpiqet të shpërndajë gëzimin e bajramit tek të gjithë ata ku mund të zgjasë dorën e mëshirës, pa i dhënë mundësi egos me arsytetime si: **“Cilin të ndihmojë më parë?”**.

Ebu Said el-Hudri (r.a.), tregon:

Rasulullahu (a.s.), në ditët e Bajramit të Kurbanit dhe Ramazanit, dilte në namazgjah dhe më parë fillonte me faljen e namazit. Pasi falte namazin, çohet në këmbë dhe kthehet nga xhemati. Nëse kishte nevojë të dërgonte ndonjë grup diku, ua thoshte xhematit ose nëse kishte ndonjë punë tjetër, i urdhëronte vetë. Gjatë mbajtjes së hutbes, thoshte: “Jepni sadaka, jepni sadaka, jepni sadaka!”. Dhe ato që jepnin më tepër sadaka, ishin gratë. Më vonë, Rasulullahu (a.s.), largohej nga namazgjaja.” (Muslim, Ijdejn, 9.)

EDUKIMI I SAKRIFICËS

Treguesi i dashurisë së vërtetë, është sakrifica. Dashuria ndaj Allahut kërkon të marrësh parasysht çdo lloj sakrifice për Të. Adhurimi i kurbanit, që është edhe një edukim sakrifice, është një kujtim i veçantë që na ka ngjellur prej Ibrahimit (a.s.).

Duhet të mendojmë: Si u bë Ibrahim (a.s.), Halilullah/Miku i Allahut? Si mundi t'ia kushtonte fronin e zemrës vetëm Allahut? Ai vuri jetën në shërbim të

Allahut; gjeti jetë. Dhuroi bujarisht pasurinë; arriti një pasuri të paparë. Erdhi në momentin e flijimit të birit të tij, që ishte edhe vazhdimi i sojit të tij; Allahu i Madhëruar e përgëzoi me suksesin e sprovës. Në Kuranin Kerim, kjo ndodhi tregohet kështu:

“Pasi iu nënshtruan që të dy urdhrin, (Ibrahimi) e vuri (Ismailin) me ballë përtokë. Ne e thirrëm: ‘O Ibrahim, ti e përmbushë ëndrrën.’ Vërtet, Ne kështu i shpërblejmë punëmirët! Kjo, me të vërtetë ka qenë një sprovë e qartë! Dhe Ne e zëvendësuam atë (Ismailin) me një kurban të madh dhe i lamë atij (Ibrahimit) kujtim të mirë në brezat e mëvonshëm. ‘Paqja qoftë mbi Ibrahimin!’ Ja, kështu, Ne i shpërblejmë punëmirët. Ai ka qenë vërtet një nga roberit Tanë besimtarë.” (Saffa, 103-111)

Për këtë arsye, jo vetëm kafshët duhen konsideruar si kurban në rrugën e Allahut, por edhe gjithçka që kemi. Edhe sahabët e nderuar e zotëronin këtë pjekuri shpirtërore. Prandaj dhe dëshirën më të vogël të Rasulallahut (a.s.), e konsideronin si borxh dhe thoshin: **“Të qofshin falë nëna, babai, malli dhe jeta ime o i Dërguar i Allahut!”**. Për të pasur nderin e një sakrifice në rrugën e Allahut dhe të Dërguarit të Tij, ata garonin ndërmjet tyre. Vetëm sahabët? Jo! Edhe krijesat e tjera i vinin rrotull atij “Nuri”... Të marrim mësim prej këtyre krijesave... **Abdullah bin Kurt** (r.a.), tregon:

Rasulallahut (a.s.), i kishin sjellë pesë apo gjashtë deve për kurban. Devetë filluan të vinin drejt Pejgamberit tonë (a.s.), sikur garonin se kush do të bëhej kurban e para. Kur devetë u prenë dhe ranë mënjanë,

Rasulallahu (a.s.), tha diçka me zë të ulët, por nuk arrita ta kuptoj. Pyeta (dikë që ishte para meje), se çfarë tha Rasulallahu (a.s.):

“Kush të dojë, le të presë e të marrë nga ky kurban.”, tha ai. (Ebu Daud, Menasik, 19/1765)

Përppjekja e deveve duke garuar me njëra-tjetrën për të dhënë shpirt në duart e Pejgamberit tonë (a.s.), padyshim se është një nga mrekullitë që Allahu i ka falur atij. Edhe ndodhia e trungut të hurmës, që qau prej mallit të ndarjes me Pejgamberin (a.s.), nuk është më ndryshe. Sipas një thënie të vetë Pejgamberit (a.s.): *“Përveç kryeneçëve prej xhindëve dhe njerëzve, të gjitha krijesat e tjera më njohin mua.”* (shih. Ahmed bin Hanbel, Musned, III, 310.)

Sa mësimdhënës është fakti se edhe kafshët, që Allahu i Madhëruar ia ka dhënë birit të njeriut për shërbim, ndjejnë një dashuri aq të madhe për Pejgamberin tonë (a.s.), sa garojnë me njëra-tjetrën për t'i dhuruar atij jetën e tyre. Devetë garuan me një bindje e dorëzim të pashoq ndaj Rasulallahut (a.s.), edhe pse ato nuk do të kenë asnjë shpërblim, qoftë në këtë botë e qoftë në botën tjetrën. Prandaj edhe biri i njeriut lumturia e të cilit edhe në këtë botë, edhe në tjetrën është e lidhur me bindjen ndaj tij, sakrificën që duhet të tregojë në dorëzimin ndaj të Dërguarit të Allahut, duhet ta peshojë në dritën e kësaj ndodhie...

Një tjetër tablo mësimdhënëse që na kujton një ndodhi të “epokës së lumturisë”, është edhe kjo: Para shumë vitesh, në një vend të Rusisë, një dem

Qëndresa në devotshmëri është shpërblimi i sakrificës në rrugën e Allahut. Me gjithë këtë, bajramet kurrë nuk janë ditë pushimi, argëtimi, gëzimi e lumturie individuale. Bajramet janë gëzimi i mbarë shoqërisë.

i cili do të bëhej kurban, shkoi i qetë drejt vendit të caktuar, sikur të drejtohej nga një dorë e padukshme dhe u ul në krye të pusit ku do të bëhej kurban. Ata që ndodheshin aty, e panë të mahnitur këtë ngjarje.

Allahu Teala, përveç shumë urtësive, ndonjëherë shfaq edhe ndodhi të tilla dhe, nëse dëshiron, ua tregon ato edhe robërve të Tij. Ashtu siç Allahu Teala i shfaq ndodhi të tilla duke bërë përjashtime në ligjet e Veta, ashtu edhe i gjithë krijimi është i mbushur me të fshehta dhe urtësi të mrekullueshme hyjnore. Por e rëndësishme është që të zotërohet një sy zemre, i cili mund t'i lexojë faqet e fshehtësive dhe urtësive në librin e gjithësisë; që zemra të mund të lexojë me syrin e urtësisë, sipas urdhrimit hyjnor: **“Lexo me emrin e Zotit tënd, i Cili krijon.”** (Alak, 1) Allahu Teala edhe kafshëve për kurban u ka dhënë një ndjenjë dhe i ka zgjedhur ato për realizimin e një adhurimi. Prandaj, mëshira, dhembshuria dhe kujdesi që duhet të tregohet ndaj kafshëve për kurban, në fakt shpreh respektin ndaj Allahut Teala.

Për këtë arsye, Pejgamberi i mëshirës (a.s.), e ka ndaluar kryerjen e këtij adhurimi në mënyrë të dhunshme dhe të pashpirt. Kafsha që do bëhet kurban, duhet mbajtur mirë me ujë e me ushqim nëse ka nevojë, duhet qetësuar, i duhen lidhur sytë dhe duhet çuar në mënyrën më të mirë dhe pa e torturuar deri në vendin ku do bëhet kurban. Rasullullahu (a.s.), kur e pa dikë që po e tërhiqte prej veshi delen që do të bënte kurban, ndërhyri dhe tha:

“Lëshoja veshin kafshës dhe kape anash qafës!” (Ibn Maxhe, Zebaih, 3.)

Përveç kësaj, me qëllim që të mos e torturojnë shumë kafshën gjatë prerjes, Pejgamberi (a.s.), ka porositur që thikat të mprihen mirë:

“Kur dikush prej jush të presë një kafshë, le ta bëjë shpejt!” (Ibn Maxhe, Zebaih, 3.)

Përsëri një ditë tjetër, Pejgamberi (a.s.), pa dikë që po priste një dele. Njeriu pasi e shtriu delen në tokë, filloi të mprihte thikën. Por Pejgamberi (a.s.), përballë kësaj sjelljeje të pamenduar dhe të pashpirt, tha:

“A dëshiron ta vdesësh këtë kafshë për disa herë me

radhë!? A nuk do të ishte më mirë që ta mprihje thikën pa e shtrirë atë përtokë (që ajo të mos e shihte)!?” (Hakim, IV, 257, 260/7570.)

Nisur nga kjo, nuk duhet të harrojmë kurrë se kurban i është një adhurim dhe se duhet të ruhem nga sjelljet që e cenojnë anën shpirtërore të këtij adhurimi. Kjo, sepse siç ka thënë edhe **Enes bin Maliku** (r.a.): “Edukata e treguar në vepër, është tregues i pranimit të saj”. Po ashtu edhe të dashurit e Allahut janë shprehur, se “Adhurimi e çon njeriun në Xhenet, ndërsa edukata dhe respekti në adhurim, të afron tek Allahu”.

Dy nga të dashurit e Allahut, **Sami Efendiu** dhe babai im **Musa Efendiu** (Allahu i mëshiroftë), kur prisnin kurban, tregoheshin shumë të kujdesshëm. Ata nuk lejonin të priheshin dy kurbanë në një gropë.

Porosisnin që kafshës t'i lidheshin sytë dhe të dërgohej me butësi në vendin e kurbanit.

Nëse ishte prej kafshëve të imëta, kërkonin që të merrej në krah dhe të dërgohej me butësi. Ata kujdeseshin që thika të ishte e mprihur mirë dhe porositnin që kafsha të therej mirë e shpejt, pa e torturuar dhe të lihej që gjaku t'i kullonte deri në fund. Kur kurban i ishte duke u prerë, nuk uleshin kurrë, por prisnin në këmbë derisa gjaku të kullonte plotësisht. Duke menduar për kurbanet, duhet të falënderojmë Allahun, sepse në vendin e tyre mund të ishim edhe ne. Pra, Allahu Teala mund të na krijonte ne si kafshë kurban. Për këtë arsye, duke menduar rreth mirësisë që na ka

falur Allahu, duke na krijuar si robër të Tij, duhet ta shtojmë edhe më shumë falënderimin ndaj Allahut. Ndërsa, përballë skenës ku kurbanet japin shpirt, duhet të mendojmë edhe frymën tonë të fundit. Me një fjalë, nëse është e mundur, të qëndrojmë te koka e kurbanit, ndërkohë që ai është duke u prerë dhe të meditojmë të zhytur në ndjenja të thella rreth këtyre të vërtetave.

Përveç kësaj, gjatë këtyre ditëve të bekuara, duhet të mos merremi me punë të padobishme, por këtë kohë shumë të çmueshme ta zbukurojmë me përmendjen e Allahut, me dhënie sadakaje e veçanërisht me tekbiere, që janë edhe prej simboleve të bajramit. Në “epokën e lumturisë”, Fitër Bajrami përgatitej me sadaka, qerasje dhe dhurata; ai përballohej me dhurimet që bëheshin për hir të Allahut. Kjo, sepse

dihej shumë mirë se përjetimi i një bajrami të vërtetë arrihet duke gëzuar edhe zemrat e hidhëruara me harenë e bajramit.

Në kohën e Pejgamberit tonë (a.s.), kur po afrohej koha e Bajramit të Kurbanit, erdhi një grup beduinësh të mjeruar e nevojtarë. Për këtë arsye, Pejgamberi (a.s.), urdhëroi që mishi i kurbanit të mos mbahej më tepër se tri ditë dhe të shpërndahej. Më vonë, kur u shtuan edhe mundësitë, Pejgamberi (a.s.), e hoqi këtë detyrim. Megjithatë, ai nuk hoqi dorë nga motivimi dhe nxitja e myslimanëve për të ndihmuar njëri-tjetrin dhe për t'u kujdesur ndaj të varfërve.¹

Për këtë arsye edhe ne si umeti i Muhamedit (a.s.), duhet të mendojmë në këtë mënyrë: Sot, në rruzullin tokësor ka shumë vëllezër myslimanë, të cilët prej kohësh nuk kanë parë mish me sy. Kështu që me ndihmën që mund të japim me rastin e Bajramit të Kurbanit, pikësëpari, duhet të kthejmë gëzimin e bajramit në fytyrat e këtyre vëllezërve tanë e të përpiqemi të fitojmë ato zemra të dëshpëruara. Kjo, sepse përpjekja për të fituar një zemër të tillë mund të bëhet shkak i kënaqësisë dhe afërsisë me Allahun. Mbase kjo mund të jetë edhe rruga më e shkurtër për takimin me Zotin tonë.

Një ditë, nxënësi që i shërbente të nderuarit **Daud-i Tait**, tha:

“Kam pjekur pak mish, a po urdhëroni?” Pasi vuri re se mësuesi i tij po heshte, ai e sollti mishin. Mirëpo, i nderuari Daud-i Tai, duke e parë mishin që iu vu përpara, pyeti: “Çfarë lajmesh kemi nga filan e filan jetim, mor bir?” Nxënësi tha: “Ashtu siç e dini, i nderuar!”. Pas kësaj, ky i mik i mirë i Allahut, tha: “Atëherë, këtë mish çojua atyre!” Ndërsa nxënësi i singërtë, i cili dëshironte që ushqimin e përgatitur ta hante mësuesi i tij, këmbënguli duke thënë: “I nderuar, edhe ju keni kohë të gjatë pa ngrënë pak mish!”... Megjithatë, Daud-i Tai, nuk pranoi dhe tha: “Biri im! Nëse do ta ha unë këtë mish, ai do të humbasë. Por, nëse e hanë ata jetimë, ai do të

ngrihet përjetësisht tek Allahu Teala!..”

I dashuri i Allahut, Mevlana, në lidhje me ata që fokusohen vetëm në planin e jashtëm të kurbanit, pa qenë të vetëdijshëm ndaj këtyre të vërtetave dhe kushteve shpirtërore të tij, shprehet me këto fjalë qortuese:

“Ki kujdes, mos u mundo të bësh kurban hijen e dhisë!..”

Mishi dhe kocka e kafshës që bëhet kurban, është hija (e kurbanit); ndërsa thelbësore është kuptimi që shpreh ai (kurbanin). Pra edhe shpirti duhet të jetë i vetëdijshëm ndaj këtij kuptimi. Në një ajet fisnik, urdhërohet:

“Tek Allahu nuk arrin as mishi, as gjaku i tyre, por arrin përkushtimi juaj!..”
(Haxh, 37)

Treguesi më i bukur i shkallës së besimit, është mëshira. Ndërsa mëshirë, është që atë që zotëron, t'ua dhurosh nevojtarëve, duke plotësuar nevojat e tyre. Ky aspekt i kurbanit e bën atë një adhurim që mpreh ndjenjën e mëshirës në zemrat e besimtarëve.

Treguesi më i bukur i shkallës së besimit, është mëshira. Ndërsa mëshirë, është që atë që zotëron, t'ua dhurosh nevojtarëve, duke plotësuar nevojat e tyre. Ky aspekt i kurbanit e bën atë një adhurim që mpreh ndjenjën e mëshirës në zemrat e besimtarëve. Bajrami i vërtetë është për robërit fatlumë, që në sajë të këtyre ndjenjave arrijnë të marrin vizën e shpëtimit të përjetshëm, duke ia kushtuar jetën dhe pasurinë Allahut Teala; për besimtarët altruistë, vetëmohues, bujarë e punëtorë, të cilët e marrin urimin e bajramit prej Allahut Teala, në sajë të një duaje të pranuar që është ngritur tek Ai nga një zemër e hidhëruar, e cila ka shijuar bajramin në sajë të tyre.

ÇLIRIMI MË MADHËSHTOR, ËSHTË ÇLIRIMI I ZEMRAVE. LUM ATA QË DUKE E BËRË ZEMRËN VEND-MËSHIRE PËR TË GJITHË BESIMTARËT DHE KRIJESAT, U JAPIN ATYRE JETË NË SARAJET E SHPIRTIT TË TYRE...

Allahu Teala na bëftë të mundur një jetë të mbushur me frymëzim shpirtëror dhe frymën tonë të fundit e bëftë hapin e parë të paqes dhe lumturisë së një bajrami të përjetshëm!..

Amin!..

1. Shih. Muslim, Edahi, 28, 34; Ebu Daud, Edahi, 9-10/2812.

EL-MUSAUUIR

Ilir Hoxha

Mendoni sikur keni parë një ëndërr. Jeni në një vend të njohur me njerëz të njohur, por ka diçka që nuk shkon. Ngado të ktheheni, do të vini re se të gjithë kanë një zë, një fytyrë, një mimikë etj... Ju e keni të pamundur të dalloni kush është nëna juaj, babai apo vëllai juaj. Sapo i drejtoheni dikujt, shikoni se nuk është personi që pandehnit. Jeni të etur dhe të gjitha gjërat përreth duken si ujë, por nuk janë ujë. Në fakt gjithçka duket si ujë, por ju nuk mund ta dalloni cili është uji i vërtetë. Edhe uji, edhe zjarri duken njësoj. Ju e keni të pamundur të dalloni zjarrin, derisa ai t'ju djegë. Çdo gjë përzihet me tjetrën. Çfarë ndjeni kur zgjoheni?

Ja pra, Ai që e pengon botën tonë të kthehet në një ëndërr të frikshme, është Musauuiiri / Formësuesi, i Cili i ka dhënë formën e tyre të pashoqe dhe të posaçme vetëm për to, të gjitha krijesave, që prej gurëve, zogjve, luleve, e deri tek njerëzit. Madje, Ai u ka dhënë veçori që i dallojnë ato nga të tjerat, jo vetëm çdo lloji, por edhe çdo individ të një lloji të caktuar. Vetëm në këtë mënyrë ne mund t'i dallojmë krijesat nga njëra-tjetra dhe mund të njohim njëri-tjetrin.

Pikësëpari, duke na “krijuar”, Krijuesi ynë i Madhëruar, na nxjerrë prej pusit të pafund të mos-ekzistencës, në faqen e tokës. Më pas, duke mos u mjaftuar me “sjelljen në ekzistencë”, Ai i dha çdo krijese në gjithësi formën e vet të veçantë vetëm për të dhe i fali cilësitë fizike dhe shpirtërore.¹

Tashmë, as një guralec nuk ka vlerën e një guraleci

tjetër, e as një gjethe apo një pikë uji. Çdo vepër e Musauuirit, i Cili dizajnoi ekzistencën, është aq origjinale, saqë nuk është e njëjtë jo vetëm në pamjen e jashtme, por nuk është e njëjtë as në detajet më të holla të ndjenjave dhe mendimeve. Siç shprehet edhe Ragib el-Isfahani, “çdonjëri prej nesh ka dy pamje. Njëra është pamja e jashtme që perceptohet me anë të shqisave, ndërsa tjetra është personaliteti ynë që perceptohet me mendje, pra pamja e karakterit tonë.”

Pamjet që na ka caktuar Ai², janë amanet për ne për sa kohë që jetojmë si vepër e Tij. Pra, përkundër të asaj që pretendojnë disa, ne nuk jemi të zotët e trupave tanë. Dhe, për këtë arsye, ne nuk mund të ndërhyjmë tek ai (trup) sipas qejfit tonë.

Siç e cekëm edhe më lart, Allahu, i Cili është Musauuir, ashtu siç i ka dhënë formë pamjes sonë të jashtme, i ka dhënë formë edhe pamjes sonë të brendshme, pra Ai ka përcaktuar gurët e themelit të karakterit tonë (jo moralin tonë, por cilësitë tona karakteristike themelore). Për këtë arsye, edukimi që përpiqen të bëjnë disa prindër, duke synuar të ndryshojnë thelbin e karakterit të fëmijëve, nuk është përmirësim, por prishje.

Mirë, por a mund të jetë i shëmtuar një dizajn i Allahut, i Cili është më i miri dizajnesve? A krijon Ai ndonjë gjë të shëmtuar? Si mund t'i përgjigjemi Musauuirit të botëve pa asnjë ngurrim në besimin tonë rreth kësaj pyetje që nuk e flasim shpesh, por që na bren mendjen?

1. shih. A'raf, 11.

2. shih. Al-i Imran, 6.

Kësaj pyetje mund t'i përgjigjemi duke thënë, “të shohim se si janë formuar kriteret tona në lidhje me të bukurën”... Krijimi, apo natyra e paprishur është e bukur... Ndërhyrja në të, është diçka më e tmerrshme se sa ajo që bën dikush, i cili merr një penel në dorë dhe tenton të rregullojë sipas mendimit të vet veprat e artit në Muzeun e Luvrit. Nëse diçka na duket e shëmtuar, kjo është ose për shkak të prishjes së natyrës sonë, ose për shkak të prishjes së shikimit tonë. Në të parën, ne kemi prishur ekuilibrin, duke shkatërruar gjithçka. Ndërsa në të dytën, shikimi ynë është prishur aq shumë, sa nuk mund të shohë bukurinë në thelbin e sendit.

Shikimi i bukurisë madhështore të krijimit, bëhet i pamundur nëse largohesh prej natyrës. Njësoj si ai i cili ka humbur kujtesën dhe nuk njeh as njerëzit më të afërt. Mirëpo, Allahu, i Cili e di se ne do ta pësojmë këtë humbje të vetëdijes me kalimin e kohës, ka vendosur para syve tanë një shënim përkujtimi (Kuranin) që do të mbetet deri në pafundësi, duke na njoftuar të saktën e çdo gjëje:

“Allahu është Ai që jua ka bërë Tokën vendbanim e qiellin kulm, ju ka dhënë formë e jua ka përsosur atë dhe ju ka furnizuar me ushqime të mira. Ja, ky është Allahu, Zoti juaj. Qoftë i lartësuar Allahu, Zoti i botëve!” (Gafir, 64.)

“Ai i ka krijuar qiejt dhe Tokën me të vërtetën, ju ka dhënë format tuaja dhe jua ka bërë ato të bukura; të gjithë tek Ai do të ktheheni.” (Tegabun, 3.)

Sipas shpjeguesit të Esmat Husna³, Ali Osman Tatllësu, “fenomenet që quhen *gabime natyrore* dhe me anë të të cilave disa përpiqen të vërtetojnë mangësitë dhe të metat e përsosmërisë në gjithësi, në fakt nuk janë të meta, por dëshmi që tregojnë vullnetin e Krijuesit dhe veprën e tij të pashoqe. Ato tregojnë se natyra dhe prindërit, nuk janë *ndikues të vërtetë*”.

Kur Krijuesi ynë, i Cili është Musauuir, na krijoi prej mosekzistencës, me frymën e tij na fali edhe neve aftësinë për të imagjinuar dhe përfytyruar. Sipas Ibn-i Arabiut, dallimet në pamjet tona të jashtme janë realizuar në sajë të shfaqjes së emrit Musauuir. Dhe, po të mos ishte shfaqja e këtij emri, të gjitha krijesat në gjithësi do të përziheshin me njëra-tjetrën, duke krijuar një kaos të vërtetë. Gjithashtu, po të mos ishte shfaqja e këtij emri, në botën tonë të mendimit dhe të ndjenjave, asgjë nuk do të dallohej nga tjetra. Pra, ndjenjat dhe mendimet tona do të perceptoeshin vetëm në një tip të vetëm. Ne nuk do të arrinim

t'i përkufizonim as ndjenjat dhe mendimet tona në lidhje me ndodhi të ndryshme.

Në sajë të kësaj aftësie, në mendjet tona zhvillohen nocione në lidhje me imazhet, u japim formë dhe i projektojmë ato. Në fillim, ne e imagjinojmë diçka, pastaj e realizojmë. Nëse aftësinë tonë për të imagjinuar dhe përfytyruar e përdorim në përputhje me shpalljen (Kuranin) e Allahut, pra, nëse nuk e lejojmë përfytyrimin e së keqes, imagjinatat tona nën udhëzimin e Musauuirit, do të na çojnë drejt së vërtetës. Në këtë mënyrë, do të arrijmë të mbrohemi prej çdolloj mashtrimi.

Në tre ajetet e fundit të sures Hashr përmenden shtatëmbëdhjetë emra të Allahut. Ndërsa në ajetin e fundit, flitet për fazat e krijimit duke përmendur emrat Halik/Krijues, Bari/Shpikës dhe Musauuir/Formësues. Emri i parë, “Halik”, shpreh kohën kur krijesa del në ekzistencë dhe përcaktimin e një prej formave të pafundme që mund të marrë. Emri i dytë, “Bari”, shpreh “sjelljen në ekzistencë të diçkaje duke i dhënë një masë materiale, pa asnjë model të mëparshëm”. Ndërsa emri “Musauuir”, që përbën edhe fazën përfundimtare të krijimit, shpreh aktin që përcakton portretin/imazhin fizik dhe shpirtëror të krijesës, duke i dhënë fund fazës së krijimit.

Këto emra, nuk shprehin vetëm sjelljen në ekzistencë të trupave dhe sendeve. Në fushën e veprimit të këtyre emrave, hyjnë edhe fenomenet si vendosja e parimeve dhe ligjeve, krijimi i veprave e mendimeve dhe zbatimi i këtyre mbi trupat dhe krijesat. Po ashtu, këtu bëjnë pjesë edhe nocionet abstrakte, proceset, strategjitë dhe sistemet e vlerave.

Ata që kanë më tepër nevojë për shfaqjen e emrit Musauuir, janë ata që kryejnë qoftë edhe një prej fazave të prodhimit të çfarëdolloj gjëje si, mendim, art, send, etj. Ashtu si formësimi/portretizimi që është faza e fundit e krijimit, edhe njeriu është hallka e fundit e zinxhirit të krijimit. Siç shprehet edhe Sadrettin Konevi, “njeriu është grada e fundit e materies”. Pra, është pika më e lartë e atyre që kanë një trup material. Dhe për këtë arsye, ai zotëron edhe aftësinë e imagjinatës dhe përfytyrimit.

Mirëpo, kur njeriu e pëlqen shumë këtë aftësi të tij dhe i harron kufijtë, mendon se mund të imagjinojë e të përfytyrojë të gjithë të vërtetën, gjë e cila e bën atë të rrëshqasë në gabim. Për të mos rënë në këtë gabim, njeriu duhet të njohë kufijtë e vetë në mënyrë të vullnetshme. Kufijtë tanë, janë aty ku fillon shpallja hyjnore. Për këtë arsye, mbi fjalën e Tij, nuk mund të thuhet gjë tjetër.

3. Emrave të bukur të Allahut

MBI LIBRIN "FENOMENI I ARTIT"

*Çdo gjë mund të ketë dy interpretime të ndryshme,
dhe mund të mbrohen që të dyja.*

PROTAGORA.

Edison Çeraj

- 1 -

Që prej Aristotelit e deri në ditët tona, kemi trashëguar me qindra përkufizime e trajtesa mbi natyrën, thelbin apo domethënien e artit, këtë veprimtari kaq kyçe për të depërtuar te misteri i qenies-në-botë. Kjo mori trajtesash mund të këqyret në dy mënyra: si një koleksion i pamatë nocionesh, konceptesh dhe idesh, që përbën një mjegullnajë të dendur, saqë pak vetë arrijnë të orientohen kur kapullohen prej saj; por, mund të këqyret edhe si një mozaik, ku çdo pjesë ka rolin e vet dhe nuk ka kuptim pa tjetrën ose pa tërësinë.

Kjo e dyta na jep shumë më tepër se e para, dhe si e tillë është më dritëdhënëse, më shteghapëse.

Në fakt, për një artist, vjen një çast dhe e gjithë çfarë është thënë e shkruar për artin nuk ka asnjë peshë, dhe përkufizimi i artit bëhet vetë arti, sepse në fund të fundit arti është njohje nëpërmjet aktit, jo dijes. Dija e vret artin.

Por, arti nuk u përket vetëm artistëve, prandaj lind nevoja (në disa raste e tepërt) për të reflektuar e për të thënë diçka për të.

Gjer më sot, çdo përkufizim ka qenë pashmangshëm përkufizim, përkufizues, përkufizuar. Në

fund të fundit, një përkufizim nuk mund të bëjë më shumë sesa të shprehë një të vërtetë të pjesshme të artit, që duke qenë e tillë nuk mjafton.

Të përkufizosh do të thotë të gjykosh, dhe kur e bëjmë këtë privohemi nga shumë mundësi; domethënë, nga shumë këndvështrime të tjera. E kush mund t'i rrokë të gjitha pikat e vështrimit njëherësh!?

Ajo çfarë bën Izetbegoviçi në këtë trajtesë është përpjekja për ta çliruar artin nga dija, për ta parë e jetuar atë në këtitësinë vet, pa asnjë ndërmetës – të ndërtohet një marrëdhënie vetjake dhe intime me veprën.¹ Ai kulmon me idenë se një vepër arti nuk është çështje kuptimi, por përjetimi.² Nëse marrim parasysh burimin metafizik të veprës së artit, atëherë çdo gjë është e qartë. Me nocionin kuptim, Izetbegoviçi ka parasysh kuptimin racional të gjërave/fenomeneve, që mori hov në veçanti pas iluminizmit, kur u ringrit kulti i arsyes. Por, njeriu nuk kupton vetëm përmes arsyes, se pastaj na del se vizione si ai i Dante-s apo i Michelangelo-s të jenë thjesht për-

1. Kjo përpjekje nga ana e tij mund të shihet edhe si një sintezë e mundshme e asaj çfarë kemi trashëguar për anën teorike të artit. Por, a është e mundur një sintezë e tillë? Vështrirë të ketë një përgjigje të prerë për këtë.

2. Siç ndodh me muzikën, ku askush nuk shtron pyetje të natyrës se ç'kuptim ka kjo apo ajo melodi.

ralla. Meqë ra fjala, a janë përrallat përralla?

Pra, ka diç që nuk shkon te këto vizione, gjithnjë nëse flasim nën diktatin e arsyes dhe arsyetimit. Diçka që nuk shkon ka edhe te konstruksioni modern “njeri primitiv”, që në përshtatje e sipër drejt zhvillimit (në termat e evolucionit), teksa bënte një jetë fundekrye si ajo e kafshës (një kafshë mes kafshëve), në çaste të caktuara mënjanohej nga kopeja për të kryer disa praktika të cilat nuk janë hasur dhe nuk do të hasen asnjëherë të kafshët, si: të pikturuarit, magjia, rituale të caktuara, varrosja ceremoniale e të vdekurit e ndonjë akt tjetër të kësaj natyre.

Sado që kemi mësuar shumë gjëra të vlefshme nga astronomia, fizika, matematika, gjeometria, biologjia, kimia dhe mjekësia, prapëseprapë, siç shkruan Izetbegoviqi, “njeriu është shumë më tepër nga ç’na thonë të gjitha shkencat e marra së bashku”.

Pra, ka një kufi që shkencat nuk e kalojnë dot, – pasi është në natyrën e tyre që të mos e kalojnë – pikërisht këtu nis territori i artit, që është një përvojë zbuluese *sui generis*; e thënë ndryshe, një mundësi për qenien.

- 2 -

Mundësia që na jep arti

Arti na jep mundësinë të rrimë më shumë me veten. Arti na jep mundësinë të thellohemi në qenien tonë. Arti na jep mundësinë të meditojmë për horizontet me të cilat përballemi sa herë që shohim një vepër arti. Arti na jep mundësinë të ruajmë autenticitetin tonë, që të jemi më të ndërgjegjshëm për të. Arti na jep mundësinë që të shohim gjithnjë një botë burimore/origjinale, dhe jo kopje.

Krijimtaria artistike ka prirjen të na bëjë kreativë me veten dhe me hapësirën. Arti na bën të kuptojmë që gjërat e vërteta bëhen me dashuri dhe dhimbje njëkohësisht, megjithëse dhimbja zakonisht vjen më pas ose më vonë. Arti na bën më të dhënë pas heshtjes, aq thelbësore si gjendje për qenien. Arti na jep mundësinë të veçohemi nga masa, duke dalë nga mpirja që shkakton kolektivja. Arti na zhvendos në dimensione të atilla, ku vetëm pasi i provojmë nëpërmjet përjetimeve vetëdijesohemi (deri në njëfarë pike) për gjurmët që mbesin në ne. Arti na imponohet në formë të vazhdueshme që ne të ndajmë diçka të vërtetë me veten tonë, sikur edhe një gjë të vetme.

Megjithatë, në një botë të dominuar nga spektakli³, janë krejt të pakët ata që duan të qëndrojnë përballë një veprë arti e të kuvendojnë me veten ose me vetë veprën, ose me autorin e saj. Sigurisht që të pakët duhet të jenë edhe për faktin dramatik që shumica

3. Një referencë e vyer për këtë temë është edhe libri *Shoqëria e spe-taklit*, i Guy Debord, përkthyer në shqipe nga Astrit Cani.

dërrmuese e njerëzve shohin vetëm me sy e jo me zemër. Ai që nuk sheh dot me zemër është krejtësisht i kapulluar me atë lloj verbërie për të cilën nuk ka fjalë. Pikërisht kjo është verbëria.

Po prapë vepra e artit rezervon një vend për secilin që kërkon ta takojë, sado i çinteresuar dhe në pavramendje qoftë: ajo është e gatshme të presë çdokënd. Qëndrimi i saj që sa vjen e rëndohet nga pesha e viteve, por edhe sikur merr do tipare të flohta, synon deri në pafundësi, pavarësisht se lënda me të cilën është bërë, pra baza materiale, që mbetet gjëja me më pak peshë dhe fare tutjetëhu, nuk ia lejon përmbushjen e këtij synimi.

Bota e veprës së artit funksionon sipas disa ligjë-sive të brendshme që kanë një natyrë shumë të gjerë dhe gjithëpërfshirëse, e në asnjë rast përjashtuese. Këto ligjësi vetëm sa kërkojnë njeriun te çdo njeri (për ta fisnikëruar) dhe te çdo i arratisur nga vetja (për ta rigjetur).

Pra, janë pikërisht përjetimet ato që na japin mundësinë e vyer për të hyrë në komunikim me veprën e artit, e për rrjedhojë edhe me veten – bash këtë kërkon të na kujtojë Izetbegoviqi. E për sa i takon ngritjes së kuptimeve e përllogaritjeve, sa më shumë t’u futemi aq më larg thelbit apo mesazhit të veprës së artit do jemi, gjë që e prekëm edhe më lart.

Arti na jep një mundësi për të përjetuar dhe kuptuar (për aq sa është e mundur) aktin sublim të krijimit, nga ku përpara nesh shfaqet një botë (vepra) e cila, ndryshe nga zbulimi që bën shkencëtari, nuk ka qenë më parë diku e fshehur dhe e pazbuluar: ajo buron nga një tjetër botë, dhe vetëm sa i zbulohet me energjinë e vet artistit; ku fillimisht, mu në këtë fazë, ajo s’është tjetër veçse përmbajtje pa formë – forma vjen më pas si e paevitueshme, edhe si marrëdhënie me tjetrin, dhe pikërisht për këtë kjo është pjesa më e parëndësishme, ose pjesa më paradoksale në meditimet e artistit.

Arti, po ashtu, na jep mundësinë të jemi më të butë, më të paqtë me veten dhe me tjetrin. Imagjioni një takim ndërmjet poetësh, ku ndonjëri reciton a këndon ndonjë varg e ku një tjetër shpreh me vërtetësi një përsiatje të atypëratyshme. Nga ana tjetër, imagjioni një takim ndërmjet politikanësh, ekonomistësh, shkencëtarësh apo profesionistësh çfarëdo.

Siç mund ta merrni fare kollaj me mend, nuk është hiç e nevojshme të bëjmë ndonjë koment se ku qëndron ndryshimi.

Arti nxit harmoninë mes shpirtrave të gjallë e të vdekur, se ndryshe nuk është i mundur. Kurse politika (e sotmja në veçanti), ekonomia apo disa prej shkencave më kryesore, nuk bëjnë dot pa nxitur herë pas herë konflikte të caktuara.

E ARDHMJA

si realitet i pajetuar

— Nuredin Nazarko —

Askund dhe askush kurrë nuk mund ta pararendojë jetën që e pret. Është e ardhmja e panjohur që në vitet e rinisë nuk ka sesi të mos e ëndërrosh gjithë shpresë. E ëndërron si kohën që do të të bëjë të mundur realizimin e ëndrrave djaloshare apo ëndrrave të vajzërisë. Je si në ethe. Edhe ke frikë nga e panjohura, por edhe e dëshiron të vijë dhe të të mbështjellë me misteriozitetin e saj. Rend pas saj si i marrë. Ngulmon në realizimin e asaj që ëndërron. Kallon net të tëra duke menduar si do të jetë. Ëndërron pa fund. Ëndërron kur ngrihesh çdo mëngjes dhe e ndjen veten plot me energji. Ëndërron çdo darkë kur mbështetesh për të fjetur nga lodhja e ditës. Ëndërron në çdo çast të së tashmes. Ëndërrat mund të jenë një shtysë e mirë motivuese. Njeriu në fazën ëndërrimtare beson se e ardhmja e tij me patjetër do të jetë më e mirë se aktualja ku ai gjendet e jeton. Zakonisht ëndërrat që ka njeriu për të ardhmen lidhen më atë çfarë njeriut i mungon. Por kjo mungesë nuk duhet përkthyer thjesht si mungesë mirëqenie materiale. *De facto* shumë syresh kështu e përkthejnë.

-A janë përkthyes të mirë?

-A e njohin mirë gjuhën nga e cila duan të përkthejnë?

-Mos vallë përkthimi i tyre bëhet duke e përshtatur origjinalin me kutin e tyre të matjes dhe peshës?

-Nëse ndodh kështu, a mund të flasim për cilësi të mirë përkthimi?

-A mundet shumica ta nuhasë këtë përkthim hilecak?

-A munden sytë e verbuar nga ëndërrat plot pasion materialistik për të ardhmen ta lëçitin hiletarinë?

-A mund këta përkthyes të kënduar e të lexuar të na sjellin një pamje më të qartë të asaj çfarë duan të na vendosin para duarve?

-Po tek cili mjeshtër alkimist e kanë mësuar artin e përkthimit?

-E në qoftë se e kanë gjetur mjeshterin alkimist, a është ai mjeshtri i mjeshtërve apo mos vallë kanë rënë ndër leqet e ndonjë iluzioni që na e sjellin si të vërtetë, për të na mbushur mendjen se e ardhmja është e sigurt vetëm nën pushtetin e materialistikes?

Ja që ëndërrat djaloshare apo vajzërore në vllugun e tyre nuk ndalen të pyesin. Nuk ndalen të reflektojnë rreth shtigjeve që përqarkësojnë horizontet e vështrimeve të tyre ëndërrimtare. Kësisoj iu duket

sikur një ditë do të pushtojnë botën dhe gjithçka do të jetë nën këmbët e tyre. E nënshtruar para pushtetit të tyre. Të vetëkënaqur qëndrojnë të veshur me mëndafsh në fronin e tyre. Të rrethuar nga shërbyes dhe shërbyese që iu bëjnë fresk me gjethet e palmave. Të tjerë shërbyes dhe shërbyese që presin me përlule tu shërbejnë pije të freskëta të mbushura nga vozat e bodrumeve të mbretërisë së tyre. Dhe këta syresh që japin vetëm urdhra. Urdhërojnë shërbëtorët që t'i marrin me gjithë fron në shpatullat e tyre për t'i shëtitur në rrugët e mbretërisë. Pasi lodhen nga shëtitja duan të rehatohen e pushojnë në vaska me qumësht e të ushqehen me fruta ekzotikë. Pastaj vjen ora e pushimit të drekës, mes rehatisë dhe luksit. Dhe sapo ishni mbështetur në jastëkët e parfumuar me myshk iu përplasen në fytyrë një sapllak ujë shoqëruar me zërin që iu kujton se po afron dreka dhe ende nuk kanë bërë një zhgrap për atë ditë. Hapin sytë dhe ç'të shohin. Rreth e rrotull as fron, as shërbyes, as shërbyese, as fruta ekzotikë, as vaska me qumësht, as freski me gjethe palmash dhe as pushime në dhoma të parfumuara me myshk.

Një sapllak ujë fytyrës dhe menjëherë zbret nga bota ëndërrimtare për të ardhmen e pasigurt, në realitetin që të rrethon. Gjërat më normale për një jetë normale. Në mos në shumë raste gjërat më minimale për të jetuar. Të ëndërrosh mirë bën. Por kur këto ëndrra të këtij lloji i kthen në qëllimin e jetës tënde për atë pjesë të jetës ku ti as e di se çfarë të pret mirë nuk bën. Vetëm se shqetësohesh më kot dhe dëshpërohesh kur sheh se në ç'kushte jeton. E lodh shpirtin me gjëra të cilat ndoshta nuk vijnë kurrë. Po edhe sikur të vinin a do të ishte shpirti yt i nginjur me paqe?

Pa prit!

-Për çfarë bote po ëndërroje? Për botën ku sundon materialistikja.

- Po shpirti yt a mund të nginjet me materialistiken? Të zhuritet dhe më shumë po, por të nginjet jo.

Nëse nuk e beson dhe e quan përrallë provo ta jetosh këtë përrallë. Vetëm duke e jetuar realisht do ta kuptosh vërtetësinë e përrallës.

-Por a do të të premtojë koha më pas që të këndellesh nga sapllakja e ujit që ngjall të zhuritit nga etja dhe u kthen gjallërinë dhe shkëlqimin rinor?

Ja këtë nuk e dimë kurrësesi. E megjithatë shpresojnë për një jetë të gjatë. Për një të ardhme që ende nuk e kanë jetuar realisht, por vetëm në ëndrrat e tyre.

Mungesa e përvojës, mospërballja me realitetin e ashpër i ka rehatuar në shtretërit aromatikë të ëndërrimeve. Jini të brishtë. Skeletin e kini ende të butë. Kockat tuaja janë ende të përkulshme. Muskujt tuaj janë ende të palodhur nga sforcimi. Neuronet tuaja janë ende të lehtë në arsyetim. Sinapset tuaja e qarullojnë më shpejt sesa duhet informacionin.

Zemrat tuaja nuk kanë vuajtur mjaftueshëm për të thithur nektarin e jetës reale. Zemrat tuaja ende janë duke u qerthulluar në pyjet e ëndrrave që janë lëshuar si hergjele e nuk dinë të ndalen. Zemrat tuaja ende nuk kanë arritur të çajnë shtegun që i nxjerr në lirishtë.

Mos kërkoni ta përshpejtoni të ardhmen tek aktualiteti. Ajo do të vijë gjithsesi. Është duke iu pritur, aty ku u ka pritur gjithmonë. Pret që ju të këndelleni dhe të hidheni në prehrin e agsholit të jetës reale dhe jo asaj të ëndërruar.

E ardhmja edhe pse ende nuk është jetuar është një realitet që gjithsesi do të vijë.

Qëndroni gati sepse është duke ardhur.

Edhe Koha ËSHTË E ALLAHUT

Nuredin Jëlldëz

Çdo gjë është e Allahut. Prej qiejve, në tokë, prej maleve, e deri tek guri më i vogël, çdo gjë që ekziston në këtë gjithësi është pronë e Allahut. Çdo gjë është në pronën e Tij dhe është e Tij. Madje edhe ata që pandehin se zotërojnë diçka, janë pjesë e pronës së Tij. Në gjithësi nuk ka dhe nuk do të ketë kurrë asnjë qenie që të jetë e përjashtuar nga ky ligj.

Ne kështu besojmë, elhamdulillah! Dhe, për shkak se besojmë në këtë mënyrë, kudo që të shkeli këmba jonë dhe çfarëdo të prekë dora jonë, ne nuk krijojmë iluzione duke pandehur se zotërojmë ndonjë gjë.

Ne marrim mësim prej zhgënjimit të Karunit dhe habitemi me çmendurinë e faraonit. Si mundet dikush t'i kalojë kufijtë e të mendojë gabim në pronën e Allahut!? Përderisa prona është e Allahut, edhe fjala është e Tij. Kjo është më e drejta, themi ne. Ne e kuptojmë se menaxhimi në pronën e Tij, është e drejta jonë vetëm në aspektin e meditimit mbi të. Nëse prona është e Tij, ç'mund të themi ne? Nëse dëshiron dërgon edhe Musa, edhe Ibrahim. Por, nëse dëshiron dërgon edhe faraon, edhe Nemrud. A nuk është e Tij prona? Edhe fjala, edhe ligji janë të Tijat.

E drejta e Allahut është të gjykojë edhe në Mekë, edhe në Jemen. Edhe në veri, edhe në jug. Për Zotin, as perëndimi nuk është perëndim, e as lindja nuk është lindje. E çfarë ndryshimi ka poshtë apo lart për Krijuesin!? Edhe lindja, edhe perëndimi janë Tijat. Ai është pronari i gjithçkaje që ekziston.

Si besimtarë, ne nuk zgjedhim vend për të falur namaz. Të njëjtin namaz që e falim në Meke, mund ta falim edhe në Jemen, në Irak apo në Turqi. Namazi që do të falim si rob për hir të Zotit, është i njëjti në çdo vend. Në çfarëdo pjese të tokës që ta vendosim ballin në sexhde, mund ta falim edhe namazin. Përderisa e gjithë toka është e Allahut, kudo që të falet, namazi është namaz. Kështu është edhe agjërimi, edhe zekati.

Allahu është edhe pronari i të gjitha kohërave, që prej kur ajo është krijuar për herë të parë. Ashtu siç është Allahu Ai që e krijoi periudhën kohore në të cilën ka jetuar babai ynë Ademi (a.s.), Allahu është edhe Ai që do ta krijojë periudhën e kohës në të cilën do të jetojë edhe fëmija i tij i fundit. Pronari i kohës që kanë përdorur dje gjyshërit tanë, është edhe pronari i kohës që

po përdorim ne sot. Po ashtu, edhe pronari i kohës që përdorin besimtarët, është i njëjti edhe për kohën që përdorin jobesimtarët. As dallimi midis natës dhe ditës dhe as dallimi midis stinëve, nuk mund të jetë arsytim i robit para Allahut të Madhëruar. Për robin nuk mund të ketë "kohë të mirë" apo "kohë të keqe". Kushdo dhe kurdo që të jetë krijuar, do të thotë se edhe robëria e tij ndaj Allahut atëherë është kërkuar. Ashtu siç nuk ka ndonjë dallim në aspektin e vendit të namazit që falet në Mekë, ndërmjet atij që falet në Jemen, ashtu nuk mund të ketë ndonjë dallim edhe ndërmjet kohëve që jetojnë njerëzit, të cilën njeriu mund ta përdorë si arsytim para Allahut. Kushdo dhe kurdo që të jetë krijuar, edhe jeta e tij, edhe sprova e tij është në atë kohë.

Nuk është e drejtë që njerëzit ta konsiderojnë veten më me fat apo më pa fat se të tjerët që kanë jetuar në të shkuarën apo që do të jetojnë në të ardhmen. Të jetosh në fillim të kohës apo në fund të saj, nuk është as shpëtuese dhe as shkatërruese. Ashtu siç nuk kemi krijuar asgjë, ashtu nuk kemi krijuar as kohën. Madje as që mund ta krijonim. Në cilëndo kohë dhe në cilindo vend që Zoti ynë ka dëshiruar të na krijojë, ai vend dhe ajo kohë është më e përshtatshme për ne. Ne kështu besojmë dhe me këtë përpiqemi të fitojmë. Në vend që të ëndërrojmë një aventurë se do të ishim apo jo në anije së bashku me Nuhun (a.s.), në kohën e tij, ne duhet të analizojmë veten se a jemi apo jo në anijen e sotme. Kjo kohë, është krijuar për ne. Dhe pronari i kësaj kohe është Allahu. Ai ka dëshiruar dhe e ka krijuar.

Ai na ka krijuar neve dhe kohën, duke dëshiruar të sprovtojë devotshmërinë tonë ndaj Tij. As hapësira dhe as koha nuk janë çështje që na përkasin neve. Ajo që na takon neve, është se a e falim namazin në kohën e vet apo jo. Ndërsa vendi ku e falim, nuk është një hollësi që duhet analizuar shumë nga ne. Ai që është krijuar në shkretëtirë, në shkretëtirë do ta falë, ndërsa ai që është krijuar në qytet, në qytet do ta falë. Ata që janë krijuar dje, do ta falnin dje. Ndërsa ata që janë krijuar sot, do të bien në sexhde sot. Ne jemi robërit e të sotshmes. Sprova e sotme, është sprova jonë. Ne jemi robërit e të njëjtit Zot. Jemi njerëzit e të njëjtit besim. Shpresojmë për të njëjtin Xhenet. Allahu është pronari i gjithësisë dhe i kohës. Ndërsa ne jemi robërit e Tij të së djeshmes, të sotmes dhe të nesërme.

Plaku

që u rrëzua dhe veliq

Xhemal Nar

“Kush dëshmon se përveç Allahut nuk ka Zot tjetër dhe se Muhamedi është i Dërguari i tij, Allahu do t’ia bëjë haram zjarrin (e Xhehenemit)” (Muslim, Iman nr. 46; Tirmidhi nr. 2638.)

Fakti që e mësojmë këtë hadith, ka një ndodhi të vetën. Es-Sunabihi, thotë: “Shkova tek Ubade bin es-Samiti, i cili ndodhej në prag të vdekjes. Kur e pashë në atë gjendje fillova të qaj. Ndërsa ai më tha: «Prit pak! Përse qan? Për Zotin, nëse më kërkohet të dëshmoj për ty, do të dëshmoj patjetër. Nëse do të më jepet e drejta e ndërmjetësimit, me siguri do të ndërmjetësoj për ty. Nëse do të kem fuqi, patjetër që do të jem i dobishëm për ty.»

Pastaj vazhdoi të thotë:

«Për Allahun, unë nuk kam dëgjuar prej Rasullullahut asnjë hadith të dobishëm për ju, e që të mos t’jua kem transmetuar. Përveç një hadithi! Por edhe atë do t’jua them sot në prag të vdekjes.» Më pas, na tregoi hadithin e mësipërm të Rasullullahut (a.s.): «Kush dëshmon se përveç Allahut nuk ka Zot tjetër dhe se Muhamedi është i Dërguari i tij, Allahu do t’ia bëjë haram zjarrin (e Xhehenemit)» (Tirmidhi nr. 2638. Rudanî, nr: 3.)

Një ditë, Profeti (a.s.), në një mbledhje lexoi ajetin: “O ju, që besoni! Ruani veten dhe familjet tuaja nga zjarri, lënda djegëse e të cilit janë njerëzit dhe

gurët. Atë e mbikëqyrin melekët” (Tahrim, 6.) Pas kësaj, një i moshuar që ndodhej aty, u ngrit në këmbë dhe pyeti:

“O i Dërguar i Allahut! A janë edhe gurët e Xhehenemit si gurët e kësaj bote?”

Profeti (a.s.), u përgjigj:

“Betohem në Atë që ka në dorë shpirtin tim se një gur i Xhehenemit është më madh se të gjitha malet e kësaj bote.”

Pasi dëgjoi këto fjalë, plakut i ra të fikët dhe u rrëzua përtokë. Kur Profeti (a.s.), vuri dorën e tij të bekuar në zemrën e plakut, e kuptoi se jetonte ende dhe tha:

“O plak! Thuaj, La ilahe il-lallah!” Plaku tha:

“La ilahe il-lallah!” dhe pas kësaj, Profeti (a.s.), e përgëzoi me Xhenet.

Sahabët që ndodheshin aty pyetën:

“O i Dërguar i Allahut! Vetëm atë po përgëzon me Xhenet prej të gjithë neve?” Profeti (a.s.), u tha:

“Po, sepse Allahu i Madhëruar ka urdhëruar: «... Kjo është për ata që kanë frikë nga qëndrimi para Meje (për gjykim) dhe i tremben premtimit (dënim) Tim.»” (Ibn Kethir, Tefsir IV/391.)

1. Ibrahim, 14.

Trajnim

DASHURIE

Halime Demireshik

“Jo, nuk mund të themi që të dashurosh nuk është mëkat; por duhet të bëjmë kujdes për veprimet që bëjmë kur jemi të dashuruar.”

“A mund të ma shpjegosh pak?”

“Në qoftë se dashuria është brenda disa kufijve të caktuar, ajo nuk është mëkat përkundrazi, dashuria e lartëson njeriun.”

“Edhe dashuria ka kufij? Kur je e dashuruar nuk shikon asgjë... Dashuria nuk njih pengesa, a nuk është ashtu?”

“Shiko e dashur Amina, trupin na e ka dhënë Allahu apo jo? Syri, veshi, dora, këmba; secila prej tyre ka detyrën e vet... Në momentin që secila prej tyre bën detyrën e vet mbizotëron harmonia. Allahu ka vendosur kufij që rregullojnë jetën tonë; edhe zemra jonë ka kufij... Njeriu i cili thotë: ‘Unë jam shumë i zgjuar, unë di çdo gjë, unë mendoj çdo gjë!’, herët ose vonë do të shkojë drejt humbjes, sepse nuk peshohet qymyri me peshoren e argjendarit. E njëjta gjë ndodh edhe me zemrën. Ashtu siç the edhe ti, Allahu (xh.sh.), na e ka dhënë atë për t’u dashuruar, për të pëlqyer njerëzit. Zemra e njerëzve begatohet me dashuri. Zemra fiton vetitë e mira të njeriut që do. Mendo sikur ke hyrë në një dyqan, në duar ke stoli prej ari dhe i thua shitësit: ‘Në qoftë se unë ju jap këto, a do të më jepni dhjetë çamçakëzë!’ Çfarë figure bën në këtë rast? Ti vetëm më një nga këto stoli mund të kishe marrë me qindra çamçakëzë... Me zemrën ndodh e njëjta gjë... Dashuria e saj ka një vlerë shumë të çmuar dhe është mëkat që ta harxhosh në vende të padobishme.”

“Do të thotë që nuk duhet të duam asgjë?! As një zog, lule, shtëpi apo një njeri tjetër...”

“Jo, nuk doja të thosha këtë gjë. Sigurisht që njeriu do të dojë shumë gjëra, bile nganjëherë dashuria e zmadhon zemrën. Më përpara fshatarët hapnin një pus dhe tërhiqnin ujin prej tij. Për të marrë ujë duhet të hidhnin vetë pak ujë në fillim. Ata hidhnin ujë me një kovë dhe në këtë mënyrë hapej pusi. Dashuria e njeriut për krijesat e tjera është si ai uji i kovës, i cili kur bie në tokë bën që të shpërthejë një burim i tërë... Dikur mjeshtrat para se të merrnin një nxënës e pyesnin atë: ‘A je dashuruar ndonjëherë?’ Kur përgjigja ishte negative, e pyesnin nëse kishte ndjerë ndonjëherë dashuri për bimët apo për kafshët. Në qoftë se personi përgjigjej: ‘Mua të gjitha më duken njëllëj’... Mjeshtri i nderuar i përgjigjej: ‘Biri im, ne nuk kemi se çfarë të të japim ty!.. Njeriu që nuk ndjen dashuri nuk ka ndjenja. Mos e lodh veten e mos na lodh as ne!..’. Le të kujtojmë edhe rastin kur Pejgamberi po

përkëdhelte nipat e vet dhe një burrë i tha: ‘Unë kam dhjetë fëmijë, por nuk i përkëdhel asnjëherë!..’ Pejgamberi (a.s.) i tha: ‘E çfarë mund të bëj unë në qoftë se Zoti e ka marrë dhembshurinë prej zemrës tënde?’... Kjo është e njëjta gjë... Në qoftë se zemra e njeriut nuk është e pasur, në të nuk gjendet as dhembshuri as mëshirë. Të duash është një ndjenjë e bukur!..”

“Ju thoni që duhet edhe të dashurohemi, por edhe të respektojmë kufijtë. Si mund t’ia arrijmë të veprojmë kështu? Njeriu që dashuron si mund të ruajë kufijtë?”

“Ah, e dashur Amina... Çdo temë hap një tjetër temë... Hajde të pushojmë pak. Të falim namazin e jacisë, pastaj flasim më qetësisht...”

“Dakord.”

U ngritën së bashku dhe morën abdest. Lidhën duart dhe qëndruan para Krijuesit të gjithësisë. Tashmë edhe Amina po falej dalëngadalë. Nuk kishte nxitimin që e mundonte në punë. Nuk kishte një vend në të cilin do të duhej të vraponte... Po e shijonte namazin ashtu siç duhej.

Dhanë selam dhe bënë duatë pastaj u ulën përsëri në divan. Zonja Saxhide pyeti:

“Ku kishim mbetur?” Amina e përsëriti pyetjen e vet:

“Po flisnim për kufijtë e dashurisë... Si mund t’i vendosim zemrës kufij?”

“Të thashë pak më parë që zemra e njeriut është si fundi i pusit që mbushet me dashuri... Po e filloj nga aty. Njeriu duke dashur gjërat e vogla bëhet gati për dashuritë e mëdha, por me një kusht: nuk duhet të krijojë varësi nga ato dashuri... Nganjëherë njeriu shikon një flutur dhe ajo bëhet shkak për lindjen e dashurisë tek zemra e tij. Për fat të keq, disa njerëz gabojnë dhe i idealizojnë kafshët aq shumë, sa që u falen atyre. Në Indi ka njerëz që adhurojnë lopën. Ky është një shembull pak ekstrem, por ndodh kur njeriu lidhet më shumë se ç’duhet më një krijesë tjetër. Një gjë e ngjashme ndodh edhe me të krishterët që e mendojmë Isain si perëndi, sepse e duan më shumë seç duhet. Dashuria që kalon kufijtë mund ta largojë njeriun nga rruga e drejtë.

Le të kthehemi në fillim; burimi i dashurisë është Allahu (xh.sh). Një nga emrat e Tij është: ‘El- Vedud’; pra: “I Dashur, Krijuesi i dashurisë dhe Ai që vendos dashurinë në zemrën e njerëzve”. Allahu ua ka falur dashurinë njerëzve si një dhuratë. Çdo njeri e jeton dashurinë në mënyrën e vet, prandaj duket sikur ekzistojnë lloje të ndryshme dashurie. Dikush e përcakton dashurinë si një pëlqim që ka për një objekt, dikush si një ndjenjë që ka për një njeri tjetër, kurse një tjetër shkon më larg dhe e përcakton si një ndjenjë e thellë që ka ndaj Krijuesit.”

“Motër Saxhide, çfarë mund të thoni për dashurinë ndaj njerëzve të tjerë?”

“Të kuptoj e dashur Amina. Aty do të dal, por kjo është një temë aq e gjerë dhe nuk di nga t’ia filloj as për cilën pjesë të saj të flas më shumë. Le t’i bashkojmë të gjitha ato që kam thënë deri tani dhe le të vijmë tek pyetja jote. Allahu, i Cili e ka vendosur dashurinë tek zemra e njeriut e trajnon atë në mënyra të ndryshme për ta bërë gati për dashurinë e vërtetë. Për shembull, njeriu mëson si të dashurojë që në momentin kur pëlqen një lule apo një kafshë, pastaj dashurohet me një njeri që i del përpara. Martohet me të dhe zemra i është bërë gati për dashurinë për fëmijën. Njeriu që i kalon të gjitha këto shkallë me radhë dhe që nuk mbetet në asnjërin nga

Të duash Atë që do Allahu, është një nga shenjat e dashurisë për Allahun. Në qoftë se e kujton, në fillim të bisedës sonë të thashë që një nga kushtet për të arritur tek dashuria e Allahut është dashuria dhe bindja ndaj Resulullahut. Në qoftë se do të bëj një përkufizim të shkurtër të kësaj, mund të them: "Dashuria vjen nga Allahu; është për Allahun edhe është e Allahut."

ato, shkon drejt dashurisë për Allahun (xh.sh). Kushti për të arritur tek dashuria e Zotit është që të mos rrimë më shumë se ç'duhet në asnjë nga shkallët e tjera..."

"Do të thotë që për ta dashur Krijuesin tonë, më përpara duhet të dashurohesh me një nga krijesat e Tij.. Sa mirë! Unë jam në atë rrugë!..."

"Ashtu është, ti je në atë rrugë, por mos harro që rrugët nganjëherë të afrojnë me vendin në të cilin do të shkosh e nga një herë të largojnë. Drejtimi që merr ka shumë rëndësi!..."

"Nuk e kuptova. A nuk është e vërtetë që të gjitha dashuritë e çojnë njeriun drejt Allahut?"

"Jo. Është krejt e kundërta... Pjesa më e madhe e dashurive vendosin një perde në shpirtin e njeriut, duke e penguar atë që të shikojë të vërtetat e kësaj jete. Po, Allahu i ka krijuar të gjitha gjallesat në çift dhe ka vendosur një tërheqje mes tyre. Allahu ka krijuar një pëlqim mes femrës dhe mashkullit, ne e quajmë dashuri këtë gjë dhe në qoftë se kjo ndjenjë nuk shkon në haram llogaritet si sevap."

"Si mund të duash pa shkuar në haram?"

"Dashuria në shumicën e rasteve është një ndjenjë që nuk është në duart e njeriut. Nuk ka asnjë problem në dashurinë e pastër që nuk ka shenja harami dhe është sevap që dashuria të mbahet e fshehur. Në hadithet fisnike thuhet:

'Ai që vdes duke e fshehur dashurinë e vet dhe duke e ruajtur nderin vdes si shehid.' (Hakim, Hatib)

'Njeriut që duron duke e fshehur dashurinë dhe duke e mbrojtur nderin, Allahu ia fal gjynahet dhe e dërgon në Xhenet.' (Ibn Asakir)

Nga kjo kuptojmë që sipas fesë tonë ruajtja

e nderit dhe fshehja e dashurisë është sevap, sepse zakonisht dashuria e verbon njeriun dhe e vështirëson ruajtjen nga mëkatet. Suksesi në punë të vështira gjithmonë të çon në fitimin e sevapeve të mëdha. Në një hadith fisnik tjetër:

'Njerëzit më të lartë të umetit tim janë ato që e ruajnë nderin kur janë të dashuruar.' (Dejlemi) "

"Si mundemi të ruajmë nderin kur jemi të dashuruar?"

"Mevlana ka thënë: 'Mos e ngatërro epshin me dashurinë!..' Kjo shprehje sikur flet për kohët e sotme... Telenovelat tona përpiqen që imoralitetin, i cila është i ndaluar nga feja jonë, ta paraqesin si dashuri. Mëkatet të cilat gjoja bëhen për hir të dashurisë paraqiten si të zakonshme.

Sigurisht që njerëzit do të joshen nga gjinia tjetër, por brenda kufijve të caktuar dhe lidhja duhet të kurorëzohet me martesë. Në qoftë se nuk ka asnjë mundësi për kurorëzim, atëherë duhet të bëjmë përpjekjet maksimale për ta larguar këtë dashuri nga zemra dhe nga mendja. Dashuria nuk e bën hallall çdo gjë!.. Nuk duhet të harrojmë që secila nga gjymtyrët tona do të merret në llogari; edhe sytë, gjuha dhe zemra. Secili organ ka një lloj të veçantë zinjaje (imoraliteti); syri ka zinanë e shikimit, dora ka zinanë e prekjes, këmba ka zinanë e vajtjes në vende të ndaluara. Ne jemi të detyruar që ta mbajmë të pastër dashurinë dhe zemrën tonë."

"A nuk do ta shikojmë fare njeriun me të cilin dëshirojmë që të martohemi?"

"A bëhet ajo gjë? Pejgamberi (a.s.) ka këshilluar që njerëzit të takohen para se të martohen, por edhe

ajo ka kushtet e veta. Disa prej tyre janë: të mos qëndrosh vetëm për vetëm me të, të mos kapeni për dore dhe të mos flisni më shumë seç duhet... Të shikosh gjatë dikë është zina e syrit edhe për femrën edhe për mashkullin. Pejgamberi (a.s.) Alisë që e ka mbajtur pranë vetes, i ka thënë:

‘O Ali, mos shiko dy herë; i pari është i yti, i dyti i shejtanit.’

Njerëzit e ditëve të sotme kanë gjetur një justifikim për këtë veprim dhe thonë që zemra ime është e pastër dhe nuk kam qëllim të keq... Mos vallë këta njerëz pretendojnë që kanë një zemër më të pastër se ajo e Aliut apo vetëm sa mashtrojnë veten?!

“Prej ku filluam të flasim dhe ku mbërritëm...”

“Me të vërtetë ashtu ndodhi... Në fakt kjo nuk është një temë që mund të konsumohet në disa fjali... Pyetjet e tua janë shumë të bukura dhe hapin tema pas teme, por nganjëherë i harroj ato që dua të them.”

“Më fal motër Saxhide, po zemra ime është shumë e shqetësuar... Kam dëshirë të mësoj çdo gjë. Kam pak nxitim...”

“Të kuptoj... Pa më thuaj, kush është ky fatlum? Kush është hajduti i zemrës tënde? A nuk do të më flasësh për të?”

“Në fakt çdo gjë ka filluar sot dhe ka ecur shumë shpejt. Ne u njohëm sot, lamë takim dhe dolëm për kafe. Ai akoma nuk ka zënë vend në zemrën time, sepse ka disa gjëra që familja ime nuk i pëlqen, prandaj le të bëjmë sikur akoma nuk e kam hapur këtë temë. Kur të vijë koha e duhur do t’ju flas më shumë, ju jap fjalën!.. Duke qenë që jua ndërpreva fjalën disa herë, unë po bëj pak durim dhe ju lutem ju përfundoni atë që po thoshit.”

“Në fakt, siç të thashë edhe më përpara; kjo nuk është një temë që mund të shpjgohet kaq lehtë. Gjithsesi ka dhe disa gjëra që dua t’i shpjgoj dhe po bëj një përmbledhje të shkurtër, pastaj ti mund të më bësh pyetje në lidhje me paqartësitë që mund të kesh..”

“Ju vazhdoni motër Saxhide.”

“Dakord, atëherë më dëgjo mirë... A e di se çfarë është dashuria. Dashuria është shumë e koklavitur. Ajo është bashkimi i dy njerëzve të ndryshëm në një zemër të vetme. Dashuria është të harrosh çdo gjë përveç të dashurit në momentin kur jeni duke u shkrirë dhe duke u bërë një... Në fund, nuk shikon askënd tjetër përveç tij.

Sigurisht që gjatë këtij procesi njeriu i dashuruar

është gati të heqë dorë nga çdo gjë që zotëron për hir të dashurisë. Në qoftë se do ta shpjgonim në një mënyrë më të thjeshtë, mund të themi që njeriu i dashuruar bën gjithmonë sakrifica. Është i çuditshëm fakti që njeriu i dashuruar nuk ankoherë asnjëherë për asgjë...

Dashurinë mund ta krahasojmë edhe me një erë të fshehtë që fryn mes dy zemrave. Kjo është një erë që mbahet sekret mes këtyre dy njerëzve. Ato çfarë jetohe në botën e shpirtit, ndjesitë, bashkëbisedimet me fjalë dhe me heshtje nuk i di askush tjetër përveç dy njerëzve të dashuruar... Për njerëzit e tjerë është e kotë të flitet për këto ndjenja, vetëm dy të dashuruarit e kuptojnë. Shkurtimisht mund të themi se ai që nuk e provon nuk e shijon.

Një anë tjetër e kësaj çështjeje është edhe trajtimi ashtu siç duhet i dashurisë, sepse ai që e di nuk e shpjgon dot si duhet, kurse ai që flet për dashurinë nuk e ndjen si duhet.

Siç e thashë dhe pak më përpara, burimi i dashurisë është vetëm Allahu (xh.sh.). Dashuria është një nga thesaret më të mëdha të njerëzve, është ajo që e lartëson shpirtin tonë në momentin kur merr drejtimin e saktë. Në të kundërt, dashuria që merr një drejtim të gabuar e shëmton shpirtin dhe karakterin e njeriut. Për shembull, dashuria ndaj njerëzve të mirë e zbukuron njeriun duke e bërë që të fitojë vlerat e tyre, por dashuria ndaj të këqijve e shëmton njeriun dhe e afron atë me zjarrin e Xhehenemit.

Duke pasur parasysh këto gjëra, njeriu duhet të ketë kujdes ku ta drejtojë dashurinë e tij dhe të mos e shpërdorojë atë, sepse do të shkojë drejt humbjes. Një mik i Allahut në lidhje me këtë çështje ka thënë:

“Allahu i Madhërishtëm nga mëshira e madhe që ka i bën njerëzit që të duan Krijuesin e tyre. Njerëzit që nuk kanë ndjenja nuk e gëzojnë këtë privilegj. Si ndëshkim, ata duan njerëzit e padobishëm dhe të mbrapshtë.”

Me të vërtetë ashtu ndodh; njerëzit që nuk ndjejnë dashuri ndaj Krijuesit të gjithësisë, bëhen rob të dashurive të përkohshme të kësaj bote. Të zgjedhësh dashuritë e kësaj bote para vetë burimit të dashurisë, është prej marrëzive më të mëdha. Ja se si e trajton Kurani Kerim dashurinë e besimtarëve për Allahun (xh.sh.):

“Por ata që besojnë, e duan shumë më tepër Allahun (se sa ç’i duan idhujtarët idhujt e tyre).” (Bekare, 165)

Pejgamberi (a.s.) i është lutur Allahut me fjalët:

“O Allahu im! Dashurinë që ndjej ndaj Teje bëje më të madhe edhe se dashurinë për shpirtin tim, familjarët e mi dhe ujin e freskët.” (Tirmidhi, daavat, 72.)

Nga të gjitha këto kuptojmë se duhet të duam Atë që e meriton këtë dashuri, Allahun (xh.sh.) dhe të gjitha gjërat që të çojnë drejt dashurisë së Tij. Të duash Atë që do Allahu, është një nga shenjat e dashurisë për Allahun. Në qoftë se e kujton, në fillim të bisedës sonë të thashë që një nga kushtet për të arritur tek dashuria e Allahut është dashuria dhe bindja ndaj Resulullahut. Në qoftë se do të bëj një përkufizim të shkurtër të kësaj, mund të them: “Dashuria vjen nga Allahu; është për Allahun edhe është e Allahut.”

“Po në qoftë se dashuria është vetëm për Allahun, pse ne duam të tjerë... A nuk është më mirë që direkt të duam vetëm Allahun? A nuk është më mirë sikur të mos ndjenim dashuri për krijesat e tjera?”

“Nuk bën, sepse çdo gjë ndodh shkallë- shkallë... Fëmija lind, disa muaj qëndron shtrirë, pastaj fillon të qëndrojë më drejtë, ecën dhe pastaj vrapon... Në qoftë se që në ditët e para do të fillonte të vraponte do të kishte probleme, sepse gjymtyrët e tij nuk janë të mësuara. Allahu na ka krijuar në një mënyrë të tillë që mund të përparojmë vetëm dalëngadalë. Asgjë nuk mund të arrihet në çast. Zemra jonë ka nevojë për trajnime të vogla për të qenë e përgatitur për maratonën e madhe të dashurisë... Ashtu si sportisti i cili stërvitet me vite të tëra për olimpiada edhe zemra jonë duhet të stërvitet për të arritur tek dashuria e Allahut. Dashuria për partnerin është pjesë e këtyre trajnimeve, por po e përsëris që nuk duhet ta teprojmë në këto dashuri!... Në momentin që heqim dorë nga dashuritë kalimtare, bëhemi të denjë për një dashuri më të lartë. Në qoftë se mashtrohemi nga dashuritë e kësaj bote, nuk arrijmë të bekohemi me dhurata më të çmuara.”

“Motër e dashur, më duhet t’ju kërkoh leje për t’u larguar...Ju kam harxhuar shumë nga koha juaj, ma bëni hallall! Më presin në shtëpi.”

“Dakord Amina... Në fakt do të ishte më mirë sikur të mos dilje vetëm në këtë orë, por ti e di më mirë.”

“Mos u merakosni, jam mësuar!..”

Amina mori qeset që kishte me vete, u përqaftua

me mësuesen dhe doli. Ndaloj një taksit në rrugë dhe i tha adresën e shtëpisë. Po mendonte për të gjitha gjërat që kishte jetuar sot dhe për fjalët e mësuese Saxhides. Nuk e kuptoi sa shpejt kaloi koha, ajo kishte mbërritur në shtëpi. I ra derës. Nëna sapo ia hapi derën filloi ta qortonte lehtë:

“Ku ishe, vdiqëm nga merakul!..”

“Pse je merakosur o nënë, unë isha tek mësuese Saxhidja. Bëra pak muhabet me të!..”

“Mirë atëherë hajde se të gjithë kanë fjetur; unë të prita ty...”

Amina hyri brenda duke thënë:

“Nëna ime e dashur, hajde se të kam marrë edhe ty dhurata!..”

Hapi qeset dhe i dha nënës dhuratat që i kishte marrë. Rrobat që kishte blerë për vete i vendosi në raft. U ndërrua. Para se të shtrihej u kujtua të shikonte telefonin, u habit që nuk i kishte telefonuar askush.

Kur shikoi telefonin kishte pesëmbëdhjetë thirrje të humbura dhe shtatë mesazhe... U habit. E kishte pasur telefonin pa zile. Në fillim shikoi se kush e kishte telefonuar: Rejhana dhe Ozgyri edhe disa shoqe të tjera... Më shumë e kishin telefonuar Rejhana me Ozgyrin. U merakos. Mendoi të shikonte dhe mesazhet pastaj t’i telefononte.

Shikoi mesazhin e Rejhanës:

“Ku je moj vajzë, të gjithë po të presim ty.”

“Sa tekanjoze që je, pse nuk i përgjigjesh telefonit? Ka ardhur edhe Ozgyri. Jemi tek shtëpia e Borës. Hajde patjetër, nuk dua justifikime!..”

Tashmë Amina e kuptoi arsyen e të gjithë këtyre telefonatave dhe mesazheve... Këtë mbrëmje kishin pasur një mbrëmje festive, por Aminës i kishte dalë nga mendja...

Amina vazhonte të shikonte mesazhet, edhe Ozgyri i kishte shkruar:

“Hajde, më ka marrë malli për ty... Zemër a nuk do të vish...Ozgyr”

Amina vendosi që t’i kthente përgjigje vetëm atij:

“Jam shumë e lodhur dhe u ktheva në shtëpi. Shihemi nesër. Amine.”

Fjala ‘zemër’ që kishte përdorur Ozgyri në mesazhin e tij i sillej në mendje. Gjysma e zemrës së saj ishte shumë e lumtur kurse gjysma tjetër ishte shumë e shqetësuar. Kishin shumë pak kohë që ishin njohur, çfarë është kjo shpejtësi?! Duke menduar këto gjëra e zuri gjumi.

EDUKATA

në familje

Myslimani duhet të krijojë një familje besimtare dhe duhet t'i dhurojë asaj qetësi e lumturi. Për të arritur këtë gjë, janë të nevojshëm: durimi, mirëkuptimi, morali i lartë dhe edukata.

Pjesëtarët e familjes duhet të bisedojnë me njëri-tjetrin dhe duhet t'i japin shumë rëndësi edukimit.

Çdo pjesëtar i familjes meriton që të ketë vëmendjen e duhur.

Familjarët duhet të diskutojnë me njëri-tjetrin dhe duhet ta përgëzojnë njëri-tjetrin për arritjet që kanë në jetë.

Anëtari i familjes që do të marrë një hap të ri duhet që më përpara të marrë këshillat dhe mendimet e familjarëve të vet.

Në familje duhet ndjekur një program i mirë-përcaktuar dhe duhen bërë biseda dhe ligjëрата fetare. Le të kemi parasysh që të ndjekim metoda që nuk krijojnë monotoni.

Në bisedat fetare duhet përdorur një gjuhë e kuptueshme dhe duhet bërë kujdes për përcaktimin e kohës së tyre.

Në një nga hadithet që flasin për veprimtaritë që duhen bërë në ditët e javës, thuhet që ditën e hënë duhet të bëhen biseda për diturinë. (Sujuti, el- Xhamiu's sagir, numer:1112)

Edukimi në moshë të vogël

Vendi më i përshtatshëm për edukimin e një fëmije është familja.

Fëmija duhet të mësohet që në moshë të vogël me namazin, agjërimin dhe me rregullat e tjera fetare. Mungesa e kujdesit për këto çështje quhet

si "ortakëri e njerëzve me shejtanin", sepse Pejgamberi ynë i dashur ka thënë:

"Do të vijë një kohë, kur shejtani do të bëhet ortak i fëmijëve të tyre."

"Edhe kjo do të ndodhë, o Resulullah?"

"Po."

"Si do të dallohen fëmijët tanë prej fëmijëve të tyre?"

"Kjo do të kuptohet nga pakësimi i ndjenjës së modestisë dhe mëshirës!" (Ali el-Myttaki, III, 126/5795)

Arsimimi dhe duaja

Në kohën e shtypjes së Faraonit, bijtë e Izraelit i kërkuan Musait që t'i lutej Allahut për shpëtim. Zoti ynë, para se t'i shpëtonte u dha një "recetë shpëtimi".

Kthimin e shtëpive të tyre drejt kibles...

Ai u tha që të ndërtonin vende të përshtatshme për adhurim në lagjet e tyre, t'i ndërtonin shtëpitë me drejtim nga kibla, ta mësonin dhe t'ua mësonin të tjerëve fenë islame, të ndërtonin vende në të cilat do të jepeshin mësimet të ndryshme dhe ta ndihmonin njëri-tjetrin në këtë temë...

Ai u kërkoi që të bënin përpjekjet maksimale për t'i kryer të gjitha adhurimet në mënyrën më të mirë të mundshme...

Në ajetin Kuranor thuhet:

"Ne i shpallëm Musait dhe vëllait të tij: "Ndërtoni shtëpi për popullin tuaj në Egjipt, shndërrojini ato në faltore dhe falni namazin! Dhe sillu lajmin e mirë besimtarëve!" Musai tha: "O Zoti ynë! Ti i ke dhënë Faraonit dhe parisë së tij stoli dhe pasuri në jetën e kësaj bote, por ata, o Zoti ynë, na largojnë nga rruga Jote! O Zoti ynë! Shkatërroje pasurinën e tyre dhe ngurtësoi zemrat e tyre, që të mos besojnë, derisa të shijojnë dënimin e dhembshëm!" (Allahu) **tha: "U pranua lutja e ju të dyve! Qëndroni të dy në rrugën e drejtë dhe kursesi mos ndiqni rrugën e të paditurve!"** (Junus, 87-89)

Seher Ajdën

Kush është shembulli juaj?

Me forcimin e lidhjes mes Allahut dhe njeriut, këtij të fundit i pakësohen gabimet dhe të metat. Le të bëjmë një përpjekje për ta njohur sa më mirë Zotin tonë, me të gjitha cilësitë e Tij. Allahu është me ne në çdo moment të jetës; në gëzim dhe në hidhërim, në vështirësi dhe në lehtësim, në dritë dhe në errësirë... Fatkeqësisht, shejtani duke përfituar nga çastet tona të dobëta, na bën që ta harrojmë këtë gjë dhe të largohemi nga qëllimi ynë.

Zoti ynë është i mëshirshëm. Ai na dhuron të gjitha gjërat e nevojshme dhe na i siguron të gjitha gjërat deri edhe tek ato më të parëndësishmet...

Allahu hap shtigje edhe nëpër rrugët që na duken të mbyllura. Ai është i durueshëm për të pritur pendesën e robërve të Vet...

Allahu i di të gjitha të fshehtat e Gjithësisë... Ai e ka krijuar njeriun si krijesën më të lartë, më fisnike dhe i ka dhënë fenë islame, në mënyrë që jeta e tij të vazhdojë të jetë fisnike. Në një kuptim metaforik mund të themi që Islami është muri i lartë që mbron një gur të çmuar.

Në një periudhë njëzet e tre vjeçare u rrit dhe u kalit Pejgamberi ynë i dashur. Ai edukoi me fenë e drejtë Ebu Bekrin, Omerin, Osmanin, Fatman, Zejnepin dhe shumë e shumë sahabë të tjerë.

Natyrat e tyre të ndryshme u kalitën me moral të lartë, nder dhe modesti. Le të kujtojmë fjalët e Resulullahut (a.s.): *“Modestia dhe qetësia janë të besimit, mungesa e modestisë dhe fjalët e shumta janë veset e para të hipokritit.”* Ai na ka njoftuar

se: “Në Ditën e Gjykimit, morali i mirë do të jetë më i rëndi në peshore.” (Ebu Davud, Edeb 7/4799; Tirmidhi, Birr, 62.)

Një nga rregullat e jetës është ruajtja dhe mbrojtja e gjërave të çmuara dhe të rralla. Sa më shumë të ruhet diçka, aq më e vyer bëhet ajo. Ato që e plotësojnë më së miri këtë kriter, janë gratë dhe burrat. Porosia më e madhe që u lënë prindërit fëmijëve janë: morali dhe modestia. Ato janë dy nga virtytet më ta mira të një njeriu, kurse të kundërtat e tyre nuk janë tjetër veçse vese të shejtanit.

Ashtu siç ka thënë dhe poeti:

*“Morali është një kurorë që ka zbritur nga qielli
Vendose atë kurorë, që të mbrohesh nga sherri.”*

Dy shembuj

Allahu (xh.sh.), në Kuran na ka folur për dy shembuj të gjallë të moralit dhe ndershmërisë; Jusufi dhe vajzat e Shuajbit.

Jusufi (a.s.) nuk ra pre e dëshirave të epshit, por i bëri ballë ftesës së gruas së sundimtarit. Ngjarja e ‘këmishës së grisur nga prapa’ u bë një shembull i bukur për të gjithë burrat.

Vajzat e Shuajbit, (a.s.), të cilat janë një shembull i mirë për të gjitha vajzat, i çonin kafshët për të pirë ujë, sepse babai i tyre ishte i sëmurë. Ato nuk i afroreshin asnjëherë ujit, kur pranë tij kishte çobanë. Merjem është një shembull tjetër shumë i bukur i pastërtisë shpirtërore.

Allahu nuk i ka ngarkuar njerëzit më shumë se ata mund të përballojnë, por i ka treguar rrugët që duhen ndjekur për të qenë në fitore. Le të shikojmë ajetin 90 të sures Nahl:

“Në të vërtetë, Allahu urdhëron drejtësinë, mirësinë dhe ndihmën për të varfrit, si dhe ndalon imoralitetin, veprat e shëmtuara dhe dhunën. Ai ju këshillon, në mënyrë që ju t’ia vini veshin.” Me këtë ajet Allahu na ka treguar se cilat janë virtytet që i shtojnë të mirat e familjes dhe cilat janë veset që e shëmtojnë jetën.

Pejgamberi ynë i nderuar na ka njoftuar që: *“Islam i përbëhet nga morali i mirë.”* (Kenzul Ummal, III, 17.) Ai ka thënë që jeta e jetuar bukur ka emrin Islam.

Para çdo tundimi sado i bukur të jetë le të ndjekim shembullin e Jusufit, (a.s.), i cili ka thënë: “Unë kam frikë nga Allahu!..” Në qoftë se nuk ka

asnjë mënyrë tjetër për të shpëtuar nga e keqja, le të largohemi nga ai ambient... Vajzat le të përpiqen të ndjekin shembullin e vajzave të Shuajbit dhe të qëndrojnë larg vendeve të rrezikshme dhe le të kenë parasysh Merjemen, e cila e ruajti nderin e vet edhe kur ishte vetëm edhe kur ishte në mes të njerëzve...

Ndershmëria, modestia, morali dhe edukata janë disa nga gjërat më të shtrenjta që u janë dhënë njerëzve. Sulltani i cili pati nderin që të çlironte Stambollin, pas çlirimit të Bosnjës ka shpallur këtë dekret:

“Kini kujdes që kur vajzat boshnjake t’i afrohen ujit. Të gjithë ushtarët e mi të largohen!..”

Formula e mbrojtjes së karakterit është përmendur në Kuran:

“Lexo (o Muhamed) atë që të është zbritur ty prej Librit (Kuranit) dhe fale namazin! Vërtet që namazi të ruan nga shturja dhe nga çdo vepër e shëmtuar dhe vërtet që përmendja e Allahut është më e madhe! Allahu di gjithçka që ju bëni.” (Ankebut, 45)

5

RREGULLAT E ARTA TË TOLERANCËS

— Tuba Sëkmen —

Në ditët tona konflikti dhe ngatërresat kanë pësuar një shfrenim të frikshëm. Askush nuk e kupton tjetrin ose nuk ka dëshirë që të merret vesh me njerëzit e tjerë. Ne diskutojmë në telefon, në trafik, në shtëpi. Diskutojmë edhe në mbledhjet e prindërve. Në televizion, në programet me tema të ndryshme diskutimi, njerëzit gati do të vrasin njëri-tjetrin!.. Flasim të njëjtën gjuhë por nuk kuptohemi, kjo është shumë e çuditshme. Ose ne nuk i shpjegojmë gjërat ashtu siç duhet ose të tjerët nuk na kuptojnë.

Ana jonë sociale është shumë e dëmtuar dhe një problem sado i vogël na bën që të shpërthejmë. Të gjithë mendojnë të fajësojnë tjetrin me justifikimin: “Gjithkush duhet të dijë kufijtë e vet”. E kemi harruar krejtësisht se çfarë do të thotë që të mundohesh që të kuptosh të tjerët. Në një moment kur shoqëria është kaq e prirë për të diskutuar me çdokënd dhe për çdo gjë, njeriu nuk ka shumë dëshirë që të afrohet apo të kalojë kohë me njerëzit... Ne e dimë se sa i dëmshëm është stresi dhe si rrjedhojë nuk i afrohem atij...

Është më se e sigurt që kemi nevojë për më shumë tolerancë, si për të mirën tonë ashtu edhe për të mirën e të tjerëve; po si do t’ia dalim mbanë? Duke qenë se jemi të detyruar që të jetojmë së bashku le t’i kuptojmë të tjerët dhe le t’i shpjegojmë më mirë mendimet tona...

Pesë këshilla të arta për ato që duan të jenë më shumë tolerantë...

RREGULLI I PARË: DURIMI

Durimi është një virtyt i cili siguron krijimin e një karakteri të mirë. Pa të nuk mund ta plotësojmë kurrrë moralin tonë. Në të njëjtën kohë, durimi është një nga gjërat më të vështira për t’u arrirë. Është shumë e vështirë që të qëndrosh e heshtur kur ke shumë gjëra për të thënë; pastaj ekziston dhe frika që mund të dalin fjalët me shpejtësi dhe të pakontrolluara. Efekti i fjalëve të thëna në një çast nervozizmi të pakontrolluar lë gjurmë të pashlyeshme dhe shumë të vështira për t’u riparuar. Njerëzit që e humbasin durimin pas pak kohe fillojnë të ndjejnë shenjat e para të pendimit.

Në Kuran, durimi është këshilluar shumë herë. Jeta e shembullit tonë më të mirë, Pejgamberit tonë të nderuar sallallahu alejhi ve selem, është mbushur me shembuj të përkryer durimi. Dera e tolerancës hapet me durim dhe në të njëjtën kohë fitohet lumturia dhe qetësia.

RREGULLI I DYTË:

GJETJA E ZBAVITJEVE QË DO TË NA RRISIN VLERAT

Në media dëgjojmë shpesh parulla të tilla si: “Në fillim duaje veten, kuptoje rëndësinë tënde...”. Mendoj se këto fjali kërkojnë një shpjegim më të gjerë. Kur njeriu e do veten, në shoqërinë që ai bën pjesë mbizotëron harmonia. Po një dashuri e tepruar për veten, ku e çon njeriun? A nuk e bën atë egoist dhe mendjemadh? Njeriu nuk duhet të dalë i pari duke poshtëruar të tjerët por duhet të gjejë rrugë të drejta për të shkëlqyer.

Njeriu duhet që ta zhvilloj veten në veprimtaritë që i pëlqejnë më shumë. Leximi i librave, rritja e dijeve, marrja me një art, shërbimi për hir të Allahut dhe pasurimi i zemrës e shton larminë mes njerëzve dhe ia shton vlerat atyre. Njeriu që mundohet të perfeksionojë veten, sado lart që të arrij gjithmonë do të jetë në gjendje t'i kuptoj edhe njerëzit e tjerë.

RREGULLI I TRETË: TË PRANOSH NDRYSHIMET

Qëndrimi jonë përbëhet nga mendimet, ndjenjat dhe veprimet tona. Në momentin kur ndjenjat dhe mendimet janë në sinkron me njëra-tjetrën njeriu është i ekuilibruar; kur veprimet tona nuk përfaqësojnë atë që mendojmë apo ndjejmë kemi një problem të rëndësishëm. Sigurisht që është shumë e vështirë që të ruajmë balancën gjatë gjithë kohës; për shembull ne mërzhitemi shumë për viktimat e një tërmeti por harrojmë se ne i japim para njerëzve që vrasin fëmijë të pafajshëm.

Duke pasur parasysh që ne vetë jemi të ndryshueshëm, si mund të presim që njerëzit e tjerë të mendojnë njëllë si ne?! Çdo njeri është i ndryshëm dhe si rezultat, edhe veprimet dhe mendimet e tyre janë të ndryshme. Ashtu siç gjykimi im ka shumë vlerë për mua, ashtu edhe gjykimi i secilit njeri ka vlerë për vetë atë. Çdo njeri ka mendimet dhe ndjenjat e veta dhe ne duhet që të ndjejmë respekt për ato; në këtë mënyrë rritet toleranca e secilit prej nesh.

RREGULLI I KATËRT: TOLERANCA NUK ËSHTË SHTYPJE

Në ditët e sotme është bërë më se normale përdorimi i fjalëve të rënda dhe fyerjeve në momentin kur hasim me një qëndrim të ndryshëm nga i joni.

Edhe problemet më të vogla bëhen shkak për fillimin e grindjeve të mëdha. Njerëzit e shohin diskutimin si një mënyrë për të shfaqur veten. Ka shumë kohë që toleranca është barazuar me fjalën: shtypje. Kemi ardhur në një gjendje të tillë që nuk tregojmë mirëkuptim ndaj njerëzve që na rrethojnë sepse kemi frikë që kjo do të shikohet si ulje koke, si humbje dinjiteti.

Ato që përdorin këto përcaktime të pa sakta për tolerancën mos të harrojnë se po bëjnë që njerëzit të shfaqin anët e tyre më agresive. Toleranca nuk është shtypje; ajo është edukatë dhe moral i lartë. Sa keq që një virtyt aq i bukur po shkon drejt zhdukjes.

RREGULLI I PESTË: PËRQENDRIMI NË QËLLIMIN E VËRTETË

Po ju tregoj një histori të shkurtër e cila “do t’i vendosë pikat mbi i” të gjithë asaj që thamë për tolerancën: Një urti që po merrte abdest i ranë me shuplakë kokës. I urti vazhdon punën e vet dhe nuk e sjell kokën pas për të shikuar se kush i kishte rënë. Kjo histori ka shumë vite që tregohet si një shembull shumë i bukur i tolerancës. Mos vallë në atë moment i urti ka menduar: “Nuk po sillem se kam frikë se fillon ndonjë ngatërresë?” Apo ndoshta i urti ka qenë aq shumë i përqendruar në marrjen e abdestit dhe nuk ka menduar për asgjë tjetër. Ai ka qenë duke u shqetësuar vetëm për të marrë abdest në mënyrë që të përmbushë dëshirën e Krijuesit dhe asgjë tjetër nuk ka pasur rëndësi për të.

Njeriu duhet të vendosë disa qëllime të vërteta në jetë dhe në momentin kur përqendrohet në këto qëllime, asgjë tjetër nuk ka më rëndësi. Sikur të sillmi në këtë mënyrë do ta kuptojmë që është më e lehtë që të jemi tolerantë.

Sulbe të zgjedhura

Naim Drijaj

Çelësat e riskut - II

7- BAMIRËSIA NDAJ TË DOBËTËVE

I dërguari i Allahut na ka treguar se Allahu i furnizon robërit e Tij dhe i ndihmon ata në saj të ndihmës dhe bamirësisë së tyre ndaj të dobëtëve.

Musab ibn Sad transmeton se i dërguari i Allahut ka thënë: “Ju furnizoheni dhe ndihmoheni për shkak të ndihmës që tregoni ndaj të dobëtëve.” (Buhariu)

8- PËRKUSHTIMI NDAJ ADHURIMIT

I Dërguari i Allahut ka thënë: “Vërtet, Allahu thotë: *“O bir i Ademit, përkushtohu adhurimit ndaj Meje, të pasuroj e ta largoj varfërinë...”* (Tirmidhiu)

Përkushtimi ndaj adhurimit të Allahut nuk do të thotë braktisja e punës dhe braktisja e kërkimit të riskut dhe qëndrimi vetëm në xhami ditë e natë, por qëllimi është që njeriu të jetë me zemër dhe trup i lidhur me Allahun.

9- FALËNDERIMI I ALLAHUT

Allahu i Lartësuar thotë: *“Nëse tregoheni mirënjohës, Unë do t’jua shtoj edhe më shumë begatitë e Mia...”* (Ibrahim, 7) Siç shihet nga ky ajet kuranor, Allahu i Lartësuar shtimin e të mirave e ka kushtëzuar me falënderim.

Omer ibn Abdulazizi ka thënë: *“Ruajini të mirat që u ka dhënë Allahu duke e falënderuar Atë”.*

10- FALJA E NAMAZEVE TË DETYRUARA DHE QËNDRUESHMËRIA NË RRUGËN E DREJTË

Allahu, azze ue xhel, thotë: *“Urdhëroje familjen tënde, që të falë namazin dhe këmbëngul për këtë! Ne nuk të kërkojmë ty ndonjë ushqim: jemi Ne që të ushqejmë!”* (Ta-ha, 132)

Allahu i Madhëruar thotë: *“Sikur të qëndronin (banorët e Mekës) në rrugën e vërtetë, Ne do t’u jepnim ujë të bollshëm”.* (Xhinn, 16)

11- USHQYERJA ME HALLALL

Allahu i Lartësuar thotë: **“O ju që besuat! Hani nga ushqimet e lejuara që ju kemi dhënë dhe falënderoni Allahun...”** (Bekare, 172) Në këtë ajet ka urtësi të madhe, për shkak se ushqimi i mirë (hallall) ka ndikim në njeriun, në sjelljen, natyrshmërinë dhe moralin e tij, dhe në pranimin e lutjeve prej tij.

Pejgamberi (a.s) ka thënë: **“Vërtet Allahu i Madhëruar është i mirë dhe nuk pranon përveç se të mirën.”** (Muslimi)

Në kohën e gjeneratës së artë, kur burri shkonte në punë grua i thoshte kështu: “Mjer për ty nëse fitimi yt do të jetë haram! Ne mund t’i bëjmë badhë urisë por jo zjarrit dhe hidhërimit të Allahut!”

Allahu i Lartësuar thotë: **“Allahu ia heq çdo përfitim kamatës...”** (Bekare, 276) (Allahu ka gjykuar që të mos ketë bërëqet në kamatë dhe nga ajo që merret prej sajë).

12- TË ZGJUARIT HERËT

Pejgamberi (a.s.) ka thënë: **“I është dhënë bërëqet umetit tim në të ngriturit herët.”** (Sahih el-xhamia, 2841.)

13- MARTESA

Martesa është një nga shkaqet e sjelljes së bërëqetit. Disa nga të parët tanë të mirë (selefus- salih) kërkonin të martoheshin me qëllim që t’u shtohet risku.

Allahu (xh.sh) thotë: **“I martoni të pamartuarit dhe të pamartuarat ndër ju! Nëse janë të varfër, Allahu, do t’i begatojë ata me dhuntinë e Tij.”** (Nur, 32)

14- LEXIMI I KURANIT

Veprat e mira janë shkak i fitimit të mirësisë dhe bërëqetit. Allahu, azze ue xhel, thotë: **“Ky (Kuran) është një libër i bekuar, që Ne ta kemi zbritur ty (Muhamed)...”** (Sad, 29)

Nga Ebu Hurejre (r.a) transmetohet se i Dërguari (a.s) ka thënë: **“Mos i bëni shtëpitë tuaja varreza, me të vërtetë Shejtani largohet (ik) nga shtëpia në të cilën lexohet surja Bekare”.** (Muslim nr.780; Tirmidhi nr.2886)

Abdullah ibn Omeri, Allahu goftë i kënaqur prej

tij, transmeton se i dërguari i Allahut (a.s) ka thënë: **“Leni diçka prej namazit edhe për në shtëpitë tuaja, mos i shndërroni ato në varre”.** (namazi më i mirë është ai falet në shtëpi, përveç farzit). (Buhariu, Muslimi)

Xhabir ibn Abdullahu, Allahu goftë i kënaqur me ta, transmeton se i dërguari i Allahut (a.s) ka thënë: **“Kur ndokush e përfundon namazin e tij në xhami, le t’i japë shtëpisë së tij një hise të namazit, sepse Allahu për namazin e tij në shtëpi do t’i japë mirësi”.** (Muslimi)

15- DUAJA

Kur janë martuar Aliu (r.a.) me Fatimen, Profeti (a.s.) është lutur në këtë mënyrë për ta: **“O Zot, ruaji këto të dy, dhe falu pasardhës të hajrit. O Zot, ji i kënaqur me këta dhe jepu nga begatitë e Tua.”**

Transmetohet se Pejgamberi (a.s.) një ditë i ka dhënë Urves (njërit prej sahabeve të Tij) një dinarë që t’i blejë një dele, ndërsa Urve me një dinar kishte blerë dy dele dhe pastaj njëren dele e kishte shitur për një dinar, kështu ai i’a ktheu Pejgamberit (a.s.) dinarin që i kishte dhënë dhe i kishte sjellur edhe një dele. Në këtë rast Pejgamberi (a.s) është lutur për Urven: **“O Allah bëja të bërëqetshme tregtinë Urves.”** Imam Buhariu për Urven thotë: Edhe sikur dheun ta marrë në dorë, përsëri fiton diçka. (Buhariu)

Enesi, kënaqësia e Allahut goftë me të, transmeton dhe thotë: **“Nëna ime erdhi tek i Dërguari i Allahut (a.s) dhe i tha: “O i Dërguar i Allahut, ja ky është biri im Enesi, ta kam sjellë ty që të të shërbejë, lute Allahun për të.” I Dërguari i Allahut tha: “O Zot, shtoja pasurinë dhe fëmijët e tij!” Ndërsa në një version tjetër thuhet: “Bekoje në atë që i ke dhënë!” Enesi (r.a) thotë: “Pasha Allahun, djemtë e mi dhe djemtë e djemve të mi janë më tepër se njëqind sot.”** (Muslimi)

16- DREJTËSIA DHE SINQERITETI NË SHITBLERJE

Pejgamberi (a.s.) ka thënë: **“(Shitësi dhe blerësi)... nëse janë të drejtë e të sinqertë, Allahu atyre ka për t’iu dhënë bërëqet (në atë shitblerje), por nëse fshehin diçka (ndonjë të metë) gënjejnë apo mashtrojnë njëritjetrin (gjatë shitblerjes), u zhduket atyre bërëqeti i asaj shitblerje.”** (Buhariu nr. 2079, Muslimi nr. 1532.)

Efektet e panjohura TË MUSHMOLLAVE SHQIPTARE

Mushmolla është vogëlushja e familjes së trëndafilit. Kjo pemë e vogël çel fruta të vogla në ngjyrë kafentë deri tek ngjyrë ndryshku. Këto fruta janë të ngjashme me ato të trëndafilin të egër, por më të mëdha në përmasë. Ato përbëhen nga bërthama të forta. Mushmolla është një frut me reputacion prej motesh në vendin tonë mesdhetar. Fama e saj ka gjetur vend nga e shkua-ra në ditët e sotme. Mushmolla kultivohet kudo në Shqipëri, kryesisht në jug të vendit. Pamja dhe shija e saj janë krejt unike. Shqiptarët i kanë vënë këtij fruti emra të ndryshëm që variojnë nga dialekti i rajoneve dhe rrethinave, por marrosja pas mushmollës është e njëjtë në të gjithë territorin. Së bashku me kumbullat shahine, mushmollat mbeten pjesë e traditës së vendit. Kohët e fundit ka patur një tendencë në rritje ndaj konsumimit të frutave që deri në një farë periudhe kanë qenë të neglizhuara nga fermerët dhe tregtarët. Mushmolla është pjesë e familjes së mollëve dhe dardhave. Është e fortë e thatë, e regjur kur është e papjekur. Procesi i pjekjes është paksa misterioz dhe shpesh krahasohet me kalbjen. Qelizat e membranës shkrumbohen, substancat e tanines zvogëlohen dhe tulli bëhet i qullët dhe ngjyrë kafe. Shija e mushmollës është pak si vera, me nuanca të mollës, kanellës por edhe pak pikante. Kujdes, nëse nuk është e pjekur dhe gati në kalbje është e kotë ta hash sepse nuk do ta kuptosh shijen e saj të vërtetë. Fruti i lashtësisë Mushmolla ka vendlindjen në Azinë jugperëndimore dhe Evropën juglindore. Ky frut ka qenë ndër të preferuarit e Grekëve dhe Romakët ndërkohë që Britanikët e epokës viktoriane kanë qenë aq të marrosur pas saj saqë edhe vetë Shekspiri e përmendte si frut në veprat e tij. Megjithatë në shekullin e 20-të atëherë kur Evropa pati një shpërthim të prodhimit të frutave që çelin vonë, mushmolla humbi fronin e saj të madhështisë. Prezantimi i parë i mushmollës me Shqipërinë ka ndodhur shekuj më parë. Megjithatë asnjëherë nuk është kultivuar masivisht për tregti masive në vendin tonë. Kërkesat janë të larta edhe pse ky frut shitet në tezga të vogla në cepat e tregjeve fshatare. Pjesa më kryeneçe e mushmollës është kur nis procesi i pjekjes që ngjan

me kalbjen. Nëse lejohen të rrinë në pemë, mushmolla do të piqet vetë natyralisht sidomos pasi ka përjetuar ftohtësinë e ngricave. Ndonjëherë frutat bien nga pema dhe humbin në natyrën e egër. Alternativa më e mirë është kur frutat mbledhen para se ky proces të nisë dhe pjekja të ndodhë në kushtet e shtëpisë. Idealja është që të vendosen kokëposhtë në hapësira të drunjtave dhe të ruhen në një vend të freskët pa dritë dhe të lagësht për javë me radhë deri sa të kenë aromën karakteristike. Vetëm një e treta e prodhimit të mushmollës arrin të piqet në pemë. Ato duhen konsumuar pasi janë zbutur. Mund t'i merrni direkt nga pema dhe t'i shijoni. Nëse i këpusni herët atëherë lejoni të qëndrojnë disa javë dhe më pas hajini. Menjëherë sapo të jenë zbutur duhet t'i hani. Sepse nuk mund të qëndrojnë aq gjatë sa ç'do të dëshironit. Mushmollat përdoren gjerësisht në Evropë për ëmbëlsira. Ato mund të piqen, gatohen me avull ose të shërbehen në alkool. Mushmollat sipas shkrihtarëve të njohur janë fantastike për t'u konsumuar me një gotë verë të mirë. Sipas gojëdhënave, asnjë frut nuk e hijeshon shijen e verës më mirë se mushmolla. Vlerat shëndetësore Prej shekujve mushmolla përdoret për shërimin e problemeve me tretjen, pasi ka vlera shumë kurative për sistemin tretës. Mushmolla është e përkryer kundër inflamacioneve të shkaktuara nga bakteriet dhe viruset, ndihmon të bajamet e infektuara dhe lehtëson organet e frymëmarrjes. Mushmolla përmban proteina, karbohidrate, taninë, pektinë, acide organike dhe është e pasur me vitamina C dhe vitaminat e grupit B. Ajo është burim i mirë i kaliumit, kalciumit, hekurit dhe magnezit. Pektina e pranishme ndikon në uljen e kolesterolit, përmirëson punën e zorrëve, dhe ndihmon në shërimin e infeksioneve të ndryshme në organizëm. Mushmolla ka edhe një përdorim tjetër interesant në formën e kompostos. Për të përgatitur këtë është e rëndësishme që të përzieni disa lugë mushmolla të freskëta të grira dhe lihen për një orë në ujë të vluar. Gjatë ditës nevojitet të pini dy gota nga kjo pije e ngrohtë dhe organizmi do të ndihet menjëherë më mirë.

TESTI I ADN-SË

nuk ndryshon mënyrën e jetesës

Tundimet për t'iu larguar praktikave të shëndetshme gjenden kudo, që nga pirja e duhanit, e pijeve alkoolike dhe tek llojet e shumta të ushqimeve. Po sikur një test ADN-je të konkludonte se një nga këto do të shkaktonte një sëmundje të caktuar? A do të ndryshonit praktikatat për të ulur rrezikun? Jo domosdoshmërisht, thonë një grup shkencëtarësh në Universitetin Cambridge.

Në një raport të botuar në revistën "BMJ Journal" pasqyrohen përfundimet e 18 studimeve të ndryshme të njerëzve të cilëve iu dhanë konkluzione të bazuara në testin e tyre të ADN-së.

Studimet zbuluan se njerëzit të cilëve iu tha se janë të prirur për të zhvilluar një sëmundje të caktuar, nuk i përmirësuan praktikatat e tyre pasi rezultoi shumë e vështirë ndryshimi i zakoneve të përditshme.

Një ndër studimet ishte për diabetin e tipit 2. Autori, Job Godino, nuk është i befasuara nga rezultati.

"Nuk u befasova pasi këto lloj sjelljesh janë tepër të vështira për t'i ndryshuar. Janë shumë komplekse. Janë shndërruar në zakone dhe ndodhin përgjithësisht në mjedise që nuk lidhen me të qenit aktiv fizikisht apo me një dietë të shëndetshme. Është shumë më e lehtë të bësh jetë sedentare. Në shoqërinë e sotme është shumë më e thjeshtë të ushqehesh me një dietë jo të shëndetshme. Prandaj, nuk mjafton informacioni për riskun, që të ndryshosh këto zakone", thotë Job Godino, asistent profesor në Universitetin e Kalifornisë në San Diego.

Tashmë njerëzve do të jepet një mundësi më e lehtë për t'u informuar rreth përbërjes së ADN-së së tyre.

Industria e testimit gjenetik mori një hop të madh në muajin prill, kur një kompanie iu dha licënca e parë për të testuar ADN-në në nivel konsumator.

James Lu është bashkëthemelues i kompanisë "Helix", e cila ofron testimin e ADN-së për të zbuluar risqe të caktuara gjenetike. Ai thotë se duhet arsimim dhe mbështetje për njerëzit.

"Nëse dëshiron të ndryshosh praktikatat e njerëzve,

duhet t'i përfshish në një proces shëndetësor të personalizuar. Të gjitha studimet duhen zhvilluar për më shumë kohë. Duhet mbajtur njerëzit nën vëzhgim më gjatë dhe duhet të jemi më fleksibël për mënyrat se si do të ndërhyjmë për persona të caktuar", thotë zoti Lu.

Këshilltari për testimin gjenetik, doktor Robert Green, thotë se megjithatë edhe vetë procesi i testimit shërben për t'u kujtuar njerëzve të kujdesen për shëndetin e tyre.

"Është interesante që më shumë ndikon procesi i testimit, se sa mesazhi që marrin nga konkluzionet. Thjesht përjetimi i eksperiencës, si p.sh., i dërgimit të pështymës për t'u testuar, në njëfarë mënyre i motivoi personat të mendojnë më shumë për shëndetin e tyre dhe rreziqet", thotë doktor Green, nga Fakulteti Mjekësor i Harvardit.

Këtë eksperiencë e përjetoi vetë edhe Doktor Francis Collins, drejtor i Institutit Kombëtar të Shëndetit në Shtetet e Bashkuara.

Ai mban me vete një model yndyre prej 2.3 kilogramësh për t'i shërbyer si kujtesë të rreziqeve shëndetësore.

Disa vjet më parë, doktor Collins bëri tre teste ADN-je, të cilat treguan se ai rrezikohet 50% më shumë se një person i zakonshëm për të zhvilluar diabetin e tipit 2.

"Ishte si një shkundje që më zgjoi duke më kujtuar se nuk jam i pavdekshëm dhe se ndoshta ka disa gjëra që mund të ndryshoj për mirë", thotë doktor Collins.

Që atëherë, ai filloi një program më të shëndetshëm të të ushqyerit. Duke e kombinuar me ushtrime fizike, ai deri më tani ka arritur të humbasë rreth 16 kilogramë peshë.

Ai thotë se megjithatë varet nga individ. Megjithatë informacioni i ADN-së nuk po ndryshon stilin e jetesës të njerëzve, për disa mund të shërbejë si një motivim i fuqishëm.

KIMIA

dhe historiku i saj

Kimi quhet shkenca që merret me studimin, përcaktimin e lëndës, vetitë dhe shndërrimet e saj. Mirëpo, ky përkufizim nuk e plotëson në të vërtetë shkencën e kimisë dhe rolin e saj. Kimi ka kudo përreth nesh, por pak nga ne e vërejnë këtë gjë. Në jetën e përditshme shpesh ndodh që të shohim një pjesë metalike që me kalimin e kohës ndryshon ngjyrë, brumi i bukës që fryhet nga maja, qumështi që kthehet në kos etj. Kimia merret kryesisht me reaksionet që ndodhin në natyrë. Në trupin tonë ndodhin çdo moment miliona e miliona reaksione të ndryshme duke filluar që nga ato të thjeshtat e duke përfunduar tek më të komplikuarat. Ne mund të shohim me sytë tanë falë një reaksioni të kthyeshëm që ndodh në retinë kur drita bie në sy, rritemi falë metabolizmit të vrullshëm gjatë fëmijërisë dhe pubertetit, jetojmë falë reaksioneve fiziologjike etj. Këto lloje të panumërta reaksionesh nuk ndodhin vetëm në trupin tonë, por edhe në çdo vend të universit ku ekzistojnë kushtet e duhura që lënda t'i përgjigjet ndryshimit kimik. Kimia është një ndër shkencat që përqafton me dashuri çdo zonë të universit. Historiku i karrierës së saj mendohet se u ballafaqua me pesë periudha:

1. ARTET PRAKTIKE (DERI NË VITIN 600 P.E.S)

Njerëzit e Egjiptit të lashtë filluan të merreshin

me prodhim qeramike, nxjerrje metalesh, lyerje ndërtesash primitive etj. Në fakt, realizimi i këtyre proceseve bëhej si shkak i reaksioneve kimike, por njerëzve asokohe nuk ju interesonte si ndodhte. Ajo çfarë u interesonte atyre ishte vetëm mënyra dhe produkti. Mundet të ketë pasur edhe ndonjë kureshtar që donte të dinte shkakun, por mesa duket nuk ja ka arritur.

2. GREKËT E LASHTË (600-300 P.E.S)

Filozofia i ndihmoi grekët e lashtë të bënin përpjekje për kuptimin e natyrës dhe përbërjes së saj. E para teori që u hodh nga ato ishte se të gjitha substancat tokësore përbëheshin nga katër elemente: uji, toka, ajri dhe zjarri. Pastaj një filozof me emrin Leukip hodhi idenë e ekzistencës së një grimce që quhet atom. Demokriti e mbështeti dhe e përhap këto ide. Pra, nuk ishte Demokriti ai që hodhi idenë e atomit. Platoni mendonte se atomet e një elementi ndryshonin nga ato të një elementi tjetër dhe se ato mund të konvertohen në forma të atomeve të tjera. Aristoteli, një filozof grek që shumica e teorive të tija ishin jo të sakta ose jo të plota, pohonte se çdo element përbëhet na e njëjta lëndë fillestare por që këto ndryshojnë formë. Aristoteli e kundërshtonte ekzistencën e atomit. Ai i ndante lëndët në lëndë tokësore dhe lëndë jotokësore. Lëndët tokësore ishin

ato lëndë që ndodheshin midis hënës dhe tokës të cilat kishin tendencë të shkonin drejt tokës. Lëndët jotokësore quheshin ato lëndë që ishin përtej hënës dhe nuk ju afrohen tokës më, p.sh. yjet.

3. ALKIMIA (300 P.E.S-1650 E.S)

Alkimia lindi në Aleksandri. Një grup alkimistësh besonin se hekuri, plumbi etj. mund të ktheheshin në ar dhe se çdo metal synon të shkojë drejt përsosmërisë, drejt metalit fisnik, arit. Ky proces shndërrimi mendohej se kryhej në prani të një agjenti të posaçëm që quhej guri filozofik. Me pushtimin e qytetërimit grek nga ana e arabëve në shek. VII (e.s), alkimia u bë pjesë edhe e arabëve. Arabët e quajtën gurin filozofik eliksir. Alkimistët e asaj kohe mendonin se eliksiri jo vetëm se kishte aftësi të kthente metalet në ar, por edhe mund ta bënte njeriun të pavdekshëm. Në shek.XVII alkimistët filluan të bëheshin dyshues në teoritë e tyre. Madje, Robert Bojli i kritikonte ato, pasi që kimia sipas tij duhej të mbështetej në fakte dhe eksperimente dhe jo në ëndërra dhe imagjinata.

4. FLOGJISTONI (1650-1790)

Kjo teori u hodh nga Georg Ernest Stahl. Sipas kësaj teorie, çdo substancë që mund të digjej thuhej se zotëron flogjiston. Sa më shumë flogjiston të përmbajë lënda, aq më e djegshme është ajo. Nga humbja e flogjistoni lënda thuhej se kthehej në formë më të thjeshtë. Në përgjithësi reaksioni i djegies ishte:

dru hi + flogjiston. Me këtë teori nuk mund të shpjegohej pse djegia e një metali shoqërohej me rritje mase të produkteve në krahasim me drurin që kur digjej produktet peshonin më pak.

5. KIMIA MODERNE (1790 E DERI SOT)

Ndërsa alkimia ishte në studim e sipër, shkencëtari Xhabir Ibn Haijan (lindur në vitin 721 e.r në Khorasan, Persi dhe vdiq në vitin 815 e.r në Kufa, Irak) theksoi përdorimin e eksperimentit dhe zhvillimit të metodave në mënyrë që të arrihej prodhueshmëri në punën e kimit. Ai i kushtoi mundin e tij zhvillimit të metodave bazë në kimi dhe studimit të mekanizmave të ndryshëm të reaksioneve kimike duke ndihmuar kështu zhvillimin e kimit si shkencë që nga kohët e alkimit. Ai gjithashtu theksoi që sasi të caktuara të substancave të ndryshme përfshihen në reaksione kimike. Gjatë eksperimenteve, ai hodhi idenë e raporteve stekiometrike. Me kalimin e shekujve, rreth vitit 1790, Lavuazjeri, një kimist gjenial i cili nga përdorimi i matjeve dhe eksperimenteve të shumta arriti në përfundimin se në çdo reaksion sasia e reaktantëve është e barabartë me sasinë e produkteve i cili ndryshe njihet me emrin teoria e veprimit të masave. Që nga ai vit e deri në ditët e sotme kemi të bëjmë me periudhën e kimit moderne. Sidoqoftë, në ditët e sotme është vërtetuar se ka një ndryshim të papërfillshëm të sasisë së produkteve me atyre të reaktantëve, pasi që ky ndryshim konvertohet në energji valore (valë elektromagnetike etj.). Nga zbulimet e deritanishme kimia u zgjerua shumë dhe lindi nevoja që ajo të ndahej në pesë degë të ndryshme, numër ky që ka lënë vend për diskutim. Ato janë:

- Kimia inorganike
- Kimia organike
- Kimia analitike
- Kimia fizike
- Biokimia

Sigurisht që Ne
do t'ju provojmë
me frikë dhe uri,
me dëmtim
të pasurisë,
të njerëzve dhe
të të lashtave!
Prandaj,
përgëzoji
të duruarit...
(Bekare, 155)

